

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

UZAKTAN EĞİTİM MERKEZİ

HADİS METİNLERİ- I

(SAHİHİ BUHARİ ÖZET ÇALIŞMASI)

EDİTÖR

Prof. Dr. Saffet SANCAKLI

Ders Süresi

14 HAFTA

HAZIRLAYAN

Prof. Dr. Saffet SANCAKLI

26.09.2017 / HAFTA 1 / DERS 1

KİTABU'L-VAHY

۱ - باب كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم
وقول الله جل ذكره ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾

Bâb[1]: Rasûlullah'a -Allah O'na Salât Ve Selâm Etsin- Vahyin Başlangıcı Nasıl Olduğu Ve Zikri Yüce Olan Allah'ın Şu Kavli: "Nuh'a, ondan sonraki peygamberlere vahy ettiğimiz ve İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Ya'kûb'a, evlâdlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahy eylediğimiz ve Dâvûd'a Zebûr verdiğimiz gibi, şübhesiz Sana da vahyettik biz." (en-Nisâ: 4/163)[3]

۱ - حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ ، قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ، قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ ، قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيَّ يَقُولُ : سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى ^(۱) : فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا ، أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ » .

[الحديث ۱ - أطرافه في : ٥٤ ، ٢٥٢٩ ، ٣٨٩٨ ، ٥٠٧٠ ، (٦٦٨٩) ، (٦٩٥٣)]

1.— Senedin başında Buhari var. Buhari hocası Humeydi'den nakletmiş. Bize Humeydî Abdullah ibn Zubeyr tahdîs edip şöyle dedi: Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip şöyle dedi: Bize Yahya ibn Saîd el-Ensârî tahdîs edip şöyle dedi; Bana Muhamed ibn İbrahim et-Teymî haber verdi ki, kendisi Alkame ibn Vakkaas el-Leysi'den şöyle derken işitmiştir: Ben Umer ibn el-Hattâb -Allah ondan râzî olsun- 'dan işittim, minber üzerinde şöyle dedi: Ben Rasûlullah (Sav)'dan işittim, şöyle buyuruyor du:“Ameller ancak niyetlere göredir. Herkesin niyet ettiği ne ise, eline geçecek olan şey ancak odur. Artık her kim nail olacağı bir dünyâ (malı) veya nikâh edeceği bir kadından dolayı hicret etmiş ise, onun hicreti (Allah'ın ve Rasûlü'nün rızâsına değil), hicret etmiş olduğu şeyedir”

Not: hadisin söyleniş sebebi, bir adamın bir kadınla evlenmek istemesi.

NOT: Hadislerin bir hocadan rivayet edilmesine terim olarak tahammulu'l-hadis, tahammulu'l-ilm denilmektedir. Biz buna hadis alma yolları veya hadis öğrenme ve öğretme yolları diyebiliriz.

Hadis usulü alimleri tahammül ve eda yollarını başlangıçtan beri sekiz olarak tesbit etmişlerdir. Bunlar sirasiyla; sema', kiraat, icazet, münavele, kitabet, i'lam, vasiyyet vicade'dir. En çok kullanılan Sema ve Kiraat yoludur.

Sema ve kiraat yoluyla rivayetlerde AHBERANE ve HADDESENE diye başlar.

AHBERANE; HABER VERDİ,

HADDESENE; TAHDİS ETTİ. SEMA YOLU İLE ÖĞRETME

RAVİ; Hadisi nakleden kişi

SENET; Hadisi nakleden raviler zinciri.

٢ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ : أَخْبَرَنَا مَالِكٌ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ ؟ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : (أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَافَةِ الْجَرَسِ ، وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ ، فَيَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا ، فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ) .

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ ، فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنْ جَبِينُهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا . [٣٠٤٣]

2. -- Senedin başında Buhari var. Buhari hocası Abdullah ibnu yusuftan rivayet etmiş. Bize Abdullah ibn Yûsuf tahdîs edip şöyle dedi: Bize Mâlik ibn Enes, Hişâm ibn Urve'den, o da babası Urvetu'bnü'z-Zubeyr'den, o da mü'minlerin annesi Âişe (R)'den haber verdi ki (şöyle demiştir:) Haris ibn Hişâm (R), Rasûlullah(S)'dan:

“Yâ Rasûlallah, sana vahy nasıl gelir?” diye sordu. Rasûlullah:

“Bâzı vakitlerd e bana çingirak sesi gibi gelir ki, bana en ağır geleni de budur. Benden o hâl gider gitmez, (meleğin) bana söylediğini iyice bellemiş olurum. Bazen de melek bana bir insan olarak temessül eder, benimle konuşur, ben de söylediğimi iyice bellerim” buyurdu

Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah'ı, soğuğu pek şiddetli bir günde kendisine vahy inerken görmüşümdür, (işte öyle soğuk bir günde bile) kendisind en o hâl geçtiği vakitte şakaklarından şapır şapır ter akardı.

NOT: İki isim arasında geçen ^{عَنْ} Kelimesi Haddesene yerine geçiyor. Buhari ve Müslimin rivayet ettiği hadislerde hadis **Sahih'tir**. Diğer ravilerin rivayet ettiği hadislerde hadis **zayıftır**.

۳ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ : حَدَّثَنَا اللَّيْثُ ، عَنْ عُقَيْلٍ ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ابْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ : أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ، ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ ، وَكَانَ يَخْلُو بَغَارِ حِرَاءٍ ، فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ - وَهُوَ التَّعَبُّدُ - اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ ، وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا ، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ : اقْرَأْ ، قَالَ : (مَا أَنَا بِقَارِئٍ) . قَالَ : (فَاخْذَنِي فَعَطِّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجُهْدَ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ ، قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ ، فَاخْذَنِي فَعَطِّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجُهْدَ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ ، فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ ، فَاخْذَنِي فَعَطِّنِي الثَّالِثَةَ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ . خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ . اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ» . فَارْجِعْ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ يَرْجِفُ فُؤَادُهُ ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ : (زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي) . فَرَمَلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوَغُ ، فَقَالَ لِحَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ : (لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي) . فَقَالَتْ خَدِيجَةُ : كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا ، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ .

فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ، ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ ، وَكَانَ أَمْرًا اتَّصَرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ ، فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ : يَا بَنَ عَمِّ ، أَسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ . فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : يَا بَنَ أَخِي مَاذَا تَرَى ؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى ، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى ، يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَدْعٌ ، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : (أَوْ مُخْرِجِي هُمْ) . قَالَ : نَعَمْ ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي ، وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنتَصْرَكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا . ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَدَّ تَوَفِّيَ ، وَفَتَرَ الْوَحْيُ . [۳۲۱۲ ، ۴۶۷۰ ، ۴۶۷۲-۴۶۷۴ ، ۶۵۸۱]

3. Senedin başında Buhari var. Buhari hocası Yahya ibn Bukeyr'den nakletmiş. Bize Yahya ibn Bukeyr tahdîs edip şöyle dedi: Bize Leys Ukayl'den, o da İbn Şihâb'dan, o da Urvetu'bnu'z-Zubeyr'den tahdîs etti. Mü'minlerin annesi Âişe (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah'ın ilk vahy başlangıcı uykuda doğru ru'yâ görmekle olmuştur. Hiçbir ru'yâ görmezdi ki sabah aydınlığı gibi açık seçik zuhur etmesin. Ondan sonra kalbine yalnızlık sevgisi bırakıldı. Artık Hırâ Dağı'ndaki mağara içinde yalnızlığa çekilip, orada ailesinin yanına gelinceye kadar adedi muayyen gecelerde tehannüs -ki taabbüd demektir- eder ve yine azıklanıp giderdi. Sonra yine Hadîce'nin yanına dönüp, bir o kadar zaman için yine azık tedârik ederdi. Nihayet Rasûlullah'a bir gün Hırâ mağarasında bulunduğu sırada Hak (yânî vahy) geldi. Şöyle ki, ona melek geldi ve: İkrâ', (yânî: Oku) dedi. O da: "Ben okumak bilmem" cevâbını verdi Peygamber buyurdu ki:

"O zaman Melek beni alıp tâkatim kesilince ye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp yine: İkrâ', dedi. Ben de O'na: Okumak bilmem, dedim. Yine beni alıp ikinci defa tâkatim kesilince ye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp yine: İkrâ', dedi. Ben de: Okumak bilmem, dedim. Nihayet beni alıp üçüncü defa sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp: *"Yaradan Rabb'inin ismiyle oku. O insanı yapışkan bir kan pıhtısından yarattı. Oku, Rabb'in nihayetsiz Kerem sahibidir. Ki O, kalemle (yazı yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini O öğretti. (el-Alâk: 96/1-5) dedi".*

27.09.2017 / HAFTA 1 / DERS 2

Bunun üzerine Rasûlullah (kendisine vahy olunan) bu âyetlerle (korkudan) yüreği titreyere k döndü ve Hadîce bintü Huveylid'in yanına girerek: "Beni sarıp örtünüz, beni sarıp örtünüz!" dedi. Korkusu gidinceye kadar vücûdunu sarıp örttüler. Ondan sonra Rasûlullah vâki' olan hâdiseyi Hadîce'ye haber vererek: "Kendimden korktum" dedi. Hadîce (R): "Öyle deme; Allah'a yemîn ederim ki, Allah hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabana bakarsın, işini görmekten âciz olanların ağırlığını yüklenirsin, fakire verir, kimsenin kazandıramıyacağını kazandırırın, misafiri ağırlarsın, hak yolunda zuhur eden hâdiselerde (halka) yardım edersin" dedi. Bundan sonra Hadîce, Peygamber'i birlikte alıp amcası oğlu Varakatu'bnu Nevfel ibn Esed ibn Abdi'l-Uzzâ'ya götürdü. Bu zât, câhiliyyet zamanında Hristiyan dînine girmiş bir kimse olup İbrânice yazı bilir ve İncil'den Allah'ın dilediği miktarda bazı şeyleri İbrânice yazardı. Varaka gözlerine körlük gelmiş bir ihtiyardı. Hadîce Varaka'ya:

– Amucam oğlu, dinle bak, kardeşinin oğlu ne söylüyor? dedi. Varaka:

– Ne var kardeşimin oğlu? diye sorunca, Rasûlullah gördüğü şeyleri kendisine haber verdi.

Bunun üzerine Varaka şöyle dedi:

"Bu gördüğün, Allah'ın Musa'ya gönderdiği Nâmûs'tur. Ah keşke senin davet günlerinde genç olaydım! Kavmin seni çıkaracakları zaman keşke hayatta olsam!"

Bunun üzerine Rasûlullah: "Onlar beni çıkaracaklar mı ki?" diye sordu. O da:

– Evet. Senin getirdiğin gibi bir şey getirmiş (yani vahy tebliğ etmiş) bir kimse yoktur ki düşmanlığa uğramasın. Şayet senin davet günlerine yetişirsem, sana son derecede yardım ederim, cevabını verdi. Ondan sonra çok geçmedi, Varaka vefat etti; Ve o esnada bir müddet için vahy kesildi

NOT: Bu hadiste Hz. Hatice peygamberimizin güzel ahlakından bahsetmiş.

(۴) قال ابنُ شِهَابٍ : وأخبرني أبو سلمة بنُ عبدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بنَ عبدِ اللَّهِ الأنصاريَّ قال - وهو يحدثُ عن فَتْرَةِ الْوَحْيِ - فَقَالَ في حَدِيثِهِ « بَيْنَا أَنَا أُمَيْيَةُ ، إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ ، فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِجَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، فَرُعِبْتُ مِنْهُ ، فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ : زَمِّلُونِي . فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ، قُمْ فَأَنْذِرْ - إِلَى قَوْلِهِ - وَالرُّجُزَ ﴾ (۳) فَاهْجُرْ . فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ . » . تَابَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بنُ يُوسُفَ وَأَبُو صَالِحٍ ، وَتَابَعَهُ هِلَالُ بنُ رَدَادٍ عن الزُّهْرِيِّ ، وَقَالَ يُونُسُ وَمَعْمَرٌ « بَوَادِرُهُ » .

[الحديث ٤ - أطرافه في : ٣٢٣٨ ، ٤٩٢٢ ، ٤٩٢٣ ، ٤٩٢٤ ، ٤٩٢٥ ، ٤٩٢٦ ، ٤٩٥٤ ، ٦٢١٤]

4. İbn Şihâb şöyle dedi: Ve bana Ebû Seleme ibnu Abdirrahmân haber verdi ki, Câbir ibn Abdillâh da -geçen hadîsi rivayet edip- şöyle demiştir: Rasûlullah (S), vahyin kesilmesi nden bahsederken söz arasında şöyle buyurdu:

“Ben (bir gün) yürürken birden bire gökyüzü tarafından bir ses işittim. Başımı kaldırdım. Bir de baktım ki, Hırâ’da bana gelen melek (yânî Cibril aleyhi’s-selâm) semâ ile arz arasında bir kürsî üzerinde oturmuş. Pek ziyâde korktum, (Evime) dönüp: ‘Beni örtün, beni örtün’ dedim. Bunun üzerine Allah Taâlâ *“Ey bürünüp sarınan! Kalk artık korkut. Rabb’ını büyük tanı. Elbiseler ini temizle. Azabı terk eyle!”* (el-Müddessir: 74/1-5) âyetlerini indirdi. Arlık vahy kızıştı da arka arkaya devam etti.”

ÖNEMLİ: Bu hadîsi Leys’ten rivâyet etmekte Abdullah İbn Yûsuf ile Ebû Salih, isnâdın başında bulunup Buhârî’nin şeyhi olan Yahyâ ibn Bukeyr’e mutâbaat etmişlerdir. Ve yine bu hadîsi Zuhri’den rivayet etmekte Hilâl ibn Reddâd, Ukayl’e mutâbaat etmiştir. Yûnus ibn Yezîd ile Ma’mer ibn Râşid , bundan evvelki hadisteki “Kalbi titreyere k” ta’bîri yerinde “Omuz ile boyun arasındaki etleri titreyerek” ta’bîrini söylediler

٥ : حَدَّثَنَا مُوسَى بنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ : حَدَّثَنَا مُوسَى بنُ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ : حَدَّثَنَا سَعِيدُ بنُ جُبَيْرٍ ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : « لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ » . قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً ، وَكَانَ مِمَّا يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ - فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : فَأَنَا أُحَرِّكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَرِّكُهُمَا ، وَقَالَ سَعِيدٌ : أَنَا أُحَرِّكُهُمَا كَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحَرِّكُهُمَا ، فَحَرَّكَ شَفَتَيْهِ - فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى : « لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ . إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ » . قَالَ : جَمَعُهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأُهُ : « فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ » . قَالَ : فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ : « ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ » . ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ ، فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ .

[٤٦٤٣-٤٦٤٥ ، ٤٧٥٧ ، ٧٠٨٦]

5. Bize Mûsâ ibn İsmail tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ebû Avâne tahdîs edip şöyle dedi: Bize Mûsâ ibn Ebî Âişe tahdîs edip şöyle dedi: Bize Saîd ibn Cubeyr (95) İbn Abbâs (R)’dan tahdîs etti ki, o; “*Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için dilini onunla depreme. ..*” (El-Kıyâme: 75/16) âyetinin tefsîri hakkında şöyle demiştir: “Rasûlullah (S), indirilen âyetler(in zabtı yüzün)den güçlük çeker ve bundan dolayı çok kerreler dudaklarını kımıldatırdı.” Bunu söylerken İbn Abbâs: “İşte bak Rasûlullah dudaklarını nasıl kımıldatıyor idiye, ben de sana öylece kımıldatıyorum” demiş

Bunun üzerine Yüce Allah O’na: “Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için (Cibrîl vahyi iyice bitirmede n) dilini onunla depreme. Onu (göğsünde) toplamak, onu (dilinde akıtıp) okutmak şübhesiz bize âiddir. *Öyleyse biz onu okuduğumuz vakit, sen onun kırâatine uy. Sonra onu açıklamak da hakikat bize âiddir*” (el-Kıyame: 75/6-19) âyetlerini indirdi. “Kur’ân’ı senin göğsünde toplayıp onu okuyabilen şübhesiz bize âiddir”; “Kur’ân’ı (Cibrîl’in diliyle) sana okuduğumuzda onu dinle ve (sükût ederek) ona kulak ver”; “Ondan sonra onu (dürüst) okumanı biz tekeffül ederiz” demektedir. İşte bundan sonra Rasûlullah’a ne zaman Cibrîl gelirse sükût edip, onu dinlerdi. Cibrîl gidince, onun getirdiği kelâmı (âyetleri), o nasıl okumuş ise Peygamber de öylece okur idi.

NOT: İbn Abbâs’ın, Peygamber’in bu fiilini aynen taklîd ederek hikâye ettiği gibi, kendisinden rivayet edenler de rivayet esnasında müteselsilen hep öyle hikâye ile dudaklarını depretmişlerdir. Bu şekilde rivayet edilen hadîse **müteselsil** hadîs denir. Musâfaha hadîsi de bu tarzda müteselsilen rivayet edilmiştir...

٦ : حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ : أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ (ح) . وَحَدَّثَنَا
بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ : أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ نَحْوَهُ قَالَ :
أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ ، وَكَانَ
أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ
الْقُرْآنَ ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ .
[١٨٠٣ ، ٣٠٤٨ ، ٣٣٦١ ، ٤٧١١]

6. Bize Abdûn tahdîs edip şöyle dedi: Bize Abdullah ibnu’l-Mubârek haber verip şöyle dedi: Bize Yûnus ibn Yezîd, Zuhri’den haber verdi. H ve yine bize Bişr ibn Muhammed tahdîs edip şöyle dedi: Bize Abdullah ibn Mübarek haber verip şöyle dedi: Bize Yûnus İbn Yezîd ve Ma’mer ibn Râşid, Zuhri’den onun benzerini haber verdi; Zuhri şöyle dedi: Bana Ubeydulla h ibn Abdillâh haber verdi, İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S), insanların en cömerdi idi. En cömerd olduğu zaman da ramazânda idi ki (bu ay) Cibrîl’in kendisiyle çokça bulunduğu zaman idi. Cibrîl aleyhi’s-selâm ramazânın her gecesinde Peygamber’le buluşur ve onunla Kur’ân’ı müdârese ve müzâkere ederdi. İşte bundan dolayı Rasûlullah hayır dağıtmakta, esmesi maniaya uğramayan rüzgârdan daha cömerd idi

NOT: Hadisin içinde geçen (ح) harfi (tahvil) senedin değiştiğini yani Buhari’nin bu hadisi başka senetten de naklettiğini gösteriyor. Ve her iki senette Zuhri’de birleşiyor.

۷ : حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ : أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ : أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ : أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ : أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ : أَنَّ هِرْقَلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ ، وَكَانُوا تِجَارًا بِالشَّامِ ، فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكَفَّارَ قُرَيْشٍ ، فَاتَوَهُ وَهُمْ بِبَيْلَاءَ ، فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ ، وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ، ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بَتَرَجُمَانِهِ ، فَقَالَ : أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ ؟ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ : فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا ، فَقَالَ : أَذْنُوهُ مِنِّي ، وَقَرَّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ ، ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ : قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَائِلٌ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ ، فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذِّبُوهُ . فَوَاللَّهِ لَوْ لَا الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْثُرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَّبْتُ عَنْهُ . ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ : كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ ؟ قُلْتُ : هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ . قَالَ : فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ ؟ قُلْتُ : لَا . قَالَ : فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ ؟ قُلْتُ : لَا . قَالَ : فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضَعْفَاؤُهُمْ ؟ فَقُلْتُ : بَلْ ضَعْفَاؤُهُمْ . قَالَ : أَيْزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ ؟ قُلْتُ : بَلْ يَزِيدُونَ .

7. Bize Ebu'l-Yemân el-Hakemu'bnü Nâfi' tahdîs edip şöyle dedi: Bize Şuayb ibn Ebî Hamze, Zuhri'den haber verdi; Zuhri şöyle dedi: Bana Abdullah ibn Utbe ibn Mes'ûd'un oğlu Ubeydullah haber verdi ki, ona da Abdullah ibn Abbâs haber vermiştir. İbn Abbâs'a da Ebû Sufyân ibn Harb haber verdi ki gerek kendisiyle, gerek Kureyş kâfirleri ile Rasûlullah'ın Hudeybiye sulhunu akdettiği mütâreke müddeti içinde ticâret için Şam'a giden bir Kureyş kaafilesi içinde bulunduğu sırada (Rûm Kayseri) Hıraklıyus tarafından da'vet olunmuş. Ebû Sufyân ile arkadaşları Hıraklıyus'un yanına gelmişler. O zaman Hıraklıyus ile maiyyetin dekiler İliya (yânî Beytu'l-Makdis)'da imiş. Rûm büyükleri yanında iken Kayser bunları meclisine çağırmış. Huzuruna alıp, tercümanın da gelmesini emretmiş. Tercüman:

– Peygamber'im diyen bu zata nesebce en yakın olan hanginizdir? diye sormuş.

Ebû Sufyân dedi ki: Ben:

– Nesebce en yakınları benim, dedim. Bunun üzerine Hıraklıyus:

– Onu bana yakın getiriniz. Arkadaşlarını da yakına getiriniz, lâkin arkasında dursunlar, dedi. Ondan sonra tercemânına dönüp dedi ki:

– Bunlara söyle. Ben bu zât hakkında bu adamdan (bazı şeyler) soracağım. Bana yalan söylerse onu tekzîb etsinler.

Ebû Sufyân dedi ki: Vallahi arkadaşlarım yalanımı ötede beride söylerler diye utanmasaydım, O'nun (yânî Peygamber) hakkında yalan uydururdum. Ondan sonra bana ilk sorduğu şu oldu:

– Sizin içinizde nesebi nasıldır? O'nun içimizde nesebi pek büyüktür, dedim.

– Sizden bu sözü ondan evvel söylemiş (yânî ondan evvel peygamberlik da'vâsi etmiş) hiçbir kimse var mıydı? dedi.

– Yoktu, dedim.

– Babaları içinde hiçbir melik gelmiş midir? dedi.

– Hayır, dedim.

– Ona tâbi' olanlar halkın şereflipleri mi, yoksa zaîfleri midir? dedi.

– Halkın zaîf olanlarıdır, dedim.

– O'na tâbi' olanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu? dedi.

03.10.2017 / HAFTA 2 / DERS 1

قَالَ : فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخِطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ ؟ قُلْتُ : لَا . قَالَ : فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ ؟ قُلْتُ : لَا . قَالَ : فَهَلْ يَغْدِرُ ؟ قُلْتُ : لَا ، وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا . قَالَ : وَلَمْ تُمَكِّنِي كَلِمَةً أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ الْكَلِمَةِ . قَالَ : فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ ؟ قُلْتُ : الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ ، يَنَالُ مِنَّا وَنَنَالُ مِنْهُ . قَالَ : مَاذَا يَأْمُرُكُمْ ؟ قُلْتُ : يَقُولُ : أَعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَاتْرَكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ وَالصَّلَةِ . فَقَالَ لِلتَّارِجَمَانِ : قُلْ لَهُ : سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ ، فَكَذَلِكَ الرَّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا . وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ ، فَذَكَرْتَ أَنْ لَا ، فَقُلْتُ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ ، لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتِسِي بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ . وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ ، فَذَكَرْتَ أَنْ لَا ، قُلْتُ : فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ ، قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ . وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ ، فَذَكَرْتَ أَنْ لَا ، فَقَدْ أَعْرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ . وَسَأَلْتُكَ أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ ، فَذَكَرْتَ أَنَّ ضَعَفَاءَهُمْ اتَّبَعُوهُ ، وَهُمْ أَتْبَاعُ الرَّسُلِ . وَسَأَلْتُكَ أَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ ، فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ ، وَكَذَلِكَ أَمْرُ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ . وَسَأَلْتُكَ أَيَّرْتَدُّ أَحَدٌ سَخِطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ ، فَذَكَرْتَ أَنْ لَا ، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبَ . وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ ، فَذَكَرْتَ أَنْ لَا ، وَكَذَلِكَ الرَّسُلُ لَا يَغْدِرُ . وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ ، فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَيَنْهَاكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ ، وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ ، فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ ، وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ ، لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ ، فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمْتُ أَنِّي أَخْلَصْتُ إِلَيْهِ ، لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ ، وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ . ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دِحْيَةَ إِلَى عَظِيمِ بَصْرَى ، فَدَفَعَهُ إِلَى هِرْقَلٍ ، فَقَرَأَهُ ، فَإِذَا فِيهِ : (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ،

– Artıyorlar, dedim.

– İçlerinde O'nun dinine girdikten sonra **beğenmemezlikten** dolayı dininden dönenler var mıdır? dedi.

– Yoktur, dedim.

– Şu dediğini demezden (yânî dîne da'vetten) evvel, hiç yalan ile ittihâm ettiğiniz var mıydı? dedi.

– Hayır, dedim.

– Hiç gadr eder mi (yani ahdi bozar mı)? dedi.

– Hayır gadr etmez, ancak biz şimdi onunla bir müddete kadar mütareke halindeyiz. Bu müddet içinde ne yapacağını bilmiyoruz, dedim.

Ebû Sufyân dedi ki: Bana (kendiliğimden) bir şey katmağa imkân verecek, bu sözden başkasını bulamadım.

– O’nunla hiç harb ettiniz mi? dedi.

– Evet, ettik, dedim.

– O’nunla harbiniz nasıldır? dedi.

– Aramızda harb (tâli’i) nevbet iledir. Gâh o bize zarar verir, gâh biz ona zarar veririz, dedim.

– Size ne emrediyor? dedi.

– Bize yalnız Allah’a ibâdet ediniz, hiçbir şeyi O’na ortak etmeyiniz. Dedelerin izin inanıp söyleyegeldikleri şeyleri terk ediniz, diyor. Bize namazı, doğruluğu, iffetliliği **Sılayı rahimi** ve Allah’ın eklenip durmasını emrettiği her şeyi ekleyip durmayı emrediyor, dedim.

Bunun üzerine tercümâna dedi ki:

– Ona söyle: Nesebini sordum, içinde yüksek nesebli olduğunu beyân ettin. Peygamberler de zâten böyle kavimlerinin neseb sâhibleri içinden gönderilirler. İçinizden bu sözü O’ndan evvel söylemiş hiçbir kimse var mıydı diye sordum; hayır dedin. O’ndan evvel bu sözü söylemiş bir kimse olaydı, bu da kendisinden evvel söylenilmiş bir söze tâbi’ olmuş bir kimsedir, diyebilirdim diye düşünüyorum. Babaları içinde hiçbir hükümdar gelmiş midir diye sordum; hayır dedin. Babaları içinden bir hükümdar olaydı, bu da babasının mülkünü geri almaya çalışır bir kimsedir diye hükmederdim diyorum. Bu davasına kalkışmadan evvel O’nun bir yalanını tutmuş mu idiniz diye sordum; hayır dedin. Ben ise muhakkak biliyorum ki (önceden) halka karşı yalan söylemeyi irtikâb etmemiş iken (sonradan) Allah’a karşı yalan söylemeğe cür’et edemezdi. O’na tâbi’ olanlar halkın eşrafı mı, yoksa zaîfleri mi diye sordum; O’na tâbi’ olanlar insanların zaîfleri olduğunu söyledi. Rasûllerin tâbi’leri de (zâten) onlardır. O’na uyanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu diye sordum; artıyorlar dedin. İmân işi de tamâm oluncaya kadar hep bu şekilde gider. İçlerinde O’nun dînine girdikten sonra beğenmemezlikten dolayı dîninden dönen var mıdır diye sordum; hayır dedin. İmân da mûcib olduğu inşirâh kalblere karışıp kökleşinceye kadar böyle olur. Hiç ahde vefasızlık eder mi diye sordum; hayır dedin. Peygamber ler de böyledir; gadr etmezler. Size ne emrediyor diye sordum. Yalnız Allah’a ibâdet edip, O’na hiçbir şeyi ortak kılmamayı size emrettiğini, putlara ibâdetten sizleri nehyettiğini, kezâlik namaz ile doğruluk ve iffetlilik ile emrettiğini söyledi. Eğer bu dediklerin doğru ise, şu ayaklarımın bastığı yerlere yakında O zât mâlik olacaktır. Zâten bu peygamberin zuhur edeceğini bilirdim. Lâkin sizden olacağını tahmîn etmezdim. O’nun yanına varabileceğimi bilsem, O’nunla buluşmak için her türlü zahmete katlanırdım. Yanında olaydım (hizmet arz ederek) ayaklarını yıkardım!

Ondan sonra Hırakl, Dıhye’nin elçiliği ile Busrâ emîrine[*Bu emîrin ismi Haris ibn Ebî Şemir Gassânî’dir*] gönderilen (ve onun tarafından Kayser’e ulaştırılan) Peygamber’in mektubunu istedi. Getiren adam onu Hırakl’e verdi; o da okudu. Mektûbda şunlar yazılmıştı:

“Rahman ve Rahîm olan Allah’ın ismiyle.

مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ : سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى ، أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ ، أَسْلِمُ تَسْلِمًا ، يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ ، فَإِن تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ ، وَ : «يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ» . قَالَ أَبُو سُفْيَانَ : فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ ، وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ ، كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخَبُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا ، فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ أُخْرِجْنَا : لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ ، إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ . فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ .

وَكَانَ ابْنُ النَّاطُورِ ، صَاحِبُ إِيْلِيَاءَ وَهَرَقْلَ ، أَسْقَفًا عَلَى نَصَارَى الشَّامِ ، يُحَدِّثُ أَنَّ هِرَقْلَ حِينَ قَدِمَ إِيْلِيَاءَ ، أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِيثَ النَّفْسِ ، فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ : قَدْ اسْتَنْكَرْنَا هَيْئَتَكَ ، قَالَ ابْنُ النَّاطُورِ : وَكَانَ هِرَقْلُ حَزَاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ ، فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ : إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي النُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ ، فَمَنْ يَحْتَنِي مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ ؟ قَالُوا : لَيْسَ يَحْتَنِي إِلَّا الْيَهُودُ ، فَلَا يَهْمَنَّكَ شَأْنُهُمْ ، وَآكُتَبَ إِلَى مَدَائِنِ مُلْكِكَ ، فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ . فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ ، أَتَى هِرَقْلُ بَرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانٍ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هِرَقْلُ قَالَ : أَذْهَبُوا فَانْظُرُوا أُمُحَّتَيْنِ هُوَ أَمْ لَا ؟ فَنَظَرُوا إِلَيْهِ ، فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مَخْتَنٌ ، وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ ، فَقَالَ : هُمْ يَحْتَنُونَ ، فَقَالَ هِرَقْلُ : هَذَا مُلْكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ . ثُمَّ كَتَبَ هِرَقْلُ إِلَى صَاحِبِ لَهُ بُرُومِيَّةَ

Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed'den Rûm'un büyüğü Hırakl'e. Hidâyete tâbi' olanlara selâm olsun. Bundan sonra, seni İslâm davetine (yânî müslümanlığa) davet ediyorum. İslâm'a gir ki selâmette kalasın ve Allah ecrini iki kat versin. Eğer kabul etmezsen çiftçilerin günâhı senin boynunadır."Ey kitâb ehli, hepiniz bizimle sizin aranızda müsâvî bir kelimeye gelin: Allah'tan başkasına tapmayalım, O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım, Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rabbler tanımayalım. Eğer yüz çevirirlerse, deyiniz ki: Şâhid olun, biz muhakkak müslûmânlarız" (Âli İmrân: 3/64).

Ebü Sufyân dedi ki: Hırakl diyeceğini dedikten ve mektubun okumasını bitirdikten sonra yanında gürültü çoğaldı, sesler yükseldi. Biz de yanından çıkarıldık. (Arkadaşlarımla yalnız kalınca) onlara dedim ki: İbn Ebî Kebşe'nin (yânî Peygamber'in) işi hakîketen büyüyor. Benû Asfar meliki [Arablar Romalılar'a "Benu'l-Asfar" derlerdi.] O'ndan korkuyor. Artık Rasûlullah'ın gâlib geleceğine tâ Allah İslâm'ı kalbime girdirinceye kadar kesin inancım devam etti.

İliyâ, yânî Beytu'l-Makdis sahibi ve Hırakl'ın dostu olup Şam hristiyanlarına episkopos ta'yîn edilen İbnu'n-Nâtûr, Hırakl'den bahsederek derdi ki, Hırakl Beytu'l-Makdis'e geldiği zaman (günün birinde) pek ziyâde kederli göründü. Pıtrıklarından (kumandanlarından) bâzıları ona: Senin hâlini başka türlü görüyoruz, dediler. İbnu'n-Nâtûr dedi ki: Hırakl yıldızlara bakar, kâhinliğe âşinâ bir kimse idi. Bu suâle ma'rûz kalınca, onlara: Bu

gece yıldızlara baktığımda Hitan Meliki'ni zuhur etmiş gördüm. Bu ümmet içinde sünnet olanlar kimlerdir? diye sordu. Yahûdiler'den başka sünnet olan yoktur; onlardan da sakın endişe etme. Memleketi nin şehirlerine yaz, oralaradaki Yahûdiler'i öldürsünler, dediler. Derken Hırakl'ın huzuruna Gassân Meliki tarafından Rasûlullah'a dâir haber ulaştırmaya me'mûr olarak gönderilmiş bir adam getirildi . Hırakl o adamdan haberi alınca: Gidin de bu adam sünnetli midir, değil midir, bakın, dedi. Baktılar ve sünnetli olduğunu bildirdiler. Sonra gelen adamdan: Arab kavmi sünnetli midir? diye sordu. Sünnet olurlar cevâbını aldı. Bunun üzerine Hırakl: Bu ümmetin meliki işte zuhur etmiştir, dedi. Ondan sonra Hırakl, Roma'da ilimce kendi benzeri olan bir dostuna mektûb yazıp Hımıs'a gitti.

وَكَانَ نَظِيرُهُ فِي الْعِلْمِ ، وَسَارَ هِرَقْلُ إِلَى حِمَصَ ، فَلَمْ يَرَمْ حِمَصَ حَتَّى آتَاهُ
كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ يُوَافِقُ رَأْيَ هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ ، وَأَنَّهُ نَبِيٌّ ، فَأَذِنَ هِرَقْلُ لِعُظَمَاءِ
الرُّومِ فِي دَسَكْرَةِ لَهُ بِحِمَصَ ، ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَعُلِّقَتْ ، ثُمَّ أَطْلَعَ فَقَالَ : يَا مَعْشَرَ الرُّومِ ،
هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ ، وَأَنْ يَثْبِتَ مُلْكُكُمْ ، فَتَبَايَعُوا هَذَا النَّبِيَّ ؟ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ
الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ ، فَوَجَدُوهَا قَدْ غُلِّقَتْ ، فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ نَفَرَهُمْ ، وَأَيْسَ مِنَ الْإِيمَانِ ،
قَالَ : رُدُّوهُمْ عَلَيَّ ، وَقَالَ : إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي إِنَّمَا أَخْبَرْتُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ ، فَقَدْ رَأَيْتُ ،
فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ ، فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هِرَقْلَ .

رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ وَيُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

[٥١ ، ٢٥٣٥ ، ٢٦٥٠ ، ٢٧٣٨ ، ٢٧٧٨ ، ٢٧٨٢ ، ٢٨١٦ ، ٣٠٠٣ ، ٤٢٧٨]

[٥٦٣٥ ، ٥٩٠٥ ، ٦٧٧١] .

Hımıs'tan ayrılmadan o dostundan, Peygamber'in zuhur ettiği ve bunun bir peygamber olduğu hakkındaki görüşüne muvafık bir mektûb geldi. Müteakiben Hırakl, Hımıs'da bulunan bir kasrına Rûm büyüklerini da'vet ederek kapıların kapanmasını emretti. Sonra yüksek bir yere çıkıp:

– Ey Rûm cemâati, bu peygamber e bey'at edip de felah ve rüşde nail olmayı istemez misiniz? diye hitâb etti.

Bunun üzerine cemâati, yaban eşekleri kadar sür'atle kapılara doğru kaçıştırlarsa da kapıları kapanmış buldular. Hırakl, bu derece nefretleri ini görüp îmâna girmelerinden ümitsiz olunca: Bunları geri çevirin, diye emretti ve (onlara dönüp): Deminki sözlerimi dininize olan sıkı bağlılığınızı öğrenmek için söyledim, (bunu da) gözlerimle gördüm, dedi. Bu söz üzerine oradakiler memnunluklarını beyân ederek, kendisini ta'zîmen secde ettiler. Hırakl(ın îmâna da'vet olunması) hakkındaki haberin sonu da bundan ibarettir.

-----Bu hadîsi Salih ibn Keysan, Yûnus ve Ma'mer de Zuhrî'den rivayet etmişlerdir. Yânî bu üç râvî de bu hadîsi Zuhrî'den rivayet etmekte Şuayb'a mutâbaat ve muvafakat etmişlerdir. Buhârî bu Hırakl hadîsini ayrı ayrı senedler, uzun ve kısa metinlerle e Sahih'inin on dört yerinde getirmiştir. **Hoca Arapça metinde son resmi, bir önceki resimde son paragrafı ve tercümelerde Dolgulu olan bölümü derste işlemedi.**

KİTÂBU'L-ÎMÂN

(۱) كِتَابُ الْإِيمَانِ (۱)

۱ - باب قول النبي صلى الله عليه وسلم «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ»

وهو قول وفعل. ويزيد وينقص (۲). قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿لِيَزِدُّوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ- وَزِدْنَاهُمْ هُدًى - وَيزيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى - وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ - وَيزداد الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ وقوله ﴿أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هِدَاهُ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزادتهم إِيمَانًا﴾ وقوله ﴿فَإَخَشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا﴾ وقوله تَعَالَى ﴿وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا﴾. وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبَغْضُ فِي اللَّهِ مِنَ الْإِيمَانِ (۳). وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: إِنَّ لِلْإِيمَانِ فَرَائِضَ وَشُرَائِعَ وَحُدُودًا وَسُنَنًا، فَمَنْ اسْتَكْمَلَهَا اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَكْمِلْهَا لَمْ يَسْتَكْمِلِ الْإِيمَانَ، فَإِنْ أَعِشَ فَسَابِقُهَا لَكُمْ حَتَّى تَعْمَلُوا بِهَا، وَإِنْ أَمُتَ فَمَا أَنَا عَلَى صُحْبَتِكُمْ بِحَرِيصٍ. وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ ﴿وَلَكِنْ لِيُطْمِئِنَّ قَلْبِي﴾. وَقَالَ مُعَاذُ: اجْلِسْ بِنَا نُؤْمِنُ سَاعَةً. وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: الْيَقِينُ: الْإِيمَانُ كُلُّهُ. وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدَعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ (۴). وَقَالَ مُجَاهِدٌ: ﴿شَرَعَ لَكُمْ...﴾: أَوْصَيْنَاكَ يَا مُحَمَّدُ وَإِيَّاهُ دِينًا وَاحِدًا. وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: ﴿شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾: سَبِيلًا وَسُنَّةً.

1. BAB- Îmân Babı Ve Peygamberin: İslâm Beş Şey Üzerine Bina Edilmiştir... Kavli

Îmân, dil ile söylemek ve organlarla işlemektir. Îmân, artar ve eksilir. Yüce Allah şöyle buyurdu:

“O, mü’minlerin yüreklerine, îmânlarını kat kat artırmaları için sekîneti indirendir” (el-Feth: 48/4);

“Biz de onların hidâyetini artırmıştık” (el-Kehf: 18/13);

“Allah hidâyeti kabul edenlerin hidâyetini artırır” (Meryem: 19/76);

“Hidâyeti kabul edenler (e gelince), onların muvaffakiyyetini artırmış, onlara takvalarını ilhâm etmiştir” (Muhammed: 47/17);

“Îmân edenlerin de îmânları artsın ” (el-Muddessir: 74/31);

Ve Allah’ın şu kavli:

“Bir sûre indirildiği zaman içlerinden kimi: Bu sûre hanginizin îmânını artırdı, der. Îmân etmiş olanlara gelince (her inen sûre) dâima onların îmânını artırmıştır ve onlar birbirleriyle müjdeleşirler” (et-Tevbe: 9/124);

Ve zikri celîl olan Allah’ın şu kavli:

“Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine: (Düşmanlarınız olan) insanlar size karşı ordu hazırladılar, o hâlde onlardan korkun, dedi de, bu (söz) onların îmânını artırdı ve: Allah bize yeter, o ne güzel vekildir, dediler” (Âli İmrân: 9/173).

Ve Yüce Allah’ın şu kavli: “Mü’minler düşman ordularını görünce: işte bu Allah’ın ve Rasûlü’nün bize va’d ettiği şeydir. Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir, dediler. (Bu) onların îmânlarını ve teslimiyetlerini artırmaktan başka bir şey yapmadı” (el-Ahzâb: 33/22).

Allah için (yânî Allah’a tâat sebebiyle) sevmek ve Allah için sevmemek îmândandır .

Umer ibn Abdilazîz (101), Adiyy ibn Adiyy (123)’e şöyle yazdı: Muhakkak ki îmânın bir takım farizaları, akideleri, men’ edilmiş şeyleri ve mendûbları vardır. Kim bunları tam yaparsa îmânı tamamlamış olur, kim de bu işleri tam yapmazsa îmânı kemâle erdirmemiş olur. Eğer ben yaşarsam, bu işleri bilmeniz için ben onları size iyice beyân edip açıklayacağım. Ve şayet ölürsem, ben sizlere hemdem ve yâr olmaya hırslı değilim. İbrâhîm aleyhi’s-selâm da: “Ey Rabb’ım, ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster, dedi; Allah: inanmadın mı yoksa, dedi; O da: İnadım, fakat (gözümle de görerek) kalbimin yatışması için.” (el-Bakara: 2/260) demişti. Muâz ibn Cebel (18), bir zâta: Bizimle otur da (dîn işlerini müzâkere ederek) bir sâat îmânı artıralım, dedi. İbn Mes’ûd (32): Yakîn, îmânın tamâmıdır, dedi.

İbn Umer (73): Kul, gönlündeki şübhe veren şeyleri tamâmiyle terk etmedikçe takvanın hakîkatine ulaşmaz, dedi. Mucâhid ibn Cebr (101), “Dînden Nuh’a tavsiye ettiğini sizin için de bir şeriat yaptı” (eş-Şûrâ: 42/13) âyetini: Ey Muhammed, sana da Nuh’a da bir tek dîn tavsiye ettik, demektir diye tefsîr etti.

İbn Abbas, “Sizden herbîriniz için bir şeriat, bir yol ta’yîn ettik” (el-Mâide: 5/48) âyetindeki “şır’a ve minhâc”ı, geniş yol ve sünnet diye tefsîr etti. Yine İbn Abbâs, “Duanız olmasaydı Rabb’ım size değer verir miydi de” (ei-Furkan: 25/77) kelâmı sebebiyle, duânız îmânınız demektir, diye tefsîr etti. Duânın lugattaki ma’nâsı îmândır.

NOT; Buhârî, burada îmânın artması husûsuna delîl olmak üzere sekiz âyet zikretti; artmayı kabûl eden her şey zarûrî olarak eksilmeyi de kabûl edecektir.

۲ - باب دُعَاؤُكُمْ إِيْمَانَكُمْ^(۱)

۸ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ : شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَالْحِجِّ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ » .

[الحديث ۸ - طرفه في : ٤٥١٥] .

2.BAB- duanız imanınızdır babı;

Buhari dediki; hocası Bize Ubeydullah ibn Mûsâ (213-214) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Hanzalatu’bnu Ebî Sufyân (151), İkrime ibn Hâlid(115)’den, o da İbn Umer’den haber verdi: İbn Umer (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“İslâm beş şey üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Rasûl’ü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacc etmek, ramazân orucunu tutmak”.

Burada 4 ravi bulunmaktadır. **Rubai.** Buhârî ve peygamberimiz arasındaki raviler sayılır.

NOT: Bu, beş rûknü ile islâm’ın hâlini, beş direk üzerine dikilen çadırın hâline benzetmedir. İslâm binasının rûkûnlerinin, etrafında deverân etmekte olduğu mihveri “La ilahe illellâh...” şehâdetidir. İmânın kalan şu’beleri, yan direkleri gibidir.

Bu beş şey, bir zümrenin yerine getirmesiyle diğerlerinden sakıt olmayan, muhakkak her şahsın yerine getirmesi lâzım gelen aynî farzlardandır.

HATIRLATMA; hadislerin başında HADDESENA varsa bu hoca talebe ilişkisini gösterir. Yani hoca talebesine hadisi SEMA yoluyla vermiştir.

۳ - باب أمور الإيمان

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ، وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (۲) - قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ الْآيَةُ

3.BAB; UMURUL İMAN; İmâna Âid İşler

Ve Yüce Allah’ın Şu Kavli Bâbı: “Yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeniz hâlis iyilik değildir. Fakat hâlis iyilik, Allah’a, âhiret gününe, meleklerle, Kitâb ‘a ve peygamberlere î mân eden, malı sevgisine rağmen akrabaya, yetimlere, yoksullara, yol oğluna, dilenenlere, köle ve esirleri kurtarmaya veren, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenler, sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ve metanet gösterenlerin bu hayırlı işleridir. İşte böyleleri, sâdik olanlardır ve onlar takvâya erenlerin tâ kendileridir” (el-Bakara: 2/177) ;

“Mü’minler muhakkak felah bulmuştur ki, onlar namazlarında huşû ‘u gözetenlerdir, onlar boş ve fâidesiz şeylerden yüz çeviricidirler, onlar zekâtlarını verenlerdir, onlar ırzlarını koruyanlardır, şu var ki, zevcelerine yâhud sağ ellerinin mâlik olduklarına karşı müstesnadır, çünkü onlar kınanmış değildirler. O hâlde kim bunların ötesini isterse şüphe yok ki, onlar haddi aşanlardır. Ve öyle mü’minler ki, onlar emânetlerine ve ahidlerine riayetkardırlar, onlar namazlarına devam ederler” (el-Mu’minûn: 23/1-9). Ayetin baş tarafı verilmiş.

۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً (۳) ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ » .

9. HADİS; buhari bize hocası Abdullah ibn muhammed tahdis etti ebu amir el akadi tahdis etti Bize Süleyman ibn Bilâl (172), Abdullah ibn Dînâr(127)’dan o da Ebû Sâlih(101)’ten, o da Ebû Hureyre(R)’den tahdîs etti. Peygamber (S): “î mân altmıştan fazla şu’bedir. Hayâ da î mândan bir şu’bedir” buyurmuştur.

NOT: Hadîsteki Şu’be ile murâd haslettir; yânî î mân birçok hasletlere sâhibdir.

Bu hadiste 6 ravili SİLÂSİ bir senet var.

ÖNEMLİ NOT; ----sahabe ismine göre yazılan hadis kitaplarına **Müsned**, hocalarına göre yazılan hadis kitaplarına **mucem** denir.

---- Konularına göre tasnif edilen hadis kitaplarına **alel ebvab**, ravilerine, sahabeye göre tasnif edilmiş hadis kitaplarına **aler-rical** denir.

---- **kütübi sittenin** tamamı **alel ebvab** sistemine göre dizayn edilmiş

---- **kütübi tis’anın** 8 tanesi **alel ebvab** sistemine göre 1 tanesi (**ahmed b. Hanbelin** kitabı) **alel rical** sistemine dizayn edilmiştir.

04.10.2017 / HAFTA 2 / DERS 2

٤ - بَابُ الْمُسْلِمِ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

١٠ - حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ وَإِسْمَاعِيلَ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ » (١) . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ : حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ : سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَقَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى : عَنْ دَاوُدَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . [الحديث ١٠ - طرفه في : ٦٤٨٤] .

4.BAB Müslüman. Dilinden Ve Elinden Müslümanların Selâmette Kaldığı Kimsedir Bâbı;

10. hadis Buhari bize hocası âdem ibn iyas tahdis etti o da Bize Şu'be (160), Abdullah ibn Ebî's-Sefer'den ve İsmâil ibn Ebî Hâlid(145)'den, onlar da Şa'bî'den, o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdis etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: “**Müslüman dilinden, elinden müslümânların selâmette kaldığı kimsedir. Muhacir de Allah'ın nehy ettiğini terk edendir**”.

Ebû Abdillâh el-Buhârî şöyle dedi: Ve Ebû Muâviye (194) dedi ki: Bize Dâvûd ibn Ebî Hind (139) Âmir eş-Şa'bî'den tahdis etti. Şa'bî: Ben Abdullah ibn Amr'dan işittim; o da Peygamber'den dedi.

Ve keza Abdu'l-A'lâ (189) Dâvûd'dan; o da Âmir'den, o da Abdullah ibn Amr'dan, o da Peygamber'den söyledi.

NOT: Buhârî burada bu iki ta'lîki getirdi. Buhârî birinci ta'lîk ile Şa'bî'nin Abdullah ibn Amr'dan işitmesini beyân etmek istedi... İkinci ta'lîk ile de Abdu'l-A'lâ'nın rivayetinde mübhem bırakılan Abdullah'ın, Ebû Muâviye rivayetinde beyân edilen, Abdullah ibn Amr'dan ibaret olduğuna tenbîh etmek istedi..

٥ - بَابُ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ ؟

١١ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ « قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ ؟ قَالَ : مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ » .

5.BAB - Müslümânların Hangisi Efdaldır Bâbı

11. Hadis; Buhari bize hocası said b. **YAHYA** b. Said el kureyşî'den tahdis etti o da bize babam tahdis etti dedi (saidin babası; **YAHYA** b. Said) o da bize ebu burdete b. Abdullah b ebi burdeh Tahdis etti o da bize ebu burdeh tahdis etti o da Ebû Mûsâ (R) şöyle demiştir:

– Yâ Rasûlallah! Müslümanların hangisi efdaldır? diye sordular. Rasûlullah (S):

– “Müslümanlar, dilinden ve elinden selâmette kalandır” buyurdu

Bu hadiste Ravi sayısı; 5 (haddesena ve aan kelimelerini saydığımız zaman da ravi sayısını bulabiliriz)

٦ - بَابُ إِطْعَامِ الطَّعَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ.

١٢ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ^(١)؟ قَالَ: تَطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ. [الحديث ١٢ - طرفاه في : ٢٨ ، ٦٢٣٦] .

6.BAB: Yiyecek Yedirmek İslâm'dandır Bâbı

12. hadis; Buharinin hocası bize **âmr b halid** tahdis etti, **Leys ibn Sa'd** (175) tahdis etti o da bize **Yezîd**(128)'den, o da **Ebu'l-Hayr**(90)'dan, o da **Abdullah ibn Amr(R)**'dan tahdis etti (O şöyle demiştir): Bir kimse Rasûlullah'a:

– İslâm'ın en hayırlısı hangisidir? diye sordu.

Rasûlullah (S):

– “Yiyecek yedirmen, tanıdığına tanımadığına selâm vermendir” cevâbını verdi. (yedirmen, selam vermen gibi sigalara dikkat edilmesi gerekiyor)

Bu hadisteki Ravi sayısı; 5'tir

٧ - بَابُ مِنَ الْإِيمَانِ أَنْ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.

١٣ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ^(٢). وَعَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ » .

7.BAB: Kişinin Kendi Nefsi İçin Arzû Ettiğini Kardeşi İçin De Arzû Etmesi İmândandır Bâbı

13. hadis; Bize Müsedded ibn Muserhed (228) tahdis edip şöyle dedi Bize Yahya ibn Saîd el-Kattân (198) Şu'be ibn Haccâc'dan, o da Katâde ibn Diâme es-Sedîsî(117)'den, o da Enes ibn Mâlik(93)'ten, o da Peygamber(S)'den tahdis etti.

Ve kezâ Hüseyin el-Muallim'den; dedi ki: Bize Katâde, Enes(R)'den tahdis etti. Peygamber (S):

>“Hiçbiriniz, kendiniz için arzû ettiğinizi kardeşiniz için arzû etmedikçe, (kemâliyle) îmân etmiş olmaz” buyurdu.

NOT: Birinci senetteki hadis humasi 5 ravili bir hadis. İki senetli olan hadise mutakabat denir Her iki senet katâde'de birleşiyor

Bu hadise **EMPATİ** hadisi deniyor.

۸ - باب حُبِّ الرُّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْإِيمَانِ
 ۱۴ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ
 أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ» (۳) .

8. BAB Rasûlullah(S)'ı Sevmek İmândandır Bâbı

14. hadis; buharinin hocası bize **ebu el yemen** tahdis etti o da **şuayb den** haber verdi o da Bize **Ebû'z-Zinâd** (130) o da **el-A'rac**(l 17)'dan, o da **Ebû Hureyre(R)**'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur:

“Nefsim elinde olan Allah ‘a yemîn ederim ki hiçbiriniz, ben kendisine babasından da evlâdından da daha sevgili olmadıkça (kemâliyle) îmân etmiş olmaz”.

NOT; 5 ravili bir hadis

۱۵ - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ
 عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . ح . وَحَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ : قَالَ
 النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ » (۱) .

15.Hadis; Buharinin hocası Bize **Ya'kûb ibn İbrâhîm** (252) tahdîs edip şöyle dedi: Bize **İbn Uleyye** (194) **Abdulazîz ibn Suheyb'den**, o da **Enes'ten**, o da Peygamber'den tahdîs etti.

Ha (ح)

ve keza buharinin hocası bize **Âdem ibn Ebî İyâs** tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Şu'be'den** o da bize **Katâde'den;** o da **Enes(R)**'den tahdîs etti. Enes şöyle demiştir:

Peygamber (S) şöyle buyurdu:

“Hiçbiriniz ben ona babasından da, evlâdından da, bütün insanlardan da sevgili olmadıkça (kemâliyle) îmân etmiş olmaz”.

Birinci senet **Ravi sayısı 4** ikinci senet **ravi sayısı 4** ve aynı sahabe'de birleşiyor. (hoca buradaki ravileri saymadı)

NOT: Hadisin içinde geçen (ح) harfi (tahvil) senedin değiştiğini yani Buhari'nin bu hadisi başka senetten de naklettiğini gösteriyor. Ve her iki senette Zühri'de birleşiyor.

٩ - باب حلاوة الإيمان

١٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ »

[الحديث ١٦ - أطرافه في : ٢١ ، ٦٠٤١ ، ٦٩٤١ .]

9. BAB Îmânın Tatlılığı Babı

16. Hadis; buharinin hocası **muhammed ibnu el musenna** tahdis etti o da bize **abdul vehhab'dan** tahdis etti o da bize **Eyyûb es-Sahtiyânî** (131) **Ebû Kılâbe**(104)'den, o da **Enes(R)**'den tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

“Kimde üç şey bulunursa îmânın tatlılığını tatmış olur: Allah ile Rasûl'ü kendisine başkalarından daha sevgili olmak; bir kimseyi sevmek, fakat yalnız Allah için sevmek; (Allah onu küfürden kurtardıktan sonra) yine küfre dönmekten, ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak”

5 ravili bir senet

10.10.2017 / HAFTA 3 / DERS 1

١٠ - باب علامة الإيمان حب الأنصار

١٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ ، وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ » [الحديث ١٧ - طرفه في : ٣٧٨٤ .]

10. BAB: (Kâmil) Îmânın Alâmeti Ensâr'ı Sevmektir

17. hadis; Buharinin hocası **ebu el velid** bize tahdis etti, o da bize şu'be'den tahdis etti Bana **Abdullah ibnu Abdillâh ibn Cebr** haber verip şöyle dedi: Ben **Enes(R)**'den işittim; Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: “Kâmil îmânın alâmeti Ensâr'ı sevmek, münafıklığın alâmeti de Ensâr'a buğz etmektir”

4 ravili senet.

Semi'tu da (haddesena, ahberane, an ve en) gibi sayılıyor ve sema yoluyla hadis alınmış oluyor.

An; mu an an En; mü en en hadis. Künyede baba ismi var ise ve anhu diye rahmet okunuyorsa babaya dua edilmemiştir. Künyede baba ismi geçmiyor ama anhumâ deniliyorsa babaya da dua ediliyor.

۱۱ - باب

۱۸ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ عَائِدُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا ، وَهُوَ أَحَدُ النُّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعُقَبَةِ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ « بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَلَا تَسْرِقُوا ، وَلَا تَزْنُوا ، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ » (۲) ، وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ . فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ : إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ ، وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ . فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ .

[الحديث ۱۸ - أطرافه في : ۲۸۹۲ ، ۲۸۹۳ ، ۳۹۹۹ ، ۴۸۹۴ ، ۶۷۸۴ ، ۶۸۰۱ ، ۶۸۷۳ ، ۷۰۵۵ ، ۷۱۹۹]

[۷۲۱۳ ، ۷۴۶۸] .

11. BAB;

18. hadis; buhari bize hocası **ebul yemen** den tahdis etti o da bize **şu'be** den haber verdi o da bize **Zuhrî** şöyle dedi: Bana **Ebû İdrîs Âizu'llah ibnu Abdillâh** (80) haber verdi ki, **Ubâdetu'bnû's-Sâmit** (R) ki, birinci Akabe gecesinde bey'at eden on iki nakîbin biri olmuş ve Bedir harbinde de hazır bulunmuş idi; şöyle demiştir: Rasûlullah (S) etrafında sahâbîlerinden bir cemâat mevcûd olduğu hâlde buyurdu ki: **"Allah'a (ibâdette) hiçbir şeyi ortak kılmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız bir yalanla (kimseye) iftira etmemek (bühtan), hiçbir ma'rûfta (iyi işte) isyan etmemek üzere bana bey'at (yânî benimle ahd) ediniz, içinizden sözünde duran olursa mükâfatı Allah 'ın üzerindedir. Bu dediklerimden birini yapıp da ondan dolayı dünyâda cezalandırılırsa, bu ceza ona keffârettir. Bunlardan birini yapıp da yaptığı fiili Allah örterse, işi Allah'a kalır: İsterse onu afveder, isterse ona ceza verir"**. Biz de bu şart üzere Peygamber'le bey'at ettik.

Ravi sayısı; 5

۱۲ - باب مِنَ الدِّينِ الْفِرَارُ مِنَ الْفِتَنِ

۱۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْبَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ ، وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ » (۱) ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ .

[الحديث ۱۹ - أطرافه في : ۳۳۰۰ ، ۳۶۰۰ ، ۶۴۹۵ ، ۷۰۸۸] .

12.BAB: Fitnelerden Kaçmak Dindendir

19. hadis; Buhari bize hocası **Abdullah ibnu mesleme** dan tahdis etti o da bize **Melikten** tahdis etti o da bize **abdirrahman ibnu abdillâh ibnu abdirrahman b. Ebi sa'saah** den o da **babasından** bize tahdis etti o da bize **Ebû Sâid** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

"Yakında (öyle fanâlıklar meydana gelecek ki) bir müslümânın, kendi dînini fitnelerden selâmete kaçırmak için, dağ başlarında gezdirip, yağmur sularının düştüğü yerlerde (yânî vâdiler ve sahralarda) güdeceği davarları, en hayırlı malı olacaktır"

Ravi sayısı; 5

۱۳ - باب قول النبي صلى الله عليه وسلم « أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِاللَّهِ »^(۱)
 وَأَنَّ الْمَعْرِفَةَ فِعْلُ الْقَلْبِ^(۲) ، لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى : ﴿ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ ﴾
 ۲۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ :
 كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرُهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ . قَالُوا : إِنَّا لَسْنَا
 كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ . فَيَغْضَبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ
 فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ : إِنَّ اتَّقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا .

13.BAB; Kavli Sebebiyle Ma'rifetin, Kalbin Fiili Olduğu Babı Peygamber (S)'in "Allah'ı en çok bileniniz benim" Sözü Ve Yüce Allah'ın: "Allah sizi yeminlerinizdeki lağvden dolayı sorumlu tutmaz, fakat sizi kalblerinizin azmettiği yeminler yüzünden muâhaze eder..." (el-Bakara: 2/225) Kavli Sebebiyle Ma'rifetin, Kalbin Fiili Olduğu Babı

20. Hadis; Buhari bize hocası **muhammed b. Selem'den** tahdis etti o da bize **abdetu'dan** haber etti o da bize **hişam'dan** tahdis etti o da **babasından** tahdis etti o da bize **Âişe (R)** şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) sahâbîlerine emrettiği zaman dâima takat getirebilecekleri işleri emreder idi. (O zamân) sahâbîleri: Yâ Rasûlallah, biz senin gibi değiliz. Allah senin olmuş olacak günâhlarına mağfiret etmiştir, derlerdi de öfke alâmeti yüzünde bilinecek kadar kızar ve ondan sonra da: "En ziyâde takvalınız ve Allah'ı en çok bileniniz, şübhesiz ki benim" buyururdu

Ravi sayısı 5

۱۴ - باب مَنْ كَرِهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ ، مِنَ الْإِيمَانِ
 ۲۱ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « تَارَتْ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يَجِبُ إِلَّا لِلَّهِ ، زَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ » .

14.BAB; Kişinin, Kâfirliğe Dönmekten, Ateşe Atılacakmışçasına Hoşlanmaması İmândandır Babı

21. Hadis; buhari bize hocası **Süleyman b. Harbi'den** tahdis etti o da bize **Su'be'den** tahdis etti o da bize **Katâde'den** tahdis etti o da **Enes(R)**'den tahdîs etti. Peygamber (S) buyurdu ki:

"Kimde üç şey bulunursa imânın lezzetini tatmış olur: Allah ile Rasûl'ü kendisine başkalarından daha sevgili olan kimse; bir kulu seven, fakat yalnız Allah için seven kimse; Allah kendisini kâfirlikten kurtardıktan sonra yine kâfirliğe dönmekten ateşe atılacakmışçasına hoşlanmayan kimse"

Ravi sayısı; 4

١٥ - بِسَبَبِ تَفَاضُلِ أَهْلِ الْإِيمَانِ فِي الْأَعْمَالِ

٢٢ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ سَمِعْتُ مَالِكًا عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَعْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِنْ قَالٍ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ ، فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَلِيلًا اسْوَدُّوا

فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ (١) - شَكَ مَالِكٌ - فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ (٢) فِي جَانِبِ السَّيْلِ ، أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً ؟

قَالَ وَهَيْبٌ : حَدَّثَنَا عَمْرُو « الْحَيَاةِ » . وَقَالَ « خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ » .

[الحديث ٢٢ - أطرافه في : ٤٥٨١ ، ٤٩١٩ ، ٦٥٦٠ ، ٦٥٧٤ ، ٧٤٣٨ ، ٧٤٣٩]

15.BAB; İmân Ehlinin Ameller Sebebiyle Birbirlerinden (Faziletçe) Üstün Oluşları Babı

22. Hadis; buhari hocası ismail'den tahdis etti o da bana **Mâlik'den** tahdis etti o da bize **Amr ibn Yahya el-Mâzinnî'den**, tahdis etti o da **babasından** tahdis etti o da **Ebû Saîd Hudrî(R)'den** tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

“Cennet ahâlîsi cennete, ateş ahâlîsi de ateşe girdikten sonra Yüce Allah: Kimin kalbinde bir hardal tanesi ağırlığınca îmân varsa ateşten çıkarınız, diye emreder. Bunun üzerine bu kimseler simsiyah kesilmiş oldukları hâlde çıkarılıp Hayât (yâhud Haya) nehri içine atılırlar ve orada sel uğrağında kalan yabanî reyhan tohumları nasıl sür’atle yetişirse öylece yetişirler. Görmez misin, bunlar sapsarı olarak ve iki tarafa salınarak (ne güzel) sürerler”

Ve keza **Vuheyb ibn Aclânî** (105) dedi ki: Bize **Amr ibn Yahya babasından**, o da **Ebû Saîd'den** bu hadîsi tahdîs etti ve bu rivayetinde “Hayât Nehri” ve “Hayırdan bir hardal tanesi” ta’bîrlerini söyledi

Not; haddesenA bize tahdis etti, haddesenİ bana tahdis etti manasındadır.

Tefadül; üstünlük manasındadır.

٢٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِي يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ ، مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثَّدْيَ » (١٣) ، وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ . وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ . قَالُوا . فَمَا أَوَّلَتْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : « الدِّينَ » .

23.Hadis; Buhari bize hocası **muhammed b. Ubeydillah'tan** tahdis etti o da bize **İbrâhîm ibn Sa'ddan** (l 10-183), tahdis etti o da **bize Salih ibn Keysân'dan** tahdis etti o da **İbn Şihâb'dan**, tahdis etti o da **Ebû Umâme ibn Sehl'den** tahdis etti ki, o da **Ebû Saîd Hudrî (R)**'den şöyle derken işitmiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

– “Uyuduğum esnada gördüm ki insanlar bana arz olunuyorlardı. Üstlerinde gömlekler vardı, bu gömleklerin bâzısı memelere ulaşıyor, bâzısı daha kısa idi. Umer ibn Hattâb da bana arz olundu. Üstünde (eteklerini yerde sürüdüğü bir gömlek vardı.”

– Yâ Rasûlallah! Bunu ne ile te'vîl (yânî ta'bîr) ettin? diye sordular.

– “Dîn ile” dedi.

Bu hadiste ravi sayısı; 6

١٦ - بَابُ الْحَيَاءِ مِنَ الْإِيمَانِ

٢٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ : أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ - وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « دَعُهُ ، فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ » .

16.BAB; Haya İmândandır Bâbı

24. Hadis; Buhari bize hocası **Abdullah b. Yûsuf'tan** tahdis etti o da bize **Mâlik ibn Enes'ten** haber etti, o da bize **İbn Şihâb'dan** tahdis etti o da bize **Salim ibn Abdillah**(106, 108)'den tahdis etti, o da **babası Abdullah ibn Umer(R)**'den haber verdi ki (şöyle demiştir):

Rasûlullah bir gün Ensâr'dan bir kimsenin yanından geçiyordu. Ensârî, kardeşini hayadan men'ediyordu. Rasûlullah (S): “Ona ilişme, çünkü haya îmândandır” buyurdu.

11.10.2017 / HAFTA 3 / DERS 2

۱۷ - باب ﴿ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ﴾ (۱)
 ۲۵ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا
 شُعْبَةُ عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ « أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَيُقِيمُوا
 الصَّلَاةَ ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ . فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ ،
 وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ » .

17.BAB; “..... Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar, zekât verirlerse yollarım serbest bırakın... ” (et-Tevbe: 9/5).

25. Hadis; Bize Abdullah b.. muhammed'den tahdis etti o da bize ebu ravhin el haramiyyun b. umare'den tahdis etti o da bize Şu'be'den tahdis etti o da bize Vâkıd ibn Muhammed'den tahdis etti şöyle demiştir: Ben babamdan işittim; İbn Umer'den tahdis ediyordu (O şöyle demiştir): Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“Allah’tan başka hakk ilâh olmadığına ve Muhammed’in Rasûlullah olduğuna (zahirde) şehâdet, namazı ikaame, zekâtı eda edinceye kadar insanlarla muharebe etmekliğim bana emrolundu. Onlar bu işleri yapınca - Müslümanlık hakkının gereği (olan haddler) müstesna- İslâm hakkı olmak üzere canlarını ve mallarını benim elimden kurtarırlar. (Bâtınlarından dolayı olan) hesâblarına gelince, o (hesabı görmek) Allah’a âiddir”

Âyetin baş tarafı şöyledir: “Haram olan o aylar çıktığı zaman artık o müşrikleri nerede bulursanız öldürün, onları (esîr olarak) yakalayın, onları hapsedin, onların bütün geçit yerlerini tutun. Eğer tevbe ederlerse...”

Bu âyete “Âyetü Seyf = Kılıç Âyeti” derler. Bu hüküm, yalnız müşriklere âiddir. Nitekim bundan sonraki âyetler de bunu göstermektedir. Kitâb ehli olanlarla, yalnız İslâm Devleti’nin tebaiyyetini kabul edinceye kadar harb edilir; onlar bu tebaiyyeti kabul ettikleri zaman kendi dîn, can ve mal hürriyetlerine sâhib olarak yaşarlar. Bu tebaiyyetin şartı da “cizye vergisi”ni vermeleridir. Kitâb ehline âid olan hüküm, et-Tevbe: 9/30. âyette ifâde edilmiştir.

Ravi sayısı; 6

۱۸ - باب مَنْ قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ هُوَ الْعَمَلُ، لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ . وَقَالَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿فَوَرَبُّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ : عَنْ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ . وَقَالَ ﴿لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾ .

18.BAB; İmân Ancak Ameldir” Diyen Kimse Babı Yüce Allah’ın: “İşte bu, sizin yapageldiğiniz iyi amellerinizin sayesinde mîrasçı kıldığınız Cennettir” (ez-Zuhrûf: 43/72; küçük fark ile el-A’râf: 7/43) Kavlından Dolayı “

Ve ilim ehlinde bir cemâat, Yüce Allah’ın şu: “İşte Rabb’ına and olsun ki onlara, topuna yapmakta oldukları şeylerden elbette soracağız” (el-Hıcr: 13/92-93) kavli hakkında (sorulacak şey) “La ilahe illa’llâh”tır dediler. Ve bir de “Artık çalışanlar da bunun gibi (bir murâd için) çalışmalıdır” (es-Sâffât: 37/61) buyurduğu için (îmân kalbin, lisanın ve a’zâların amelidir).

۲۶ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شَهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ : أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ ؟ فَقَالَ : إِيْمَانُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ . قِيلَ : ثُمَّ مَاذَا ؟ قَالَ : الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ . قِيلَ : ثُمَّ مَاذَا ؟ قَالَ : حَجٌّ مَبْرُورٌ .

26.Hadis; Buhari bize hocası **Ahmet b. Yunus** ve **Musa b İsmail** den tahdis etti o da bize **İbrahim b. Said** den tahdis etti o da bize **İbn Şihâb**, tahdis etti o da bize **Saîd ibn Museyyeb** (93 ? 95)’den; o da **Ebû Hureyre(R)**’den tahdis etti (şöyle demiştir): Rasûlullah’a:

- Amelin hangisi efdaldır? diye soruldu. Rasûlullah (S):
- Allah’a ve Rasûl’üne îmân etmektir, buyurdu.
- Ondan sonra hangisi? diye soruldu.
- Allah yolunda cihâddır, buyurdu.
- Ondan sonra hangisi? denildi.
- Makbul olmuş haccdır, cevâbını verdi

Not; Bu hadiste iki hoca var. Dolayısıyla 2 senetli bir hadistir. Yani 1. Hocadan sonra raviler aynı ve 2. Hocadan sonra raviler aynı.

1. **Senet; 1 Ahmet b. Yunus** 2- İbrahim b. Said, 3- İbn Şihâb, 4- Saîd ibn Museyyeb, 5- Ebû Hureyre
2. **Senet; 1- Musa b İsmail** 2- İbrahim b. Said, 3- İbn Şihâb, 4- Saîd ibn Museyyeb, 5- Ebû Hureyre

Hadiste 5 ravi var.

١٩ - بَاب إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ ، وَكَانَ عَلَى الْإِسْتِسْلَامِ أَوْ الْخَوْفِ مِنَ الْقَتْلِ (١) ،
لِقَوْلِهِ تَعَالَى ﴿ قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا . قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا ، وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا ﴾ فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ
فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ ﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾ .

19.Bâb: İslâm Hakikat Üzere Olmadığı Zaman, Sırf İnkıyâd İçin Yâhud Öldürülmekten Korkmaktan Dolayı Olduğu Zaman (Muteber Olmaz)

Çünkü Yüce Allah: “Bedeviler îmân ettik dediler. De ki: Siz henüz îmân etmediniz, velâkin henüz îmân kalblerinizin içine girmemiş olduğu hâlde İslâm ‘a girdik deyin...” (el-Hucurât: 49/14) buyurdu. İslâm hakikat üzere olursa böylesi de zikri celîl olan Allah’ın şu: “Hakk dîn, Allah indinde İslâm’dır” (Âli İmrân: 3/19) kavlinin gereği üzere olmuştur.

٢٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي
وَقَاصٍ عَنْ سَعْدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَى رَهْطًا - وَسَعْدُ جَالِسٌ - فَتَرَكَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَالِكَ عَنْ فُلَانٍ ؟
قَالَ : أَوْ مُسْلِمًا . فَسَكَتَ قَلِيلًا . ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ ، فَعَدْتُ لِمَقَالَتِي
فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . فَقَالَ : أَوْ مُسْلِمًا . ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ ، فَعَدْتُ
فَقُلْتُ : مَالِكَ عَنْ فُلَانٍ ؟ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ : أَوْ مُسْلِمًا . ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ ، فَعَدْتُ
لِمَقَالَتِي ، وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . ثُمَّ قَالَ : يَا سَعْدُ ، إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ
إِلَيَّ مِنْهُ ، خَشْيَةً أَنْ يَكْبَهُ اللَّهُ فِي النَّارِ . وَرَوَاهُ يُونُسُ وَصَالِحٌ وَمَعْمَرٌ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .
[الحديث ٢٧ - طرفه في : ١٤٧٨] .

19. babın hadisi;

27.Hadis; Buhari hocası **ebu-l'yeman** den tahdis etti o da bize **şuayb** den haber etti o da bize **Zuhrî** şöyle dedi: Bana **Âmir ibn Sa'd**(103,104),**babası Sa'd ibn Ebî Vakkas**(R-55, 58)'dan haber verdi ki, şöyle demiştir: Rasûlullah (S) bir takım insanlara dünyalık veriyordu; bu Sa'd da orada oturuyordu. Derken Rasûlullah içlerinden en ziyâde beğendiğim birini bıraktı. Bunun üzerine:

– Yâ Rasûlallah! Fulânı niçin bıraktın? Vallahi onu bir mü'min biliyorum, dedim.

– Öyle deme, müslim (de), buyurdu [36].

Bir müddet sustum. Nihayet o adam hakkındaki bilgim bana galebe etti de dayanamadım, yine sözümü tekrar ederek:

– Fulânı niçin mahrum bıraktın? Vallahi ben onu mü'min biliyorum, dedim.

Yine: – Öyle deme, müslim (de), buyurdu.

Ben yine sustum. Lâkin o zât hakkındaki bilgim bana galebe etti, sözümü tekrar ettim. Rasûlullah yine o sözü tekrar ettikten sonra:

– Ey Sa ‘d, bir adama, Allah onu yüzü koyun ateşe atmasın diye başkasını daha ziyâde sevdiğim hâlde ihsanda bulunduğum olur, buyurdu [37].

Bu hadîsi Zuhri’den Yûnus, Salih ibn Keysân, Ma’mer ibn Râşid ve Zuhri’nin erkek kardeşinin oğlu Muhammed ibn Abdillâh da rivayet etti[38].

۲۰ - بَابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ (۱). وَقَالَ عَمَّارٌ : ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ
الْإِيمَانَ : الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ ، وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ ، وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ (۲) .

20. Bâb: Selâm (Vermek) İslâm’dandır

Ammâr ibn Yâsir şöyle dedi: Üç şeyi her kim biraraya getirebilirse îmânı tam toplamış olur: Nefsine karşı olsa da insafî elden bırakmamak, herkese selâm vermek, fakîr iken de infâk eylemek

۲۸ - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
ابْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ ؟ قَالَ : تُطْعِمُ الطَّعَامَ
وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ .

20. babın hadisi;

28. Hadis; Buharinin hocas **kuteybe** bize tahdis etti o da **bize elleys** den tahdis etti o da bize **yezid Abdullah ibni ebi habib** den tahdis etti o bize **babası ebi hayr** dan tahdis etti **Amr(R)**’dan (şöyle demiştir): Bir kimse Rasûlullah’a:

– İslâm’ın en hayırlısı hangisidir? diye sordu.

Rasûlullah (S):

“Yiyecek yedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermendir” buyurdu

۲۱ - بَابُ كُفْرَانِ الْعَشِيرِ ، وَكُفْرٍ دُونَ كُفْرٍ (۱). فِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

21.Bab; Hayat Yoldaşına Nankörlük Etmek (Bir Nevi’ Küfürdür) Ve Kâfirliğin Berisinde Kâfirlik Vardır Babı:

Bu konuda Ebû Saîd Hudri’den ve Peygamber (S)’den rivayet edilmiş hadîs vardır

٢٩ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « أُرِيتُ النَّارَ ، فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ . قِيلَ : أَيْكْفُرْنَ بِاللَّهِ ؟ قَالَ : يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ ^(١) ، وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ : مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ » .

21. babın hadisi

29. Hadis; Buhari bize hocası **Abdullah ibnu mesleme** den tahdis etti o da bize **malik** ten tahdis etti o da bize **zeyd bin esleme** den tahdis etti o da bize **atâ bin yaser** den tahdis etti o da **Ibn Abbâs** (R) şöyle demiştir: Peygamber (S):

– Bana cehennem gösterildi, bir de gördüm ki cehennem ahâlîsinin çoğu kadınlardır. Onlar küfr ederler, buyurdu.

Bunun üzerine:

– Allah’a mı küfr ederler? diye soruldu. Peygamber:

– Onlar kocalarına karşı küfr ederler, iyiliğe karşı küfrân ederler. Birisine bütün zaman ihsan etsen de sonra senden (hoşuna gitmeyen) bir şey görse, “Ben senden hiçbir hayır görmedim” der.

٢٢ - بَابُ الْمَعَاصِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ . وَلَا يُكْفَرُ صَاحِبُهَا بِإِثْمِهَا إِلَّا بِالشُّرْكِ ^(٢) ، لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ » وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾ .

22.Bab; Ma’siyetler, Câhiliyyet İşi Nev’indendir Babı;

Allah’a ortak koşma müstesna, bu Câhiliyyet işlerinin sahihleri, bunları işlemeleri sebebiyle kâfir sayılmazlar. Çünkü Peygamber (S), Ebû Zerr’e: “Demek ki sen, içinde henüz Câhiliyyet ahlâkı bulunan bir kimsesin” buyurdu; Yüce Allah da: “Şübhesiz ki Allah, kendisine ortak tanınmasını mağfiret etmez, ondan başkasını, dileyceği kimseler için mağfiret eyler...” (en-Nisâ: 4/48,116) buyurdu

Ma’siyet = günah

٣٠ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاصِلِ الْأَخْذَبِ عَنِ الْمَعْرُورِ قَالَ : لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غَلَامِهِ حُلَّةٌ ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ : إِنِّي سَابَيْتُ رَجُلًا (١) فَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ ، فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « يَا أَبَا ذَرٍّ ، أَعَيَّرْتَهُ بِأَمِّهِ ؟ إِنَّكَ أَمْرُؤُ فَيْكَ جَاهِلِيَّةٌ . إِنْخَوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ (٢) ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ . فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ مِمَّا يَأْكُلُ ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ » .

22. bab hadisi;

30. Hadis; Buharinin hoca Süleyman ibnu harb bize tahdis o da bize Bize Şu'be den tahdis etti o da bize Vâsıl el-Ahdeb(120)'den, tahdis etti o da el-Ma'rûr ibn Suveyd'den tahdis etti. O şöyle demiştir: Ben Rebeze köyünde Ebû Zerr'e kavuştum. Toplamı bir hullelik, yânî bir ridâ ile bir izâr-dan ibaret bir takımlık kumaşın yarısı kendisinin, yarısı kölesinin sırtında bulunuyordu. Ben kendisine böyle birer yarı parçanın her ikisinin sırtında ayrı ayrı bulunmasının sebebini sordum. Bunun üzerine Ebû Zerr (R) şöyle şöyle anlattı: Ben bir kerre bir adamla söğüşüm de onu anasından dolayı ayıbladım.

Peygamber (S) bana:

“Yâ Ebâ Zerr! Onu sen anasından dolayı mı ayıblıyorsun? Demek ki sen, içinde henüz Câhiliyyet (ahlâkı) bulunan bir kimsesin. Hizmetçileriniz sizin öyle kardeşlerinizdir ki, Allah onları sizin ellerinizin altına emânet etmiştir. Her kimin eli altında kardeşi bulunursa, ona yediğinden yedirsın, giydiğinden giydirsın. Onlara güçleri yetmeyecek zahmetli bir iş yüklemeyiniz. Şayet yüklerseniz, onlara yardım ediniz” buyurdu

17.10.2017 / HAFTA 4 / DERS 1

باب (وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا) فَسَاءُ الْمُؤْمِنِينَ

٣١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ وَيُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ : ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ . فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرَةَ (١) فَقَالَ : أَيْنَ تُرِيدُ ؟ قُلْتُ أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ . قَالَ : ارْجِعْ ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ : هَذَا الْقَاتِلُ ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ ؟ قَالَ : إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ » .

[الحديث ٣١ - طرفاء في : ٦٨٧٥ ، ٧٠٨٣] .

22.BAB: “Eğer mü'minlerden iki zümre birbirleriyle döğüşürlerse aralarım barıştırım...” (el-Hucurât: 49/9). Yüce Allah bu döğüşen kimselere mü'minler ismini verdi.

31. HADİS; Buhari bize hocası **Abdurrahman b. Mübarekten** tahdis etti o da bize **hammadu b. Zeyd**'den tahdis etti o da bize **Eyyûb es-Sahtıvânî** ve **Yûnus ibn Abîd** (139), **Hasen el-Basrî**(110)'den, o da **el-Ahnef ibn Kays**(67)'tan tahdis etti. Şöyle demiştir: Şu adama -Buhârî'nin Fiten'deki rivayetinde Peygamber'in amucaoglu Alî'ye- yardıma gidiyordum. **Ebû Bekre** beni karşıladı ve:

- Nereye gidiyorsun? diye sordu.
- Şu adama yardım etmek istiyorum, dedim. Ebû Bekre bana:
- Geri dön; çünkü ben Rasûlullah(S)'tan işittim: “İki müslümân kılıçlarıyla karşılaştıkları zaman, öldüren de ölen de cehennemdedir” buyuruyordu [47].
- Yâ Rasûlallah! Öldüren böyle; ya ölene ne oluyor? diye sordum.
- “Ölen de arkadaşını öldürmeğe hırslı idi de ondan” buyurdu.

NOT; **Eyyûb es-Sahtıvânî** ve **Yûnus ibn Abîd** Hadis çatallaşiyor. Hadis iki raviden de alınmış. Bunun için bu iki ravide birer ravi sayılıyor.

Yani; 1-Abdurrahman b. Mübarek, hammadu b. Zeyd, **Eyyûb es-Sahtıvânî**, Hasen el-Basrî, el-Ahnef ibn Kays, Ebû Bekre

2- Abdurrahman b. Mübarek, hammadu b. Zeyd, **Yûnus ibn Abîd** , Hasen el-Basrî, el-Ahnef ibn Kays, Ebû Bekre şeklinde 2 senet oluyor.

Bu hadiste ravi sayısı iki senette de 6'dır.

۲۳ - باب ظَلَمَ دُونَ ظَلَمٍ (۲)

۳۲ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ . ح . قَالَ وَحَدَّثَنِي بِشْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمْ ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ .

[الحديث ۳۲ - أطرافه في : ۳۳۶۰ ، ۳۴۲۸ ، ۳۴۲۹ ، ۴۶۲۹ ، ۴۷۷۶ ، ۶۹۱۸ ، ۶۹۳۷ .]

23. BAB: Zulmün Bâzısı Daha Hafiftir

32. HADİS; Buharinin hocası **Ebu'l-Velîd** (227) tahdis edip şöyle dedi: Bize **Şu'be** tahdis etti. **H** Buhârî dedi ki: Ve bana **Bişr ibn Hâlid** (253) tahdis edip şöyle dedi: Bize **Muhammed ibn Ca'fer** (192 ? 194) **Şu'be**'den, o da **Süleyman ibn Mîhrân**(148)'dan, o da **İbrahim ibn Yezîd**(96)'den tahdis etti o da bize **Algameh** den tahdis etti o da **Abdullah ibn Mes'ûd** (R) şöyle demiştir: “îmân edip de îmânlarına zulüm karıştırmayanlar, işte emin olmak ancak onların hakkıdır. Doğru yola giden de onlardır” (el-En'am: 6/82) âyeti indiği zaman Rasûlullah(S)'ın sahâbîleri: Hangimiz nefsinde zulm etmemiştir? dediler. Bunun üzerine: “Allah'a ortak edinmek şübhesiz büyük bir zulümdür” (Lukmân: 25/13) âyeti nazil oldu.

NOT; Bu hadiste tahvil sigası vardır. Onun için bu hadis 2 senetlidir. Ve Şu'be de birleşiyor.

1. **Senet;** Ebu'l-Velîd, **Şu'be**, Süleyman ibn Mîhrân, İbrahim ibn Yezîd, Algameh, Abdullah ibn Mes'ûd ravi zinciri. **6 ravili senet**
2. **Senet;** Bişr ibn Hâlid, Muhammed ibn Ca'fer, **Şu'be**, Süleyman ibn Mîhrân, İbrahim ibn Yezîd, Algameh, Abdullah ibn Mes'ûd ravi zinciri. **7 ravili senet.**

Her 2 senet Şu'de de birleşiyor.

۲۴ - بَابُ عَلَامَةِ الْمُنَافِقِ (۳)

۳۳ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ مَالِكٍ ابْنِ أَبِي عَامِرٍ أَبُو سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ : إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا اتَّعِنَ خَانَ (۴) » .
[الحديث ۳۳ - أطرافه في : ۲۶۸۲ ، ۲۷۴۹ ، ۶۰۹۵] .

24. BAB; Münâfıkın Alâmeti Babı

33. HADİS; buharinin hocası Süleyman ebur-rabi' bize tahdis etti o da bize İsmail b. Ca'fer den tahdis etti o da bize Nâfi' ibn Ebî Âmir Ebû Süheyl, babası Mâlik ibn Ebî Âmir(112)'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdis etti. Peygamber (S): “Münâfıkın alâmeti üçtür: Söz söylerken 1- yalan söyler; 2- va'd ettiği vakit sözünde durmaz; 3- kendisine birşey emniyet edildiği zaman hıyanet eder” buyurdu.

5 ravili hadis

۳۴ - حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا ، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا : إِذَا اتَّعِنَ خَانَ ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ » (۱) .
تَابِعَهُ شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ .
[الحديث ۳۴ - طرفاه في : ۲۴۵۹ ، ۳۱۷۸] .

34. HADİS; Buharinin hocası Kabisatu b. Ukbeh den tahdis etti o da bize Sufyân es-Sevrî (160), A'meş'ten; o da Abdullah ibn Murre(100)'den o da Mesrûk(63)'tan; o da Abdullah ibn Amr(R)'dan tahdis etti ki, Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

“Dört şey her kimde bulunursa hâlis münafık olur; her kimde bunların bir parçası bulunursa onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklıktan bir huy kalmış olur. Bunlar şunlardır: Kendisine bir şey emniyet edildiği zaman hıyanet etmek; söz söylerken yalan söylemek, ahd ettiğinde ahdini tutmamak; husûmet zamanında da haktan ayrılıktır”.

NOT; Şu'betu'bnu'l-Haccâc bu hadîsi Süleyman el-A'meş'ten rivayet etmekte Sufyân es-Sevrî'ye mutâbaat etti

6 ravili hadis

Mutabaat; başka bir senetle de natletmiş demek.

۲۵ - باب قِيَامُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنَ الْإِيمَانِ^(۲)

۳۵ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزُّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مَنْ يَقُمُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ »

25.BAB: Kadr Gecesini Tâatle Geçirmek İmândandır

35. Hadis; Buharinin hocası **ebul Yemen** bize tahdis etti o da bize **şu'be** den haber etti o da bize **ebuz-zinadi e'rac** tahdis etti o da bize **Ebû Hureyre** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S): “Her kim îmânından dolayı ve ecrini yalnız Allah’tan umarak kadr gecesini tâatle geçirirse, onun lehine geçmiş günâhları mağfiret olunur” buyurdu.

4 ravili hadis

۲۶ - باب الْجِهَادِ مِنَ الْإِيمَانِ^(۳)

۳۶ - حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ ابْنُ عَمْرٍو بْنِ جَرِيرٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « انْتَدَبَ اللَّهُ^(۱) لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ - لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانُ بِي وَتَصَدِيقُ بِرُسُلِي - أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ ، أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ^(۲) . وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ ، وَلَوْ دِدْتُ أَنْيُّ أُقْتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ، ثُمَّ أُقْتَلَ ثُمَّ أَحْيَا ، ثُمَّ أُقْتَلَ » .

26. BAB; Cihâd İmândandır babı

36. Hadis; Buharinin hocası **Haramiyyu ibnu hafs** dan tahdis etti o da bize **Abdulvâhid** den tahdis etti o da bize **Umarah** dan tahdis etti o da bize **Ebû Zur'a ibnu Amr ibn Cerîr** tahdis edip şöyle dedi: Ben **Ebû Hureyre**(R)'den işittim;

Peygamber (S) buyurdu ki: “Allah kendi yolunda cihâda çıkan kimseye: “Onu evinden çıkaran şey yalnız bana îmân ve elçilerimi tasdik ise, nail olduğu ecir ve ganimetle (salimen yurduna) geri getireyim, yâhud cennete girdireyim” diye tekeffül etmiştir. Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiçbir cihâd müfrezesinin arkasından geri kalmazdım. Yemîn olsun ki Allah yolunda öldürölüp diriltilmemi, ondan sonra öldürölüp diriltilmemi, ondan sonra öldürölmemi ne kadar isterdim!”

5 ravili hadis

۲۷ - باب تَطَوُّعُ قِيَامِ رَمَضَانَ مِنَ الْإِيمَانِ^(۱)

۳۷ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا^(۱) غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

27. Bab: Ramazân Gecelerini Nafile İbâdetle Geçirmek İmândandır babı;

37. Hadis; Buharinin hocası **İsmail** bize tahdis etti o da Bana **Mâlik**, **İbn Şihâb**'dan; o da **Humeyd ibn Abdirrahmân**(95)'dan; o da **Ebû Hureyre**(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur:

“Her kim ramazânda îmânı sebebiyle ve ecrini yalnız Allah'tan umarak nafile ibâdetlerle uğraşırsa, kendisi lehine, geçmiş günâhları mağfîret olunur”

۲۸ - باب صَوْمِ رَمَضَانَ احْتِسَابًا مِنَ الْإِيمَانِ

۳۸ - حَدَّثَنَا ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

28.BAB; Mükâfatını Yalnız Allah'tan Umarak Ramazân Orucunu Tutmak İmândandır babı

38. Hadis; Buharinin hocası **ibnu Selem** bize tahdis etti o da bize **muhammed b. Fudayli** den haber etti o da bize **yahya b. Said** den tahdis etti o da bize **Ebi Selem** den o da **Ebû Hureyre** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“Her kim ramazân orucunu, îmânı sebebiyle ve mükâfatını yalnız Allah'tan umarak tutarsa, kendi lehine, geçmiş günâhları mağfîret olunur”

5 ravili hadis

٢٩ - باب الدين يسر، وقول النبي صلى الله عليه وسلم «أحب الدين إلى الله الحنيفية السمحة»^(٢)
 ٣٩ - حدثنا عبد السلام بن مطهر قال حدثنا عمر بن علي عن معن بن محمد الغفاري
 عن سعيد بن أبي سعيد المقبري عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال «إن الدين يسر،
 ولكن يشاد الدين أحد إلا غلبه»^(٣)، فسددوا، وقاربوا، وأبشروا^(٤)، واستعينوا بالغدوة والروحة وشيء
 من الدلجة^(٥) .

29. BAB; “İslâm Dîni kolaylıktır” ve Peygamber(s)’in: “Allah’a en sevgili olan dîn müsâadekârlık (semahat) ve kolaylık üzerine kurulmuş olan, hanîf İslâm Dîni’dir” Sözü Babı

39. Hadis; Buharinin hocası Abdusselam ibnu mutahher bize tahdis etti o da bize Umer ibn Aliyy (190), o da Ma’n ibn Muhammed el-Gıfârî’den; o da Saîd ibni Ebî Saîd el-Makburî(100)’den; o da Ebû Hureyre(R)’den tahdis etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

“Şübhesiz ki bu dîn kolaylıktır. Hiçbir kimse yoktur ki, bu dîn hususunda (amellerim eksiksiz olsun diye) kendini zorlasın da dîn ona galebe etmesin (ve erinip büsbütün amelden kesilmesin). Öyle olunca ortalama gidin. (Eğer en kâmilî yapamazsanız, ona) yaklaşın, (az olsa da devamlı amel ve ibâdetten dolayı) sevinin; sabah, akşam ve gecenin bir cüz’ünde (ibâdete tevfiik vermesi için Allah’tan) yardım isteyin”

5 ravili hadis

18.10.2017 / HAFTA 4 / DERS 2

٣٠ - باب الصلاة من الإيمان

وقول الله تعالى ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ﴾ يعنى صلاتكم عند البيت .

٤٠ - حدثنا عمرو بن خالد قال حدثنا زهير قال حدثنا أبو إسحاق عن البراء أن النبي صلى الله عليه وسلم كان أول ما قدم المدينة نزل على أجداده - أو قال أخواله - من الأنصار ، وأنه صلى قبل بيت المقدس ستة عشر شهراً ، أو سبعة عشر شهراً ، وكان يعجبه أن تكون قبلته قبل البيت ، وأنه صلى أول صلاة صلاها صلاة العصر ، وصلى معه قوم ، فخرج رجل ممن صلى معه فمر على أهل مسجد وهم راكعون فقال : أشهد بالله لقد صليت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل مكة ، فداروا - كما هم - قبل البيت . وكانت اليهود قد أعجبهم إذ كان يصلي قبل بيت المقدس ، وأهل الكتاب ، فلما ولي وجهه قبل البيت أنكروا ذلك .
 قال زهير حدثنا أبو إسحاق عن البراء في حديثه هذا أنه مات على القبلة قبل أن تحول رجال وقتلوا ، فلم ندر ما نقول فيهم ، فأنزل الله تعالى ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ﴾ .

30. Bâb: Namaz İmândandır

Ve Yüce Allah: “Allah îmânınızı zayı’ edecek değildir...” (el-Bakara: 2/143) kavliyle, Beytu’l-Makdis’e doğru kıldığınız namazlarınızı zayı’ edecek değildir, ma’nâsını kasdeder

40. HADİS; Buharinin hocası Bize **Amr ibn Hâlid** (229) tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Zü-heyr ibn Muâviye** (173) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Ebû **İshâk es-Sâbî**(127) **Berâ ibn Âzib**(R)’den şöyle tahdîs etti: Peygamber (S) Medine’ye ilk geldiğinde Ensâr’dan olan dedeleri (yâhud diğer lâfza göre dayıları) yurduna musâfir oldu. Ve on altı yâhud on yedi ay Beytu’l-Makdis’e doğru namaz kıldı. Hâlbuki kiblesinin Beytul-Harâm’a doğru olmasını arzu ederdi. Ka’be’ye yönelerek ilk kıldığı namaz, ikinci namazı olmuştu. Bir cemâat de O’nunla birlikte kıldılar. Ondandan sonra birlikte namaz kılanlardan biri namâzdan çıktı. Mescidin birinde bulunan bir cemâate namâzdalar iken yolu uğradı. Onlara: “Rasûlullah ile birlikte Mekke’ye doğru namaz kıldığıma Allah için şehâdet ederim” deyince **(namazlarını bozmadan) oldukları gibi Bevt’e döndüler.**

Rasûlullah Beytu’l-Makdis’e doğru namaz kıldığı sırada Yahûdîler ve Hristiyanlar O’ndan hoşlanırlardı. Ka’be’ye doğru yüzünü döndürünce, bu fiilini beğenmediler.

Zuheyr dedi ki: Bize Ebû İshâk, Berâ’dan tahdîs etti. Berâ ibn Âzib bu hadîsinde şöyle demiştir: Kible tahvîl edilmeden evvel, ilk kibleye doğru namaz kılarak vefat etmiş, öldürülmüş kimseler de vardı. Bunlar hakkında nasıl bir hüküm vereceğimizi bilemedik. O zaman Yüce Allah: “Allah îmânınızı zayı’ edecek değildir” (el-Bakara: 143) âyetini indirdi **(buradaki iman namaz manasında kullanılmıştır)**

4 ravili hadis (Rubai)

٣١ - بَابُ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ
٤١ - قَالَ مَالِكٌ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسُنَ إِسْلَامُهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا ^(١) ، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ : الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ ، وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا ، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَرَ اللَّهُ عَنْهَا » .

31.BAB; Kişinin Müslümanlığının Güzelliği Babı

41. Hadis; Buharinin hocası **İmâm Mâlik** şöyle dedi: Bana **Zeyd ibn Eslem** haber verdi. Ona da **Ata ibn Yesâr** haber verdi. Ona da **Ebû Saîd Hudrî** haber verdi ki, kendisi Rasûlullah(S)’dan şöyle derken işitmiştir:

“Bir kul müslümân olur ve müslümânlığı da güzel olursa, Allah onun evvelce işlemiş olduğu her kötülüğünü örter. Ondandan sonra sıra **kısasa (yânî mükâfat ve mucâzâta)** gelir. Bir hasene, ondan yedi yüz kat büyük hasene ile; bir seyyie (yânî kötülük) ise, yalnız kendi misli ile karşılanır: **meğer ki Allah o seyyieyi afveder**” (illa ki Allah o günahları afvetmiş olsun)

4 ravili hadis (Rubai)

٤٢ - حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا » .

42. Hadis; Buharinin hocası **İshak ibnu mansur** dan tahdis etti o da bize **Abdurrezzak** dan tahdis etti o da bize **Ma'mer ibn Râşid**,den o da **Hemmâm ibn Münebbih**(131)'den haber verdi. **Ebû Hureyre** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“Biriniz İslâm’a girişini güzel yaparsa, yapacağı her bir hasene, kendisi lehine on mislinden yedi yüz katına kadar büyük derecelerle yazılır; yapacağı her bir seyyie ise, ancak kendi misli ile yazılır”

5 ravili hadis (hüması)

٣٢ - بَابُ أَحَبِّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهُ (٧)
٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ ، قَالَ : مَنْ هَذِهِ ؟ قَالَتْ : فُلَانَةٌ - تَذَكَّرَ مِنْ صَلَاتِهَا - قَالَ « مَهْ » (٣) ، عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ ، فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا » . وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ .

32. BÂB: Allah’a En Sevgili Olan Dîn (Ameli), En Devamlı Yapılandır

43.Hadis; Buharinin hocası **Mahammed ibnu Müsennâ** bize tahdis etti o da bize **yahya** dan tahdis etti o da bize **Hişâm** dedi ki: Bana **babam**, **Âişe**(R)’den haber verdi ki, Peygamber (S), **Âişe**’nin yanında bir kadın varken yanlarına girdi.

– “Bu kadın kimdir?” diye sordu. **Âişe**:

– **Fulânca** kadındır, dedi ve o kadının kıldığı namazları anlatmağa başladı.

Rasûlullah ise:

– “Bu sözü bırak. Dâima elinizden gelecek şeyleri yapınız. Yoksa Allah’a yemîn olsun ki, siz usanmadıkça Allah usanmaz” buyurdu. Rasûlullah’ın en ziyâde sevdiği **dîn (yânî tâat)**, sahibinin devamlı olarak yaptığı idi

5 ravili hadis (hüması)

۳۳ - باب زیادة ایمان ونقصانیه

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى - وَيَزِدَّادُ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ وَقَالَ ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنَ الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ .

۴۴ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ » .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ : قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « مِنْ إِيْمَانٍ » مَكَانَ « مِنْ خَيْرٍ » .

33. BAB; İmânın Artıp Eksilmesi Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı: “Biz de onların hidâyetini artırmıştık” (el-Kehf: 18/13), “...îmân edenlerin de inançları artsın...” (el-Müddessîr: 74/31)

Ve Allah: “Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim...” (el-Mâide: 5/3) buyurdu. Binâenaleyh kemâlden bir şey eksildiği zaman, o eksiktir.

44. Hadis; Buharinin hocası **Müslim ibnu İbrahim** bize tahdis etti o da bize **Hişam** dan tahdis etti o da Bize **Katâde**, o da **Enes(R)**'ten tahdîs etti. Peygamber (S) buyurdu ki: “La ilahe ille’llâh deyip de kalbinde bir arpa ağırlığınca hayr (yânî îmân) bulunan kimse cehennemden çıkacaktır. La ilahe ille’llâh deyip de kalbinde bir buğday ağırlığınca hayr bulunan kimse cehennemden çıkacaktır. La ilahe ille’llâh deyip de kalbinde bir zerre ağırlığınca hayr bulunan kimse cehennemden çıkacaktır.”

Ebû Abdillâh Buhârî şöyle dedi: Ebân: Bize Katâde tahdîs etti; bize Enes Peygamber'den tahdîs etti, dedi. Bu isnâddaki hadîste “hayrdan” yerine “îmândan” ta'bîri geldi

Buharinin künyesi; Ebû Abdillâh

4 ravili hadis (Rubai)

۴۵ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ أَخْبَرَنَا قَيْسُ ابْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ ^(۱) قَالَ لَهُ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرُؤُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا . قَالَ : أَىُّ آيَةٍ ؟ قَالَ ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ، وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ قَالَ عُمَرُ : قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ ، يَوْمَ جُمُعَةٍ

45. Hadis; Buharinin hocası **Hasan ibnu es- sabbah** tan tahdis etti o da bize **Ca'fer b. Avn** den **isitti** o da bize **ebu-l umeys** den tahdis etti o da bize **Kays ibn Müslim** den (120), o da **Tarık ibn Şihâb** (83-R)'den haber verdi; şöyle demiştir: Yahûdiler'den bir kimse **Umer ibn Hat-tâb(R)**'a:

– Ey Mü'minlerin Emîri! Sizin Kitâb'ınızda okumakta olduğunuz bir âyet var ki, biz Yahûdî topluluğuna nazil olmuş olaydı, nazil olduğu günü bayram edinirdik, dedi.

Umer:

– Hangi âyettir o? diye sordu. Yahûdî:

– “Bugün sizin dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size dîn olarak müslümânlıktan hoşnûd oldum...” (el-Mâide: 5/3) cevâbını verdi.

Bunun üzerine Umer:

– Biz bu âyetin indiği günü de, yeri de biliyoruz (kıymetini takdîr ediyoruz). Bu âyet Peygamber'e bir cumua günü Arafa'da kaaim iken nazil olmuştur, dedi

Not; buradaki **isitti** kelimesi hadisi **sema** yoluyla aldığını gösterir.

6 ravili hadis

۳۴ - بَابُ الزَّكَاةِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَوْلُهُ : ﴿ وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ، وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ۖ ﴾ .

۴۶ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ أَبِي سُهَيْلٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدٍ اللَّهَ يَقُولُ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرُ الرَّأْسِ يُسَمِّعُ دَوَى صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ ، حَتَّى دَنَا ، فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ . فَقَالَ : هَلْ عَلَى غَيْرِهَا ؟ قَالَ : لَا ، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَصِيَامُ رَمَضَانَ . قَالَ : هَلْ عَلَى غَيْرِهِ ؟ قَالَ : لَا ، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ . قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاةَ ، قَالَ : هَلْ عَلَى غَيْرِهَا ؟ قَالَ : لَا ، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ . قَالَ فَادْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ : وَاللَّهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ .

34. Bâb: Zekât İslâmdandır

Ve Allah'ın şu kavli: “Hâlbuki onlar Allah'a, O'nun dininde ihlâs erbabı muvahhidler olarak ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkasıyla emrolunmamışlardı. En doğru dîn de bu idi” (el-Beyyine: 98/5)

46. Hadis; Buharinin hocası **İsmail** tahdis etti o Bana **Mâlik ibn Enes**, amucası **Ebû Süheyl ibn Mâlik'ten**, o da **babası Mâlik ibn Ebî Âmir'den** tahdis etti ki, o, **Talha ibn Ubeydillah(R)**'dan şöyle derken işitmiştir: Necd ahâlîsinden saçı darmadığınık (fakîr) bir kimse Rasûlullah'a geldi. Uzaktan sesini karmakarışık duyuyor,

fakat ne söylediğini anlayamıyorduk. Nihayet yaklaştı; meğer İslâm'ın ne olduğunu soruyormuş. Bu suâle karşı Rasûlullah(S):

- Bir gün bir gece içinde beş namaz, buyurdu. O zât:
- Üzerimde bu namazlardan başkası da olacak mı? diye sordu.
- Hayır, meğer ki kendiliğinden kılasın, buyurdu. Ondan sonra Rasûlullah:
- Bir de ramazân orucu, buyurdu. O zât:
- Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. O da:
- Hayır, meğer ki kendiliğinden tutasın, cevâbını verdi. Talha der ki: Rasûlullah, zekâtı da ona söyledi. O zât yine:
- Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. Yine Rasûlullah:
- Hayır, meğer ki kendiliğinden veresin, cevâbını verdi. Bunun üzerine (o Necdli fakîr zât):
- Vallahi bundan ne artık, ne eksik bir şey yapacak değilim, diyerek arkasını dönüp gitti. Bunu duyunca Rasûlullah:
- Eğer doğru söylüyorsa felah buldu gitti, buyurdu

5 ravili hadis (hüması)

۳۵ - بَابُ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ مِنَ الْإِيمَانِ

۴۷ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَنْجَوِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ الْحَسَنِ وَمُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا ^(۱) ، وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا ، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ . وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ » .
تَابِعَهُ عُثْمَانُ الْمُؤَدِّنُ قَالَ : حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .. نَحْوَهُ .

35- Bâb: Cenazenin Arkasından Gitmek İmandandır

47. HADİS; Buharinin hocası Bize **Ahmed ibnu Abdillâh ibn Alî el-Mencûfî** (252) tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Ravh** (205) tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Avf ibn Ebî Cemile** (146) o da **Hasen Basrî'den** ve **Muhammed ibn Sîrîn**(110)'den; onlar da **Ebû Hureyre(R)**'den tahdîs etti (ki Ebû Hureyre şöyle demiştir); Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“Her kim îmânı sebebiyle ve sevabını-yalnız Allah'tan umarak bir müslümân cenazesi arkasından gider ve üzerine namaz kılıp gömülmesini bitirinceye kadar beraber bulunursa, iki kîrât ecr ile döner ki, kıratların her biri **Uhud dağı gibidir**. Her kim o cenaze üzerine namaz kılar da defn olunmadan evvel dönerse, bir kîrât ecr ile dönmüş olur”.

Usmân ibn Ebî Heysem el-Müezzîn (220), bu hadîsi Avf el A'râbî(146)'den rivayet etmekte Ravh'a mutâbaat etti. Dedi ki: Bize Avf, Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Ebû Hureyre'den; o da Peygamber'den olmak üzere geçen hadîs gibi tahdîs etti

Not; hadis **Hasen Basrî** ve **Muhammed ibn Sîrîn** ravilerinde çatallaşma olmuş. Yani, **Avf ibn Ebî Cemile** bu hadisi hem **Hasen Basrî'den** hem de **Muhammed ibn Sîrîn** den bildirmiş. Dolayısıyla hadis 2 senetten gelmiş.

Her iki senette de ravi sayısı 5

۳۶- **باب** خَوْفِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَنْ يَحْبُطَ عَمَلُهُ ^(۲) وَهُوَ لَا يَشْعُرُ . وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ : مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذِّبًا ^(۳) . وَقَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ : أَذْرَكْتُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى نَفْسِهِ ، مَا مِنْهُمْ أَحَدٌ يَقُولُ إِنَّهُ عَلَى إِيْمَانٍ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ . وَيُذَكِّرُ عَنِ الْحَسَنِ : مَا خَافَهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ ، وَلَا أَمِنَهُ إِلَّا مُنَافِقٌ . وَمَا يُحَذِّرُ مِنَ الْإِصْرَارِ عَلَى النِّفَاقِ وَالْعِصْيَانِ مِنْ غَيْرِ تَوْبَةٍ ، لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾ .

۴۸- **حَدَّثَنَا** مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا وَائِلَ عَنِ الْمَرْجِئَةِ ، فَقَالَ : حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ » .

36. BAB; Mü'minin, Farkında Olmaksızın Amelinin Bâtıl Olup Boşa Gitmesinden Korkması Babı

İbrahim et-Teymî (192): “Sözümü amelimle ne zaman karşılaştırdım ise yalancı çıkmaktan korkmuşumdur” dedi. İbn Ebî Muleyke (117): “Peygamber’in sahâbîlerinden otuz zâta yetiştirdim; hepsi de münafık olmaktan korkuyorlardı, içlerinde, benim îmânım, Cibrîl ve Mîkâîl’in îmânı gibi sağlam ve nifak arız olmaktan masundur diyen de hiç yoktu” dedi. Hasen el-Basrî (110?)’nin de: “Allah’tan mü’minden başkası korkmaz, münafıktan başkası emîn olmaz” dediği zikrolunur. Ve Yüce Allah’ın: “... Bir de onlar işledikleri (günâh) üzerinde, bilip dururlarken ısrar etmeyenlerdir” (Ali-İmrân: 3/135) kavlinde dolayı, tevbe etmeksizin nifak ve ma’siyette ısrar etmekten korkulur

48. **Hadis;** Buharinin hocası **Muhamme ibnu ar’areh** bize tahdis etti o da bize **su’be** den tahdis etti dedi o da **Zubeyd** den tahdis etti dedi ki: Ben **Ebû Vâil** (100)’e Murcie fırkası hakkında sordum. Bunun üzerine şöyle dedi: Bana **Abdullah ibn Mes’ûd** (R) tahdis etti ki, Peygamber (S): “Müslüman’a sövmek fisk, onunla kıtal etmek küfürdür” buyurmuştur

۴۹- **أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ : أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يُخْبِرُ بَلِيلَةَ الْقَدْرِ ، فَتَلَا حِي رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ^(۱) ، فَقَالَ : إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرَكُمْ بَلِيلَةَ الْقَدْرِ ، وَإِنَّهُ تَلَا حِي فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ ^(۲) ، وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ ، التَّمِسُّوْهَا فِي السَّبْعِ وَالتَّسْعِ وَالْخَمْسِ .**

49. **HADİS;** Buharinin hocası **Kuteybe ibn Said** bize haber verdi o da bize **İsmâîl ibn Ca’fer** den o da **Humejd** (143)’den; o da **Enes(R)**’den tahdis etti. Enes şöyle dedi: Bana **Ubâdetu’bnu’s-Sâmit** (R) haber verip şöyle dedi: Rasûlullah (S), Kadr gecesini haber vermek üzere (hücrelerinden) çıktı. Derken müslümanlardan iki kişi kavga ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah:

“Ben size Kadr gecesini haber vermek üzere çıkmıştım. Fulân ile fulân kavga ettiler de o bilgi ref olundu. İhtimâl ki, hakkınızda bu daha hayırlıdır. Artık siz Kadr gecesini (yirmiden sonraki) yedinci veya dokuzuncu veya beşinci gecelerde arayınız” buyurdu

5 ravili hadis

19.10.2017 / TELAFİ DERSİ

۳۷ - **باب** سُؤَالِ جِبْرِيلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْإِيمَانِ ، وَالْإِسْلَامِ ، وَالْإِحْسَانِ ، وَعِلْمِ السَّاعَةِ . وَبَيَانِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ . ثُمَّ قَالَ : جَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ ، فَجَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ دِينًا . وَمَا بَيْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْفِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ مِنَ الْإِيمَانِ . وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ﴾ .

۵۰ - **حَدَّثَنَا** مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ ، فَأَنَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ : مَا الْإِيمَانُ ؟ قَالَ : الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَمَلَائِكَتِهِ ، وَبِلِقَائِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ . قَالَ : مَا الْإِسْلَامُ ؟ قَالَ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤَدِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ . قَالَ : مَا الْإِحْسَانُ ؟ قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : مَتَى السَّاعَةُ ؟ قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ : وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا : إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا ، وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الْإِبِلِ الْبُهِمِ فِي الْبُنْيَانِ ، فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ . ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ ﴾ الْآيَةَ . ثُمَّ أَذْبَرَ . فَقَالَ رُدُّوهُ . فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا . فَقَالَ : هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ : جَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ مِنَ الْإِيمَانِ .

37. BAB; Cibrîl'in Peygamber'e İmândan, İslâm'dan, İhsandan, Kiyamet Vaktinin Bilgisinden Sorması Ve Peygamberin Ona Bunları Beyân Etmesi Babı;

Ve sonra Peygamber: “Cibril aleyhi’s-selâm sizlere dîninizi öğretmek için geldi” buyurdu da, Abdu’l-Kays hey’etine imândan olarak beyân ettiği şeylerle ve Yüce Allah’ın: “Kim İslâm’dan başka bir dîn ararsa ondan bu dîn asla kabul olunmaz...” (Âli imrân: 3/85) kavli ile birlikte, buradaki hadîste zikrolunan şeylerin hepsini dîn yaptı

50. HADİS; Buharinin hocası **Musadded** bize tahdis etti o da bize **İsmail ibn İbrahim** tahdis etti dedi o da bize **Ebu Hayyan Et-teyyim** haber verdi, o da **Ebi Zür’ah** ten tahdis etti o da **Ebû Hureyre** (R) şöyle demiştir: Bir gün Rasûlullah(S) meydanda oturuyordu. Yanına bir adam geldi ve:

– **îmân** nedir? diye sordu. Rasûlullah:

– îmân Allah ‘a, meleklerine, Allah ‘a kavuşmaya, peygamberlerine inanman; kezâlik (öldükten sonra) dirilmeye inanmandır, cevâbını verdi.

O zât:

– **İslâm** nedir? dedi. Rasûlullah:

– Allah’a ibâdet edip, O’na hiçbir şeyi ortak kılmaman, namazı dosdoğru kılman, farz edilmiş olan zekâtı vermen, ramazânda oruç tutmandır, buyurdu. Sonra o zât:

– **İhsan** nedir? diye sordu. Rasûlullah:

– Allah’ı sanki görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir; eğersen Allah’ı görmüyorsan şübhesiz O seni görmektedir, buyurdu.

O zât:

– **Kıyamet** ne zaman? dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

– Bu mes’elede sorulan, sorandan daha âlim değildir. (**Şu kadar var ki kıyametten evvel zuhur edecek alâmetlerini sana haber vereceğim.** Ne zaman satılmış câriye sahibini (yânî efendisini) doğurur, kim idikleri belirsiz deve çobanları yüksek bina kurmakta biri-biriyle yarışa çıkarsa kıyametin alâmetleri görülmüş olur. (**Kıyametin vakti**) **Allah’tan başka kimsenin bilmediği beş şeyden biridir**, buyurduktan sonra: “1- **O saatin ilmi şüphesiz ki Allah’ın nezdindedir.** 2- **Yağmuru (mukadder olan vakitte ve verde) O indirir.** 3- **Rahimlerde olanı O bilir. Hiçbir kimse varın ne kazanacağım bilmez. Hiçbir kimse hangi verde öleceğini bilmez- Şüphesiz Allah (herşeyi) bilendir. Herşeyden haberdârdır**” (Lukmân: 31/34) âyetini tilâvet eyledi. Sonra o zât arkasını dönüp gitti. Rasûlullah: “Onu geri getirin” diye emretti; fakat sahâbîler onun izini bulamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah: “İşte bu Cibril’dir. İnsanlara dînlerini öğretmek için geldi” buyurdu. Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Rasûlullah bu hadîste zikredilen şeylerin hepsini îmândan kıldı

HOCA BU HADİSİN ÖNEMLİ OLDUĞUNU ÖZELLİKLE VURGULADI.

- 1- Hangi sorular soruldu (**imân, İslam, ihsan, kıyamet**) bu hadiste (Hac ibadetinden ve Kader konusundan bahsedilmiyor)
- 2- Hangi konular üzerinde duruldu.
- 3- Kıyametin kopması ile ilgili (ne zaman kopacağı vs.)
- 4- Sorulan sorandan daha alim değildir cümlesi önemli başlıklar.

باب - ٣٨

٥١ - حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ أَنَّ هِرْقَلَ قَالَ لَهُ : سَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعَمْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ ، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ . وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ ؟ فَرَعَمْتَ أَنْ لَا ، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبَ لَا يَسْخَطُهُ أَحَدٌ .

38. BAB;

51. Hadis; Buharinin hocası **İbrahim ibn Hamza** dan tahdis etti dedi o da bize **İbrahim ibn said** o da **Salih** ten o da **ibn Şihab** dan o da **Abdullah ibn Abdullah** dan o da **Abdullah ibn Abbâs** haber verip, şöyle dedi: Bana **Ebû Sufyân** haber verdi ki, Hırakl ona şöyle demiştir: “Ben sana; onlar (yânî müslümânlar) artıyor mu, yoksa eksiliyor mu diye sordum. Sen, onların artmakta olduklarını söyledin, imân keyfiyeti de tamâm olun-caya kadar hep böyle gider. Ben sana, içlerinde O’nun dînine girdikten sonra beğenmemezlikten dolayı dînden dönen var mıdır diye sordum. Hayır, dedin, imân da, mûcib olduğu inşirah ve ferahlık kalblere karışıp kökleşince böyle olur; hiçkimse onu sevmemezlik ermez...”

۳۹ - باب فضل من استبرأ لدينه^(۱)

۵۲ - حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « الْحَلَالُ بَيْنٌ ، وَالْحَرَامُ بَيْنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ^(۲) لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ . فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَعَ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى^(۳) يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ . أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلَا إِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ^(۴) . أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ » .

39. BAB Dînini Tertemiz Yapmak İsteyen Kimsenin Fazileti Babı

52. HADİS; Buharinin hocası **Ebu Nuaym** bize tahdis etti o da bize **Zekerîyya** dan tahdis etti o da **Âmir** dedi ki: Ben **Nu'mân ibn Beşîr**(64-R)'den şöyle derken işittim: Ben Rasûlullah(S)'dan şöyle buyururken işittim:

“Halâl belli, haram da bellidir. İkisi arasında (halâl mı, haram mı belli olmayan bir takım) şübheli şeyler vardır ki, çok kimseler **bunları bilmezler. Her kim şübheli şeylerden sakınırsa, ırzını da dînini de tertemiz tutmuş olur.** Her kim şübheli şeylere dalarsa, (içine girmek yasak olan) koruluk etrafında davarlarını otlatan bir çoban gibi, çok sürmez içeriye dalabilir. Haberiniz olsun, her devlet başkanının kendine mahsûs bir koruluğu olur. Gözünüzü açın; **Allah'ın yeryüzündeki koruluğu da haram ettiği şeylerdir.** Haberiniz olsun ki, beden içinde bir lokmacık et parçası vardır ki iyi olursa bütün beden iyi olur; bozuk olursa bütün beden bozulur. **İşte o (et parçası) kalbdır**”

4 Ravili hadis

٤٠- باب أداء الخمس من الإيمان

٥٣ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ : كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ يُجْلِسُنِي عَلَى سَرِيرِهِ ، فَقَالَ : أَقِمْ عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي . فَأَقَمْتُ مَعَهُ شَهْرَيْنِ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ الْقَوْمُ - أَوْ مِنَ الْوَفْدِ ؟ - قَالُوا : رِبِيعَةٌ . قَالَ : مَرَجَبًا بِالْقَوْمِ - أَوْ بِالْوَفْدِ - غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى . فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ ، وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضَرٍّ ، فَمَرَرْنَا بِأَمْرِ فَضْلٍ نَخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا ، وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَثَرِيبَةِ . فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ :

أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ ، قَالَ : أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ ؟ قَالُوا : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ ، قَالَ : شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ ، وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَغْنَمِ الْخُمْسَ . وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ : عَنِ الْخَنْتَمِ ، وَالِدَبَاءِ ، وَالنَّقِيرِ ، وَالْمُزَفَّتِ - وَرُبَّمَا قَالَ : الْمُقِيرِ ^(١) - وَقَالَ : احْفَظُوهُمْ ، وَأَخْبِرُوا بِهِ مَنْ وَرَاءَكُمْ .

40. BÂB: Ganimetten Beşte Birini (Devlete) Vermek İmândandır

53. Hadis; Buharinin hocası bize Aliyyu'bnu'l-Ca'd (230) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Su'be, o da Ebû Cemre ed-Dab'î (128)'den haber verdi. Ebû Cemre şöyle dedi: Ben İbn Abbâs'ın maiyyetinde otuyordum; İbn Abbâs beni kendi seririnin üzerine oturtur idi. Bana: Benim yanımda ikaamet et, sana kendi malımdan bir hisse ayırayım, dedi. Bunun üzerine ben onun maiyyetinde iki ay ikaamet ettim. Sonra İbn Abbâs şöyle dedi: Abdu'l-Kays hey'eti (Bahreyn taraflarından) Peygamber'in yanına geldikleri zaman, Peygamber (S):

- Sizler kimlersiniz, yâhud: Nerenin hey'etisiniz? diye sordu. Onlar:
- Biz Rabîa kabilesindeniz, dediler.
- Hoşgeldiniz (Merhaba), Allah sizleri utandırmasın, pişman etmesin, buyurdu.

Bunun üzerine:

- Yâ Rasûlallah, biz sana yalnız haram ayda gelebiliriz. Seninle aramızda kâfir olan Mudar kabilelerinden şu topluluk vardır. O hâlde bize kestirme bir şey emret de geride kalanlarımıza haber verelim; o sebeble de cennete girelim, dediler. Peygamber'e içkileri de sordular.

Peygamber onlara dört şey emretti, dört şeyden de nehy etti. Onlara yalnız Allah'a îmân ile emrettikten sonra:

- Yalnız Allah'a îmân etmek ne demektir, bilir misiniz? Diye sordu.

Onlar:

- Allah ve Rasûl'ü en iyi bilendir, dediler. Peygamber:
- Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı eda etmek, ramazân orucunu tutmak ve ganimetin beşte birini vermenizdir, buyurdu.

Keza onları dört şeyden, yâni hantem, dubbâ', nakîr, müzeffet (denilen kaplara hurma yâhud üzüm şırası koymak)ten nehyetti. İbn Abbâs'ın müzeffet yerine mukayyar dediği de rivayet edilmiştir.

Bunun ardından Rasûlullah o hey'et ferdlerine:

- Bu emrettiklerimi iyice belleyiniz ve bunları arkanızda bıraktığınız kimselere haber veriniz, buyurdu

٤١ - **باب** ما جاء : إن الأعمال بالنية والحسبة ، ولكل امرئ ما نوى . فدخل فيه الإيمان والوضوء والصلاة والزكاة والحج والصوم والأحكام^(١) . وقال الله تعالى ﴿ قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ ^(٢) ﴾ : عَلَى نِيَّتِهِ . ونفقة الرجل على أهله - يَحْتَسِبُهَا - صدقة . وقال : وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ ^(٤) .

٥٤ - **حَدَّثَنَا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عُلْقَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِيَ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِيَ هِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ » .

41. BAB; Amellerin Ancak Niyet Ve İhlâs İle Muteber Olacağına Ve Herkesin Eline Ancak Niyet Ettiği Şeyin Gececeğine Delil Olarak Gelen Hadis Babı

Binâenaleyh imân, abdest, namaz, zekât, hacc, oruç ve bütün beşerî muameleler bu kelâma girmiştir. Çünkü Allah da: “De ki: Herkes kendi şâkilesine göre amel eder...” (el-İsrâ: 17/84) buyurdu. “Şâkilesine göre” demek “niyetine göre” demektir. “Kişinin, sevabını yalnız Allah’tan umarak kendi ailesine yaptığı harcaması da kendisi lehine bir sadakadır” ve keza Peygamber (S): “(Fetihten sonra hicret yoktur) Lâkin cihâd ve niyet vardır” buyurdu.

54. **HADİS**; Buharinin hocası Abdullah ibn Müselleme bize tahdis etti o da bize Mâlik’den o da Yahya ibn Saîd’den; o da Muhammed ibn İbrahim’den, o da Alkame ibn Vakkaas’tan; o da Umer(R)’den haber verdi ki, Umer şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

“Ameller niyete göredir. Her bir kimse için ancak niyet ettiği şey vardır. Binâenaleyh her kimin hicreti Allah’a ve Rasûl’üne yönelmişse, onun hicreti Allah’a ve Rasûl’ünedir. Artık nail olacağı bir dünyâ veya evleneceği bir kadından dolayı hicret etmiş kimse varsa, onun hicreti, hicretine sebep olan şeydir”

٥٥ - **حَدَّثَنَا** حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ » .

55. **Hadis**; Buharinin hocası Haccac ibn Minhel bize tahdis etti o da bize Su’be den tahdis etti o da Bana Adiyyibn Sabit (l 66) haber verip şöyle dedi: Ben Abdullah ibn Yezîd’den işittim, o da Ebû Mes’ûd(31)’dan; Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse ecini yalnız Allah’tan umarak ailesine infâk ettiği zaman, onun bu nafakası kendisi lehine bir sadaka olur”.

٥٦ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ : حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا ، حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ » .

56. Hadis; Buharinin hocası El-Hakem ibn Nâfi' bize tahdis etti o da bize Su'be den tahdis etti o da Zühri den tahdis etti. Bana Âmr ibn sa'd tahdis etti o da Sa'd ibn Ebî Vakkas (R) oğluna (oğlu Âmr ibn sa'd) şöyle haber vermiştir:

Rasûlullah (S) bana hitaben şöyle buyurdu: “Şübhesiz sen, Allah rızâsını arayarak yapacağın her bir harcamadan dolayı muhakkak ecre nail olacaksın, hattâ eşinin ağzına verdiği lokmaya kadar”

٤٢ - بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « الدِّينُ : النَّصِيحَةُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ » (١) ، وَقَوْلُهُ تَعَالَى : « إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ » .

٥٧ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى : إِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَالنَّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

42. BAB; Peygamber(S)'in: “Dîn ancak Allah için, Rasûlü için, Müslümânların imamları için ve bütün halk için nasihattir” Kavli İle, Yüce Allah'ın: “Allah için ve Rasûlü için nasihat ettikleri takdirde...” (et-Tevbe: 9/91) Kavli Babı

57. Hadis; Buharinin hocası Müsedded bize tahdis etti o da bize Yahya dan tahdis etti o da İsmail den o da Bana Kays ibn Ebî Hâzım 'dan.o da Cerîr ibn Abdillâh (74-8)'dan tahdis etti; o şöyle demiştir: Ben Rasûlullah(S)'a namazı ikaame etmek, zekât vermek, her müslümâna nasihat edip hayırhah olmak üzere bey'at ettim.

٥٨ - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَرِيرَ
ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ يَوْمَ مَاتَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ ، قَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ : عَلَيْكُمْ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ
وَحَدُّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةِ ، حَتَّى يَأْتِيَكُمْ أَمِيرٌ ، فَإِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ الْآنَ . ثُمَّ قَالَ : اسْتَغْفُوا
لِأَمِيرِكُمْ ، فَإِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ الْعَفْوَ . ثُمَّ قَالَ : أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ :
أَبَايَعُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ . فَشَرَطَ عَلَيَّ « وَالنُّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ » ، فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا ، وَرَبُّ هَذَا الْمَسْجِدِ
إِنِّي لَنَاصِحٌ لَكُمْ . ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ .

58. Hadis; Buharinin hocası Ebu Nu'mân bize tahdis etti o da bize Ebû Avâne den, o da Ziyâd ibn İlâka(125)'dan tahdîs etti. Şöyle demiştir: Ben Cerîr ibn Abdillâh(R)'dan şöyle derken işittim:

Kufe vâlisî (kaynakta Basra valisi diye geçiyor ama hoca Kufe valisi dedi)

Mugîre ibn Şu'be'nin vefat ettiği gün (50) ayağa kalktı da Allah'a hamd ve sena ettikten sonra: Başınıza bir emîr gelinceye kadar tek ve ortaksız olan Allah'a ittikaa, vakaar ve sekinet üzere bulunmanızı tavsiye ediyorum. Zîrâ emîriniz şimdi buraya geliyor, diye nasihat etti.

Müteakiben: (Vefat eden) Emîriniz için Allah'tan afv dileyiniz, çünkü o afvı severdi, dedikten sonra amma ba'du: Ben Peygamber (S)'e gelip:

– Müslüman olmak üzere sana bey'at edeceğim, dedim.

Şart ettiği şeyler arasında her müslümâna hayırhah olmayı da şart etti. Ben de bu şart üzerine bey'at ettim. Şu mescidin Rabb'ına yemîn ederim ki, ben sizin nasihat ediciniz, yânî hayırhâhınızım, dedi.

Cerîr ibn Abdillâh bu hutbeden sonra istiğfar ederek (minberden) indi

24.10.2017 / HAFTA 5 / DERS 1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۳) كِتَابُ الْعِلْمِ (۱)

۱ - بَابُ فَضْلِ الْعِلْمِ ، وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿ يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ، وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴾ وَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴾ .

KİTÂBU'L-İLM (İLİM KİTABI)

1.BAB; İlmin Fazîleti Ve Yüce Allah'ın Şu Kavilleri Babı:

"... Allah içinizde îmân etmiş olanlarla (bilhassa) kendilerine **ilim** verilmiş bulunanların derecelerini yükseltir. Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdârdır" (el-Mucâdîle: 58/12); "Rabb'im benim ilmimi artır!" (Tâhâ: 20/114)

۲ - بَابُ مَنْ سُئِلَ عِلْمًا وَهُوَ مُشْتَغِلٌ فِي حَدِيثِهِ فَأَتَمَّ الْحَدِيثَ ثُمَّ أَجَابَ السَّائِلَ .

۵۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ ح .

وَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ : حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ أَبِي عَطَاءٍ عَنْ أَبِي يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِي فَقَالَ : مَتَى السَّاعَةُ (۲) ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ . فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ : سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : بَلْ لَمْ يَسْمَعْ . حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ : أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ ؟ قَالَ : هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ : « فَإِذَا ضُبِعَتِ الْأَمَانَةُ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ » . قَالَ : كَيْفَ إِضَاعَتُهَا ؟ قَالَ : « إِذَا وَُئِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ (۳) » .

2.BAB; Konuşmasıyla Meşgul Bulunurken Kendisinden Bir İlim Sorulduğunda, Konuşmasını Tamamladıktan Sonra Suâl Sorana Cevâb Veren Kimse Babı

59. HADİS; buharirin hocası Muhammed ibn Sinan (223) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Fuleyh (168) tahdîs etti. **H (TAHVİL SİGASI yeni senet başlangıcı)** ve keza (buhariye) bana İbrahim ibnu'l-Munzir (226) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Muhammed ibn Fuleyh (197) tahdîs edip şöyle dedi: Bana babam tahdîs edip şöyle dedi: Bana Hilâl ibn Aliyy den o da Ata ibn Yesâr (94)'dan, o da Ebû Hureyre'den tahdîs etti. Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Meclisin birinde Peygamber (S) huzûrundakilere söz söylerken ansızın bir bedevi gelip: Kıyamet ne zamandır? diye sordu. Rasûlullah konuşmasına devam etti. Oradakilerin kimi: Bedevî'nin ne dediğini işitti, amma

suâlinden hoşlanmadı dedi; kimi de: Belki işitmedi diye hükmetti. Nihayet Rasûlullah sözünü bitirince: “O kıyameti soran nerede?” diye, yânî bunun gibi bir lâfızla suâl etti. Bedevî:

- İşte ben yâ Rasûlallah, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:
- Emânet zayı’ edildiği vakit kıyameti bekle, buyurdu. Yine bedevî:
- Emâneti zayı’ etmek nasıl olur? diye tekrar sorunca, Rasûlullah:
- İş, ehli olmayana yöneltip dayandırıldığı zaman kıyameti bekle, buyurdu

NOT: Bu hadiste **Ha Tahvil** sigası var. Yani bu hadis 2 senetli bir hadis. 2 hocası var ve senetler Fuleyh’te birleşiyor.

1. **SENET; 5** ravili hadis; 1- Muhammed ibn Sinan, 2- Fuleyh (**senedin birliştiği ravi**), 3- Hilâl ibn Aliyy, 4- Ata ibn Yesâr, 5- Ebû Hureyre (sahabe ravisi).
2. **SENET; 6** ravili hadis; 1- İbrahim ibnu’l-Munzir, 2- Muhammed ibn Fuleyh, 3- Fuleyh (babam) **senedin birliştiği ravi**, 4- Hilâl ibn Aliyy, 5- Ata ibn Yesâr, 6- Ebû Hureyre (sahabe ravisi).

Bab başlığına uygun hadis, yani birisi konuşurken ona soru sorulmamalı.

۳ - بَابُ مَنْ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْعِلْمِ

۶۰ - حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : تَخَلَّفَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا ، فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقْتَنَا الصَّلَاةُ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا ، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ « وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

3.BAB; İlme Delâlet Eden Bir Konuşmada Sesini Yükselten Kimse Babı

60. Hadis; Buharinin hocası Ebu Nu'man Arim ibnul Fadl (**Ebu Nu'man künyesi**) bize tahdis etti o da Bize **Ebû Avâne** den o da **Ebû Bişr** (123-5)'den; o da **Yûsuf ibn Mâhek** (63-7)'den; o da **Abdullah ibn Amr** (R)'dan tahdîs etti. O şöyle demiştir: Gittiğimiz yolculukların birinde Peygamber (S) geride kalmıştı da sonra bize yetişmiş idi. O sırada namaz vakti girmişti. Biz de abdest alıyorduk. Ayaklarımızı, mesh eder gibi, az su ile yıkamağa başladık. Peygamber bu hâli görünce en yüksek sesiyle **iki** yâhud **üç** kerre: “**Cehennem’de yanacak ökçelere yazık!**” diye nida etti.

٤ - **باب قول المحدث «حدثنا» أو «أخبرنا» و«أنبأنا»**. وقال لنا الحميدى: كان عند ابن عيينة حدثنا وأخبرنا وأنبأنا وسمعت واحدا. وقال ابن مسعود: حدثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو الصادق المصطفى. وقال شقيق عن عبد الله: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم كلمة. وقال حذيفة حدثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم حديثين. وقال أبو العالية: عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم فيما يروى عن ربه. وقال أنس: عن النبي صلى الله عليه وسلم يرويه عن ربه عز وجل. وقال أبو هريرة: عن النبي صلى الله عليه وسلم يرويه عن ربكم عز وجل.

4.BAB; Muhaddisin Haddesenâ Yâhud Ahbaranâ Ve Enbeenâ Sözleri Babı

Buharinin hocası bize **Humeydî** (219): **Sufyân ibn Uyeyne** (198)'nin nazarında Haddesenâ, Ahbaranâ, Enbeenâ ve Semi'tu **bir** ma'nâya idi, dedi.

Abdullah ibn Mes'ûd da: Rasûlullah (S) sâdık ve masdûk olduğu hâlde Haddesenâ (Bize tahdîs etti) demiştir. **Şakîk** da **Abdullah ibn Mes'ûd**'dan söyledi ki, kendisi: Ben Peygamber'den bir söz işittim, demiştir.

Huzeyfe ibn Yemân (36) da: Rasûlullah (S) bize **iki hadîs tahdîs** etti, demiştir.

Ve **Ebu'l-Âliye** (190) dedi ki: **İbn Abbâs'tan**: o da Peygamber'den; **O da Rabb'ından rivayet etmekte olduğu hadîsde...**

Enes ibn Mâlik de: Peygamber (S)'den; O da azîz ve celîl olan Rabb'ından rivayet ederek... dedi.

Ebû Hureyre de: Peygamber'den; o da azîz ve celîl olan Rabb'mızdan rivayet ederek... buyurdu, dedi

NOT: Bu hadis muallak bir hadis, ravilerin hepsi verilmemiş, ravilerin birkaçı veya tamamı hasr edilmiş, böyle hadislere muallak hadis denir. 1640 yakın muallak hadis bulunuyor.

٦١ - **حدثنا قتيبة حدثنا إسماعيل بن جعفر عن عبد الله بن دينار عن ابن عمر قال:** قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «إن من الشجر شجرة لا يسقط ورقها، وإنها مثل المسلم، فحذروني ما هي؟ فوقع الناس في شجر البوادي. قال عبد الله: ووقع في نفسي أنها النخلة، فاستحييت. ثم قالوا: حدثنا ما هي يا رسول الله. قال: هي النخلة.»

61. Hadis; Buharinin hocası **Kuteybe** (240) bize tahdîs etti. Bize **İsmâîl ibn Ca'fer** den (180) o da **Abdullah ibn Dînâr** (127)'dan; o da **İbn Umer** (R-73)'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Rasûlullah (S): “Ağaçların içinden bir nevi vardır ki, yaprağı düşmez. O ağaç (kâmil) müslümânın benzeridir. Onun ne olduğunu bana tahdîs edin (-söyleyin)” buyurdu. Orada bulunanlar vâdîlerdeki ağaçları saymağa daldılar. **Abdullah ibn Umer** dedi ki: Bunun hurma ağacı olduğu hatırıma geldi, fakat (söylemeğe) utandım. Ondan sonra: Yâ Rasûlallah, onun ne ağacı olduğunu bize tahdîs et (söyle), dediler. Rasûlullah: “Hurma ağacıdır” cevâbını verdi

۵ - باب طَرَحَ الْإِمَامُ الْمَسْأَلَةَ عَلَى أَصْحَابِهِ لِيَخْتَبِرَ مَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

۶۲ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ ، حَدَّثُونِي مَا هِيَ ؟ قَالَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ . ثُمَّ قَالُوا : حَدَّثَنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : هِيَ النَّخْلَةُ .

5. BAB; İmâmın, Kendi Maiyyetindekilere Karşı, Onlardaki Bilgiyi İmtihan Etmek İçin Ortaya Suâl Atması Babı

62.Hadis; Buharinin hocası Halid ibn Mahledi bize tahdis etti o da bize Süleyman'dan o da bize Abdullah ibn Dînâr'dan o da Abdullah ibn Umer (R)'den tahdis etti. Peygamber (S): “Ağaçların içinden bir nevi vardır ki yaprağı düşmez. O ağaç müslümânın benzeridir. Onun ne olduğunu bana söyleyin” buyurdu. Orada bulunan insanlar vâdilerdeki ağaçları saymağa daldılar. Abdullah ibn Umer dedi ki: Bunun hurma ağacı olduğu hatırıma geldi, fakat ben söylemeğe utandım. Ondan sonra sahâbiler: Yâ Rasûlallah, onun ne ağacı olduğunu bize söyle! dediler. Rasûlullah: “Hurma ağacıdır!” buyurdu

۶ - باب مَا جَاءَ فِي الْعِلْمِ ، وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا) (۱)

الْقِرَاءَةُ وَالْعَرُضُ عَلَى الْمُحَدِّثِ . وَرَأَى الْحَسَنُ وَالثَّوْرِيُّ وَمَالِكُ الْقِرَاءَةَ جَائِزَةً . وَاجْتَنَعَ بَعْضُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ بِحَدِيثِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : فَهَذِهِ قِرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَخْبَرَ ضِمَامٌ قَوْمَهُ بِذَلِكَ فَأَجَازُوهُ . وَاجْتَنَعَ مَالِكٌ بِالصَّكِّ (۱) يُقْرَأُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُونَ : أَشْهَدْنَا فُلَانٌ ، وَيُقْرَأُ ذَلِكَ قِرَاءَةً عَلَيْهِمْ . وَيُقْرَأُ عَلَى الْمُقَرَّرِ فَيَقُولُ الْقَارِئُ : أَقْرَأَنِي فُلَانٌ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ عَنْ عَوْفٍ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ : لَا بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ . وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ يُونُسَ الْفِرَنْبَرِيُّ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ : إِذَا قُرِئَ عَلَى الْمُحَدِّثِ فَلَا بَأْسَ أَنْ تَقُولَ : حَدَّثَنِي . قَالَ : وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ يَقُولُ عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ : الْقِرَاءَةُ عَلَى الْعَالِمِ وَقِرَاءَتُهُ سَوَاءٌ .

6.BAB; İlim Hakkında Gelen Sözler Ve Yüce Allah'ın: “Rabb'im! Ilmimi artır! de” (Tâhâ: 20/114) Kavli Babı

Muhaddisin Huzurunda Okumak Ve Ona Arz Etmenin Hükümünü Beyân Babı

Ve Hasen Basrî, Sufyân es-Sevrî, İmâm Mâlik muhaddisin huzurunda okumayı (ondan nakletmenin sahlîhlîği hususunda) caiz gördüler. Ve bâzıları âlimin huzurunda (kendisinden nakledebilmek için) ona karşı okumanın caiz olduğuna, Dımâm ibn Salebe hadîsini delîl olarak ileri sürdü: Dımâm, Peygamber (S)'e: “Namazları

kılmamızı sana Allah mı emretti?” diye sormuştu da Peygamber de ona: “Evet” diye ikrar etmişti. Bu hadîsi delil getirenler: İşte bu. Peygamberin huzurunda ona karşı okumaktır. Müteakiben Dımâm, Peygamber’den sorup öğrendiklerini kendi kavmine haber verdi, onlar da bunu caiz görüp, verdiği haberi kabul ettiler.

İmâm Mâlik de bir hakkı i’tirâf edenin ikrarı, yazılmış bulunan mektûbla ihticâc etti ki, o mektûb, hakkı ikrar edenlere karşı okunur; onlar da bu, sâdece karşılarında kıraat suretiyle okunduğu hâlde “Fûlân bizleri işhâd etti” derler. Keza Kur’ân okutucu muallimin huzurunda okunur da okuyan kimse “Beni fulân okuttu” der. Bize **Muhammed ibn Selâm** tahdîs etti. **Bize Vâsıtlı Muhammed ibn Hasen**, o da **Avf el-A’râbi** den; o da **Hasen Basrî’den** tahdîs etti ki, o: “Âlim huzurunda okumakta bir be’s yoktur” demiştir. Ve bize **Muhammed ibn Yûsuf el-Firabrî** haber verdi. Ve bize **Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî** tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Ubeydullah ibnu Musa**, o da **Sufyân es-Sevri’den** tahdîs etti ki, **Sufyân**: “Okuyanın (onu rivayet ederken): Bana fulân tahdîs etti demesinde be’s yoktur” demiştir. Müellif **Buhârî**: Ve ben **Ebû Âsım** (212)’dan işittim ki, o **İmâm Mâlik’ten** ve **Sufyân es-Sevri’den** olmak üzere: Alimin huzurunda okumak ile âlimin okuması müsavidir diyordu, dedi

NOT; Bu hadis muallak hadistir.

٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ : حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدٍ - هُوَ الْمُقْبَرِيُّ - عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُم : أَيَكُمُ مُحَمَّدٌ - وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكِيٌ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ^(١) - فَقُلْنَا : هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : إِيْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ . فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : قَدْ أَجَبْتُكَ : فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمَشَدُّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ ، فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ^(٢) فِي نَفْسِكَ . فَقَالَ : سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ . فَقَالَ : أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ ، اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ ؟ فَقَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَدَسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ ؟ قَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ ؟ قَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَيَّ فَقَرَأْنَا ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . فَقَالَ الرَّجُلُ : آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ ، وَأَنَا رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي ، وَأَنَا ضِمَامٌ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ . رَوَاهُ مُوسَى وَعَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا .

63.Hadis; Buharinin hocası **Abdullah ibn Yûsuf** tahdîs edip şöyle dedi: Bize **Leys ibn Sa’d**, o da **Saîd el-Makburî’den**; o da **Şerik ibn Abdillâh ibn Ebî Nemîr’den** tahdîs etti ki, o **da Enes ibn Mâlik** (R)’ten şöyle derken işittmiştir: Peygamber (S) ile birlikte oturduğumuz sırada deve üstünde bir kimse gelip, devesini mescide çökterttikten sonra bağladı. Ondan sonra:

- Hanginiz Muhammed’dir? diye sordu. **Peygamber sahâbîleri arasında dayanmış oturuyordu:**
- İşte, dayanmış olan şu beyaz kimsedir, dedik. O zât:
- Ey Abdu’l-Muttalib’in oğlu! diye hitâb etti. Peygamber:
- Seni dinliyorum, buyurdu. O zât:
- Ben sana bâzı şeyler soracağım, amma soracaklarım pek ağırdır; gönlün benden incinmesin, dedi. Peygamber:

– Aklına geleni sor, buyurdu. O zât:

– Senin ve senden evvelkilerin Rabb’ı aşkına (söyle), bütün insanlara seni Allah mı gönderdi? dedi.

Peygamber:

– Yâ Allah, evet, buyurdu. O zât:

– Allah aşkına (söyle), bir gün bir gece içinde beş vakit namaz kılmamızı sana Allah mı emretti? dedi.

– Yâ Allah, evet, buyurdu.

– Allah aşkına (söyle), senenin şu ma’lûm ayında oruç tutmamızı sana Allah mı emretti? dedi.

– Yâ Allah, evet, buyurdu.

– Allah aşkına şu sadakayı zenginlerimizden alıp da fakirlerimize dağıtmayı sana Allah mı emretti? dedi.

Peygamber:

– Yâ Allah, evet, buyurunca, o zât:

– Sen ne getirdin ise ben ona îmân ettim. Kavmimin geride kalanlarına da elçi benim. Ben, Sa’d ibn Bekr oğulları’nın kardeşi Dımâm ibn Sa’lebe’yim, dedi.

Bu hadîsi Musa ile Alî ibnu Abdilhamîd de Süleyman’dan; o da Sâbit’ten, o da Enes’ten; o da

Peygamber’den olmak üzere böyle rivayet etmişlerdir.

Bu hadîsi Musa ibn İsmâîl ile Alî ibn Abdilhamîd (222) Süleyman ibnu’l-Mugîre (150)’den; o da Sabit el-Bunânî (123)’den; o da Enes’ten, o da Peygamber’den olmak üzere bu şekilde rivayet ettiler.

۷ - باب ما يُذكر في المُنَاوَلَةِ (١)، وكتاب أهل العلم بالعلم إلى البلدان (٢)
 وَقَالَ أَنَسٌ : نَسَخَ عُمَانُ الْمَصَاحِفَ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى الْآفَاقِ ، وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَيَحْيَى
 ابْنَ سَعِيدٍ وَمَالِكٌ ذَلِكَ جَائِزًا . وَاحْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ فِي الْمُنَاوَلَةِ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ حِينَ كَتَبَ لِأَمِيرِ السَّرِيَّةِ كِتَابًا وَقَالَ : لَا تَقْرَأُهُ حَتَّى تَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا ، فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ
 الْمَكَانَ قَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ وَأَخْبَرَهُمْ بِأَمْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .
 ٦٤ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
 عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ ، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى (١)،
 فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ ، فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ : قَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ
 يَمَزَّقُوا كُلَّ مُمَرَّقٍ (٢).

7.BAB; Munâvele (elden verilen) Hakkında Zikrolunan Sözler İle İlim Ehlinin, İlmi Diğer Beldelere Yazıp Göndermeleri Babı

Enes: Usmân Mushafları yazdırdı da müteakiben bunları diğer şehirlere gönderdi, dedi. Abdullah ibn Umer ibn Âsim (171), Yahya ibn Saîd ve İmâm Mâlik, bu yazıp gönderme işini caiz gördüler. Hicâzlılar’ın bazıları da munâvelenin câizliği hususuna Peygamber’in şu hadîsini delil getirdiler: Peygamber, bir müfrezenin kumandanı için bir emirname yazıp eline verdi ve: “Bu mektubu ancak şu, şu yere ulaştığın vakit oku!” diye emretti. Kumandan o yere ulaştınca mektubu açıp maiyyetindekilere karşı okudu da böylece Peygamber’in yazılı emrini onlara haber verdi.

64.Hadis; Buharinin hocası İsmail ibn Abdillâh tahdis etti o da İbrahim ibn Sa’d den tahdis etti o da Salih’ten o da İbn Şihab’dan o da Ubeydillâh ibn Abdillâh ibn Utbe ibn Mes’ud dan o da Abdullah ibn Abbâs (R) şöyle

haber vermiştir: Rasûlullah (S) bir adama bir mektûb verip Bahreyn büyüğüne teslim etmesini emretti. Bahreyn'in büyüğü mektubu Kistrâ'ya ulaştırdı. Kistrâ onu okuyunca yırttı. (Arada râvî olan **Muhammed ibn Şihâb**) dedi ki: Zannederim ki **Saîd ibn Müseyyeb'den** işittim, şöyle dedi: Rasûlullah, Kistrâ ile kavmine "Parça parça olsunlar" diye beddua etti.

Not; buradaki kitab kelimesi Mektub anlamındadır.

٦٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : كَتَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِتَابًا - أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ - فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَأُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا ، فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقَشَهُ : مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ . كَانَتْ أَنْظَرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ ، فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ : مَنْ قَالَ نَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ؟ قَالَ : أَنَسٌ .

65.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn Mukatil ebu-l Hasan** tahdis etti o da **Abdullah'dan** haber verdi o da bize **Su'be** den o da **Katâde'den**; o da **Enes ibn Mâlik** (R)'den haber verdi, o şöyle demiştir: Peygamber (S) bir mektûb yazdırdı yâhud yazdırmak istedi. Kendisine: Onlar (yânî Rûm'dan, Acem'den muhâtab olanlar) bir mektubu mühürlü olmadıkça okumazlar, denildi. Bunun üzerine gümüşten bir mühür edindi ki, nakışı "Muhammed Rasûlullah" idi. Bu mührün Peygamber'in elindeki beyazlığı hâlâ gözümün önündedir.

Şu'be dedi ki: Ben Katâde'ye, onun nakışı "Muhammed Rasûlullah" diyen kimdir? diye sordum. Katâde: Enes'tir, dedi

٨ - بَابُ مَنْ قَعَدَ حَيْثُ بَنْتَهِيَ بِهِ الْمَجْلِسُ ، وَمَنْ رَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا (٣)
٦٦ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عُقَيْلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ ، فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ . قَالَ فَوْقًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا (٤) ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا . فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ » .

8.BAB; Meclis Hududunun Nihayete Ereceği Bir Yerde Oturan Kimse İle İlim Halkasında Bir Yarık Görüp Hemen Orada Oturuveren Kimse Babi

66.Hadis; Buharinin hocası **İsmail** bize tahdis etti o da **Mâlik'ten** o da **İshak ibn Abdillah ibn ebi Talha'dan** o da **Ebâ Murra Mevlê Ukayli ibn ebi Talib'ten** haber verdi o **da Ebû Vâkîd el-Leysi'den** (R-68) şöyle demiştir: Rasûlullah (S), huzurunda sahâbileri olduğu hâlde mescidde otururken, karşıdan üç kişi geldi. İkisi

Rasûlullah'a doğru yöneldi; birisi de gitti. Râvî dedi ki: Bu iki kimse Rasûlullah'ın huzurunda durdu. Bilâhare bu ikiden biri halkada bir aralık bularak, oracıkta oturdu. Diğeri ise, oradaki cemâatin arkasında bir yere oturdu. Üçüncüye gelince, arkasını dönüp gitti. Rasûlullah meşgul olduğu konuşmayı bitirince, şöyle buyurdu:

“Bu üç kişinin hâlini size haber vereyim mi? İçlerinden biri Allah'a sığındı, Allah da onu barındırdı. Diğeri (sıkıntı vermekten) utandı, Allah da ondan haya etti. Öteki ise (bu meclisten) yüz çevirdi, Allah da ondan yüz çevirdi”

25.10.2017 / HAFTA 5 / DERS 2

۹ - باب قول النبي صلى الله عليه وسلم «رُبُّ مُبْلَغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ»^(۱)

۶۷ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ : حَدَّثَنَا بِشْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعَدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ - أَوْ بِزِمَامِهِ - قَالَ : أَيُّ يَوْمٍ هَذَا ؟ فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ سَوَى اسْمِهِ . قَالَ : أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ ؟ قُلْنَا : بَلَى . قَالَ : فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا ؟ فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ ، فَقَالَ : أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ ؟ قُلْنَا : بَلَى . قَالَ : فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا ، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا ، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا . لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ ، فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يَبْلُغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ .

9.BAB; Peygamber(S)'in: “Benden kendisine tebliğ ulaştırılanların bâzısı bizzat işitenden daha iyi belleyicidir” Kavli Babı

67.Hadis; Buharinin hocası **Müsedded** tahdis etti o da **Bişr'den** tahdis etti o da **İbnu Avni** den o da **İbn Sirine** den o da **Abdurrahman ibn Ebi Bekre** den(R) o da **babasından (ebi Bekre)** Peygamber'! zikrederken şöyle demiştir:

Rasûlullah (veda haccında) devesi üzerinde oturdu. Devenin dizginini bir adam tutuyordu.

– **Bu gün hangi gündür? dedi.**

Biz sükût ettik; o derecede ki, başka bir isim ile isimlendirecek zannettik;

– Kurbân günü değil mi? buyurdu.

– Evet, dedik.

Sonra:

– Bu ay hangi aydır? diye sordu.

Yine sükût ettik; o derecede ki isminden başka bir isim ile isimlendirecek zannettik.

– Zu'l-hicce değil mi? buyurdu.

– Evet, dedik.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

– “Kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız bu belde içinde, bu ayda, bugünün harâmlığı kadar birbirinize haramdır.

Burada hâzır bulunanlarınız, burada bulunmayanlara (yânî müstakbel nesillere) bunu tebliğ etsin.

Olabilir ki, hâzır olan kimse, bunu daha iyi anlar bir kimseye tebliğ etmiş olur”

Not: hadiste soru var, sorular önemli, peygamber efendimizin sahabeye soru sorması ve sahabenin peygamber efendimize soru sorması konusu.

Burada olanlar olmayanlara tebliğ etsin kelimesi ile hadis tebliği var.

۱۰ - **باب العلم قبل القول والعمل** ^(۲)، لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ قَبْدًا بِالْعِلْمِ، وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَرَثُوا الْعِلْمَ، مَنْ أَخَذَهُ بِحِظٍّ وَافٍ ^(۳)، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ ^(۴). وَقَالَ ﴿وَمَا يَعْزِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾. ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾. وَقَالَ ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾. وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ» ^(۵). وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ ^(۶). وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ: لَوْ وَضَعْتُ الصَّمْصَمَةَ عَلَى هَذِهِ - وَأَشَارَ إِلَى قَفَاهُ - ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي أَنْفِذُ كَلِمَةً سَمِعْتُهَا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ تُجِزُوا عَلَيَّ لَأَنْفِذْتُهَا ^(۱). وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: كُونُوا رَبَّانِيِّينَ حُكَمَاءَ فَقَهَاءَ. وَيُقَالُ: الرَّبَّانِيُّ الَّذِي يُرَبِّي النَّاسَ بِصِغَارِ الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ ^(۲).

10.BAB; İlim Öğrenmek, Söz Söylemekten Ve Amel Etmekten Öncedir Bâbı

Çünkü **Yüce Allah**: “Allah’tan başka hiçbir tanrı yoktur hakikatini bil...” (Muhammed: 47/19) buyurup, bunda evvelâ bilmek. Emriyle başladı. “Âlimler, ancak ilim mîrâsı bırakan peygamberlere vâris olanlardır. Bu ilim mirasını alan, bol ve kâmil bir nasîb almıştır”. Ve “Her kim ilim arayarak bir yola girse Allah da ona, cennette ulaştıracak yolu kolaylaştırır”. **Ve zikri ulu olan Allah şöyle buyurdu**: “... Allah’tan, kulları içinde, ancak âlimler korkar” (Fâtır, 35/28). Ve keza: “İşte misâller; biz onları insanlar için getiriyoruz. Âlim olanlardan başkası onları anlamaz” (el-Ankebût: 29/43): “Eğer biz iştir yâhud düşünür insanlar olsaydık, şu çılgın cehennem yaranı içinde bulunmazdık, dediler” (el-Mülk: 67/10) buyurdu. Ve keza: “De ki: Bilenlerle bilmeyenler musâvî olur mu?” (ez-Zümer: 39/9) buyurdu[23]. **Peygamber (S) de**: “Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük anlayış verir”; “ilim, ancak öğrenmekledir” buyurdu. **Ebû Zerr** de ensesini göstererek şöyle demiştir: “(Beni öldürmek için) kılıcı şuraya koysanız, ben de Rasûlullah’tan işitmiş olacağım bir sözü siz işinizi tamamlayıncaya kadar infaz edebileceğimi, yânî i’lân edebileceğimi bilsem yine infaz ederim”. **İbn Abbâs da**: “Rabbaniler olunuz” (Âli imrân: 3/79) demek, halimler ve fakîhler olunuz demektir, dedi. Ve: Rabbanî, insanlar üzerinde ilim ile siyâset icra eden ve büyük ilimden evvel küçük bilgilerle terbiye eyleyen kimseye denilir

Not; bu babda senetler hazfedildiği için **muallak** bir hadistir. Çünkü senedi başka bir yerde geçiyor. Ayrıca Buhari bu babta hem ayet hem de hadislerle yer vererek ayet-hadis bütünlüğünün önemini gösteriyor.

۱۱ - **باب مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُهُمْ بِالْمَوْعِظَةِ وَالْعِلْمِ كَيْ لَا يَنْفِرُوا**
 ۶۸ - **حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا.**

11.BAB; Peygamber (S)’in Kendi Sahâbîlerine Va’z Ve Nasihat Etmek Ve İlim Öğretmek Hususunda Bıkkınlık Getirip Uzaklaşmalarını Diye Hâllerini Gözetir Olduğu Babı

68.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn yûsuf** bize tahdis etti o da **Sufyan’dan** o da **Amsî** den haber verdi, o da **Ebi Vesil’dan** o da **İbn Mes’ûd** (R) şöyle demiştir: Peygamber (S), va’z ve nasihat hususunda bize bıkkınlık gelmesin diye hâlimize bakıp günler içinde vakitler kollardı.

٦٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « يَمْسُرُوا وَلَا تُعْسَرُوا ، وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفَرُوا » .

69.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn Beşşar** tahdis etti o da **Yahya ibn Sâid** den tahdis etti o da bize **Şu'be** tahdis edip şöyle dedi: Bana **Ebu't-Teyyâh** dan (128), o da **Enes'ten** tahdis etti ki, Peygamber (S): "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin nefret ettirmeyin" buyurmuştur

١٢ - بَاب مَنْ جَعَلَ لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَيَّامًا مَعْلُومَةً

٧٠ - حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ : حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ : كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوِ دِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ . قَالَ : أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَمْلِكُكُمْ ، وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا .

12.BAB; İlim Ehli İçin Belli Günler Ayıran Kimse Babi

70.Hadis; Buharinin hocası **Usman ibn ebi Şeybe** bize tahdis etti o da **Cerir den** o da **Mansur dan** o da **Ebû Vâil**'den şöyle dedi: Abdullah (ibn Mes'ûd) (R) her perşembe günü insanlara va'z nasihat edip ders yapardı. Bir kimse kendisine: Ya Ebâ Abdirrahmân! Vallahi senin bizlere her gün ders yapmanı çok arzu ettim, dedi. Ibn Mes'ûd: Beni sizlere her gün ders vermekten men' eden şey, sizleri usandırmak istemememdir. Ben sizlere va'z vermekte sizin hâlinize uygun vakitler gözetiyorum. Nitekim Peygamber (S) de bizlere usanç gelmesinden endişe ettiği için, bizim durumumuza uygun zamanlar gözetirdi, dedi.

١٣ - بَاب مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ

٧١ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ : قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ خَطِيبًا يَقُولُ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ ^(٢) . وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ ، وَاللَّهُ يُعْطِي ^(١) . وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ » .

13.BAB; “Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük bir anlayış verir”.

71.Hadis; Buharinin hocası **Said ibn Gufeyr** bize tahdis etti o da **İbn Vehb den** o da **Yûnus'dan** o da **Ibn Şihâb'dan** o da dedi ki: **Humeyd ibn Abdirrahmân** şöyle dedi: Ben **Muâviye ibn Ebî Sufyân'dan** hutbe yaparken işittim; şöyle diyordu: Ben Peygamber (S)'den işittim, şöyle buyuruyordu:

“Allah her kimin hayrını isterse ona dîn hususunda büyük bir anlayış verir. Ben (verici değil) yalnız taksim ediciyim. Veren ise Allah'tır [29]. Bu ümmet Allah'ın (kıyamet) emri zuhur edinceye kadar Allah'ın dîni üzerinde hep sebat edip duracak ve kendilerine muhalefet edenler onlara zarar veremeyecektir”

Not: Humeyd ibn Abdirrahmân hadisi Muâviye ibn Ebî Sufyân'dan sema yoluyla almıştır.

١٤ - باب الفهم في العلم

٧٢ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ : قَالَ لِي ابْنُ أَبِي نُجَيْجٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ : صَحِبْتُ ابْنَ عُمَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمْ أَسْمَعْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا قَالَ : كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَاتَى بِجُمَارٍ^(١) فَقَالَ « إِنَّ مِنْ الشَّجَرِ شَجَرَةً مِثْلُهَا كَمِثْلِ الْمُسْلِمِ . فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ هِيَ النَّخْلَةُ ، فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُ . قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « هِيَ النَّخْلَةُ » .

14.BAB; İlimde İnce Anlayış (ın Fazileti) Babı

72.Hadis; Buharinin hocası **Aliyyu'dan** bize tahdis etti o da **Sufyan** dan tahdis etti o **da ibnu Ebi Nuceyh'den** o da **Mücâhid'den** (100) o da şöyle demiştir: Medîne'ye doğru yaptığımız bir yolculukta **Abdullah ibn Umer'e** yoldaşlık ettim. Kendisinden bu yolculuğumuzda Rasûlullah'tan tahdis ederken bir tek hadîsten başka hadîs işitmedim. Kendisi şöyle dedi: Biz Peygamber (S)'in yanında idik. Bir hurma göbeği getirildi. Bunun üzerine: “Ağaçlardan bir ağaç nevi” vardır ki, onun meseli müslümânın meseli gibidir” buyurdu. Ben, o hurma ağacıdır deyivermeyi istedim. Fakat bir de baktım ki, oradakilerin en küçüğü benim; onun için sustum. Peygamber, “O hurma ağacıdır” buyurdu

١٥ - باب الاغْبَاطِ فِي الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ . وَقَالَ عُمَرُ تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تَسُودُوا . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ : وَبَعْدَ أَنْ تَسُودُوا . وَقَدْ تَعَلَّمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي كِبَرِ سِنِهِمْ .

٧٣ - حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ - عَلَى غَيْرِ مَا حَدَّثَنَاهُ الزُّهْرِيُّ - قَالَ : سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ : رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسَلَّطَ عَلَى هَلَكْتِهِ فِي الْحَقِّ ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا » .

15.BAB; İlimde Ve Hikmette Gıpta Etmek Babı

Ve Umer ibn Hattâb: “Seyyidler olmanızdan önce fakîhler olunuz” dedi.

73.HADİS; Buharinin hocası **Humeydiyyu** bize tahdis etti o da **Sufyan'dan** o da bana **İsmâil ibn Ebi Halid** den o da **Zühri'den** o da ben **Kays ibn Ebi Hazim'den** işittim dedi o da Ben **Abdullah ibn Mes'ûd** (R)'dan işittim, şöyle dedi: Peygamber (S) şöyle buyurdu: “İki kişiden başkasına gıpta olmaz: Allah tarafından kendisine mal verilip de hakk yolunda o malı helak etmeğe musallat kılınan kimse, Allah tarafından kendisine hikmet verilip de onunla hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse”.

Not; Zühri, Kays ibn Ebi Hazim'den, Kays ibn Ebi Hazim'de Abdullah ibn Mes'ûd'den sema yoluyla almıştır.

27.10.2017 / TELAFİ DERSİ

16. BAB ATLANDI....

۱۷ - باب قول النبي صلى الله عليه وسلم «اللهم علمه الكتاب»

۷۵ - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : ضَمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ «اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْكِتَابَ» .

17.BAB; Peygamber (S)'in “Yâ Allah, ona Kitâb'ı öğret” Kavli Babı

75. Hadis; Buharinin hocası Ebu Ma'mer bize tahdis etti o da AbdulVaris'ten o da bize Hâlid el-Hazzâ dan (141) o da İkrime (104,7)'den; o da ibn Abbâs(68)'tan tahdis etti. İbn Abbâs (R): Rasûlullah (S) beni kucakladı da: “Yâ Allah, ona Kitâb'ı öğret!” diye dua etti, dedi

۱۸ - باب متى يصح سماع الصغير ؟

۷۶ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانِ - وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْاِخْتِلَامَ - وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِمَنْىَ إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ ، فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ ، وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ ، فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَى .

18.BAB; Küçüğün Hadîs İşitip Yüklenmesi Ne Zaman Sahîh Olur?

76.Hadis; Buharinin hocası İsmail ibn Ebi Uveys'den bize tahdis etti o da bana Malik tahdis etti dedi. O da İbn Sihab'dan o da Ubeydillah ibn Abdillâh ibn Utbe'den o da Abdullah ibn Abbâs (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) Minâ'da sütresiz olarak namaz kıldırıldığı sırada, dışı bir merkebe binerek karşıdan geldim. O zaman bulûğ yaşına yaklaşmıştım. Safflardan birinin önünden geçtim. Merkebi otlasın diye salıverdim: Ondan sonra saffa girdim. Bu yaptığım işe kimse ses çıkarmadı.

۷۷ - حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَوْسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُشْهَرٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ : عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِى وَأَنَا ابْنُ خَمْسٍ سِنِينَ مِنْ دَلْوٍ (۱) .

77.HADİS; Buhariye hocası Muhammed ibn Yûsuf tahdis etti o da Ebu Müzhir'den tahdis etti o da bana Muhammed ibn Harib tahdis etti dedi o da bana Zubeydî tahdis etti dedi (147) o da Zuhri'den; o da Mahmûd ibnu'r-Rabî (R)'den tahdis etti. Şöyle demiştir: **Beş yaşında iken** Peygamber (S)'in bir kerre bir **kovadan** (ağızına su alıp) yüzüme püskürttüğünü hatırlıyorum.

۲۰ - باب فَضْلِ مَنْ عَلِمَ وَعَلَّمَ

۷۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا ، فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ فَانْتَبَتِ الْكَلَاءُ وَالْعُشْبُ الْكَثِيرُ ^(۱) ، وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَفَنَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا ^(۲) ، وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلَاءً ^(۳) . فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقِهَ فِي دِينِ اللَّهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ (فَعَلِمَ وَعَلَّمَ ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ » . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِسْحَقُ : وَكَانَ مِنْهَا طَائِفَةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ قَاعٌ يَغْلُوهُ الْمَاءُ ، وَالصَّفْصَفُ الْمُسْتَوَى مِنَ الْأَرْضِ ^(۱) .

20.BAB; İlim Öğrenen Ve Başkalarına Öğreten Kimsenin Fazileti Babı:

79.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibnu-l Ala** bize tahdis etti o da bize **Hammâd ibn Usâme** (201), **Bureyd ibn Abdillâh'tan**; o da **Ebu Burdeh'ten** o da **Ebû Musa** (R)'dan tahdîs etti. Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın benim vâsıtamla gönderdiği hidâyet ve ilim, bol yağmura benzer. Bu yağmur kâh öyle bir toprağa düşer ki, onun bir kısmı suyu kabul eder ve çayır ile bol ot yetiştirir. Bir kısmı da kurak olur, suyu (üstünde) tutar da Allah onunla insanları fâidelendirir: Ondan hem kendileri içerler hem de hayvanlarını suvarırlar, ekin ekerler. Bu yağmur diğer bir nevi’ toprağa daha isabet eder ki, düz ve kaypaktır ne suyu üstünde tutar ne çayır bitirir. Allah ‘ın dînini anlayıp da Allah ‘m benim vâsıtamla gönderdiği hidâyet ve ilimden faydalanan ve bunu bilip de başkasına bildiren kimse ile, bunu duyduğu vakit kibrinden başını bile kaldırmayan ve Allah’ın benimle gönderilen hidâyetini kabul etmeyen kimse böyledir”.

Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Ishâk ibn Ibrâhîm (238):

“Ve kâne minhâ tâifetun kayyeleti’l-mâe (O topraktan kimi suyu içen bir taifedir)” şeklinde söyledi. “Kaaa” üzerinde su durur olan arazî parçasıdır. “Safsaf” da dümdüz arazidir

۲۱ - باب رفع العلم ، وظهور الجهل ^(۲) .

وَقَالَ رَبِيعَةُ : لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يُضَيِّعَ نَفْسَهُ ^(۳) .

۸۰ - حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مِيسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ ، وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ ، وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ ، وَيُظْهَرَ الزَّنا » .

21. BAB; İlimin Kaldırılması Ve Cehaletin Meydan Alıp Yayılması Babı

Ve Rabîatu'r-Re'y(136): “Kendisinde herhangi bir ilim bulunan kimsenin kendisini zayı’ etmesi (yânî ilmini gizlemesi) lâıyk değildir” dedi.

80.Hadis; Buharinin hocası **İmran ibn Meysira** bize tahdis etti o da bize **Abdulvaris'ten** o da **Ebit-Teyyah'tan** o da **Enes'den** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:“İlimin kaldırılması, cehlin kökleşmesi, şarâbın içilmesi, zinanın çoğalması kıyamet alâmetlerindendir”.

۸۱ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ : لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيُظْهَرَ الْجَهْلُ ، وَيُظْهَرَ الزُّنَا ، وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ ، وَيَقِلَّ الرِّجَالُ ، حَتَّى يَكُونَ لِكُلِّ مِائَةِ امْرَأَةٍ الْقَيْمُ الْوَاحِدُ » .

81.Hadis; Buharinin hocası **Müsedded** bize tahdis etti o da **Yahya'dan** o da **Su'be'den** o da **Katade'den** o da **Enes'ten** (R) tahdis etti şöyle demiştir: Size öyle bir hadîs söyleyeceğim ki, benden sonra hiç kimse onu size tahdis edip söyleyemeyecektir: Rasûlullah (S)'tan işittim, şöyle buyuruyordu:

“İlmin azalması, cehaletin meydan alıp yayılması, zinanın meydana çıkıp şayi’ olması, elli kadının yalnız bir bakanı olacak derecede kadınların çoğalıp erkeklerin azalması kıyamet alâmetlerindendir”

۲۲ - بَابُ فَضْلِ الْعِلْمِ

۸۲ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ : حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُوتِيتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّىَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ^(۴) ، ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عَمَّ ابْنِ الْخَطَّابِ ^(۵) » قَالُوا : فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ « الْعِلْمُ » .

22.BAB; İlmin Fazileti Babı

82.Hadis; Buharinin hocası **Said ibn Ğufeyri** bize tahdis etti o da bana **Elleys'ten** tahdis etti dedi o da bana bana **Ukayl'dan** o da **İbn Şihab'dan** o da **Hamze ibn Abdillâh ibn Umer'dan** o da **İbn Umer** (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S)'tan işittim: “Uykuda iken bana bir kadeh süt getirdiler. O kadar içtim ki, kanıklık te'sîrinin tâ tırnaklarımdan sızdığını hâlâ duyuyorum. İçtikten sonra artığımı Umer ibn Hattâb'a verdim” buyuruyordu. Yâ Rasûlallah! Bunu ne ile yorumladın? diye sordular. “İlim ile” cevâbını verdi.

6 ravili hadis

Not; sahabe ravisi ibn Umer. Sahabe ravisinin ismi zikredilmeden önce ENNE tahdis sigası kullanılmıştır.

۲۳ - باب الفُتْيَا وَهُوَ وَقِفٌ عَلَى الدَّابَّةِ وَغَيْرِهَا

۸۳ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بَيْنِي لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَعَجَّاهُ رَجُلٌ فَقَالَ : لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ . فَقَالَ : أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ . فَعَجَّاهُ آخَرُ فَقَالَ : لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ . قَالَ أَرْمِ وَلَا حَرَجَ . فَمَا سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ : افْعَلْ وَلَا حَرَجَ ^(۱) .

23. BAB; Kendisi Bir Hayvan Veya Diğer Bir Binek Üzerinde Dururken Suâl Soranlara Fetva Ve Cevâb Vermek Babı

83. Hadis; Buharinin hocası İsmail bize tahdis etti o da bana Malik'ten o da ibn Şihab'den o da İsa ibn Talha bin Ubeydillah'tan o da Abdullah ibn Amr ibn As (R)'tan (o şöyle demiştir): Rasûlullah (S) Veda haccında, insanlar sorup öğreşinler diye, Minâ'da durdu. Yanına biri gelip:

– Bilemedim de kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah:

– Kurbânını kes, günâhı yok, buyurdu. Diğer gelip:

– Bilemedim de taş atmadan evvel kurbân kestim, dedi.

– Taşı at, günâhı yok, buyurdu.

Peygamber'e (o gün taş atmak, kurbân kesmek, tıraş olmak, tavaf etmek gibi hacc işlerinden) öne geçirilmiş veya geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki, cevâbında: “Yap, günâhı yok” buyurmasın

۲۴ - باب من أَجَابَ الْفُتْيَا بِإِشَارَةِ الْيَدِ وَالرَّأْسِ

۸۴ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ فِي حَجَّتِهِ فَقَالَ : ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ ، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ قَالَ : وَلَا حَرَجَ . قَالَ . حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ ، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ : وَلَا حَرَجَ .

24.BAB; Fetvâ (Talebine) El Ve Baş İşaretleriyle Cevâb Veren Kimse Babı

84.Hadis; Buharinin hocası Musa ibn İsmail bize tahdis etti o da bize Vuheyb'den tahdis etti o da bize Eyyûb'den o da İkrime'den; o da ibn Abbâs'tan tahdis etti (ki o şöyle demiştir): Peygamber'e Veda haccında suâl soruldu. Soran kimse: Ben taş atmadan önce kurbân kestim, dedi. Peygamber (S) bu suâle: “Günâhı yoktur” diyerek eliyle işaret etti. Soran kimse: Kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah: “Günâhı yoktur” diyerek eliyle işaret etti.

٨٥ - حَدَّثَنَا الْمُكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ : أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ سَالِمٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « يَقْبِضُ الْعِلْمُ ، وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ » . قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرْجُ ؟ فَقَالَ : هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَفَهَا ، كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ .

85.Hadis; Buharinin hocası El Mükkiyyu ibn İbrahim bize tahdis etti o da bize Hanzala ibn Ebi Süfyandan haber verdi o da Salim ibn Abdillâh şöyle demiştir: Ben Ebû Hureyre (R)'den işittim ki, Peygamber (S): “İlim kabz olunacak (yânî kaldırılacak) cehalet ve fitneler zuhur edecek, herc çoğalacaktır” buyurdu. Yâ Rasûlallah, herc nedir? diye soruldu. Rasûlullah, katli kaseder gibi elini eğip indirerek: “İşte böyle!” buyurdu

٨٦ - حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ : أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي ، فَقُلْتُ : مَا شَأْنُ النَّاسِ ^(١) ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ ، فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ : سُبْحَانَ اللَّهِ . قُلْتُ : آيَةٌ . فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا - أَيْ نَمَ - فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ ، فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْيِي الْمَاءَ . فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْتَى عَلَيْهِ ^(٢) أَنْتُمْ قَالَ : مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيْتُهُ إِلَّا أَرَيْتُهُ فِي مَقَامِي ، حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ . فَأَوْحَى إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ ، أَوْ قَرِيبَ - لَا أَذْرِي أَى ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ ، يُقَالُ : مَا عَلِمْتُ بِهَذَا الرَّجُلِ ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ ، أَوْ الْمُؤَقِنُ - لَا أَذْرِي بِأَيِّمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى ، فَاجْتَبَيْنَا وَاتَّبَعْنَا ، هُوَ مُحَمَّدٌ (ثَلَاثًا) . فَيَقَالُ : نَمَّ صَالِحًا ، قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ . وَأَمَّا الْمُنَافِقُ ، أَوْ الْمُرتَابُ - لَا أَذْرِي أَى ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ : لَا أَذْرِي ، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ .

86.Hadis; Buharinin hocası Musa ibn İsmail bize tahdis etti o da bize Vuheyb'den tahdis etti o da bize Hişam'dan o da Fâtüma'dan; o da Esmâ'dan tahdis etti. Esmâ (R) şöyle demiştir: (Güneş tutulması zamanında) Âişe'nin yanına gittim, o namaz kılıyordu. Bu insanlara ne oluyor? dedim. (Güneş tutulduğunu anlatmak için) gökyüzüne doğru (başıyla) işaret etti. Meğer insanlar hep namaza durmuşlar. Âişe': “Subhânallâh” dedi. Bu bir âyet mi? diye sordum. Başıyla evet diye işaret etti. Bunun üzerine ben de namaza durdum. Nihayet üzerime baygınlık geldi. (Yanımdaki kırbadan) başıma su dökmeğe başladım. Namazdan sonra Peygamber, Allah'a hamd ve Sena edip şöyle buyurdu: “Cennet ve cehenneme kadar evvelce bana gösterilmemiş hiçbir şey kalmadı ki bu makaamımda görmüş olmayayım. Bana vahy olundu ki, sizler kabirlerinizde Mesîh Deccâl'in imtihanlarına benzer yâhud ona yakın -Esmâ'nın bu iki sözden hangisini söylediğini bilmiyorum bir imtihan geçireceksiniz. (Kabre girmiş kimseye:) Bu adam (yânî Muhammed) hakkındaki ilmin nedir? diye sorulacak. Mü'min yâhud yakın sahibi olan kimse -Esmâ'nın bu ikiden hangi lâfzı söylediğini bilmiyorum: O zât Muhammed'dir. O Allah 'ın Rasûlü'dür. Bize beyyineler ile hidâyet getirdi. Biz de da'vetine icabet ettik ve O'na uyduk. O zât Muhammed'dir diyecek. Bu söz üç kerre tekrarlanacak. Ondan sonra o kimseye: Yat da rahatça uyu, o zâtın peygamberliğine kesin surette inanmakta olduğunu bildik, denilecek. Münafık yâhud kalbinde şübhesi olan kimseye -Esmâ'nın bunlardan hangisini söylediğini bilmiyorum- gelince, o (suâle karşı): Ben bilmiyorum, işittim, insanlar birşeyler söylüyorlardı, ben de onu söyledim, cevâbını verecek”

٢٥ - **باب تحريض النبي صلى الله عليه وسلم** وقد عبد القيس على أن يحفظوا الإيمان ،
والعلم ويخبروا من وراءهم . وقال مالك بن الحويرث : قال النبي صلى الله عليه وسلم « ارجعوا
إلى أهليكم فاعلموهم »^(١) .

٨٧ - **حدثنا محمد بن بشار قال حدثنا غندر قال حدثنا شعبة عن أبي جمرة قال :**
كنت أترجم بين ابن عباس وبين الناس ، فقال : إن وفد عبد القيس أتوا النبي صلى الله عليه
وسلم فقال : من الوفد - أو من القوم - قالوا : ربيعة . فقال : مرحباً بالقوم - أو بالوفد -
غير خزايا ولا ندامى . قالوا : إنا نأتبك من شقة بعيدة ، وبيننا وبينك هذا الحي من كفار مضر ،
ولا نستطيع أن نأتبك إلا في شهر حرام ، فمرنا بأمر نخبر به من وراءنا ننخل به الجنة . فأمرهم
بأربع ، ونهاهم عن أربع : أمرهم بالإيمان بالله عز وجل وحده ، قال : هل تدرون ما الإيمان بالله
وحده ؟ قالوا : الله ورسوله أعلم . قال : شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله . وإقام
الصلاة ، وإيتاء الزكاة ، وصوم رمضان ، وتعطوا الخمس من المغنم . ونهاهم عن : الدباء ، والحنتم ،
والمزفت - قال شعبة : ربما قال النقيب ، وربما قال المقبر . قال : احفظوه وأخبروه من وراءكم^(٢) .

25.BAB; Peygamber(S)'in Abdu'l-Kays Hey'etini, İmâni Ve İlmi Belleyip Ezberlemeleri Ve Bunu Arkalarındaki Kimselere Haber Vermeleri Üzerine Teşvik Eylemesi Babı

Mâlik ibn Huveyris(R-94): Peygamber (S) bizlere: “Ailelerinizin yanına dönünüz ve öğrendiklerinizi onlara öğretiniz!” buyurdu, dedi.

87. Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn Beşar** bize tahdis etti o da bize **Gunder'den** tahdis etti o da bize **Su'be'den**, o da **Ebû Cemre'den** tahdis etti. Ebû Cemre şöyle demiştir: Ben İbn Abbâs ile insanlar arasında tercemânlik yapıyordum. İbni Abbâs (R) şöyle dedi: Abdu'l-Kays hey'eti Peygamber'e geldi. Peygamber:

– Hey'et kimlerdir, yâhud cemâat kimlerdir? diye sordu.

– Biz Rabîa kabîlelerindeniz, dediler.

– Hoş geldiniz. Allah sizi utandırmasın, pişman etmesin, buyurdu. Onlar:

– Bizler sana uzak bir yerden geliyoruz. Seninle bizim aramızda Mudarr kâfirlerinden şu cemâat vardır. Biz sana yalnız haram ayda gelebiliriz. O hâlde bize bir şey emret de geride kalanlarımıza haber verelim; o sebeble de cennete girelim, dediler.

Rasûlullah onlara dört şey emretti, dört şeyden de nehyetti. Rasûlullah onlara yalnız azîz ve celîl olan Allah'a îmân etmeyi emrettikten sonra:

– Yalnız Allah'a îmân etmek ne demektir bilir misiniz? diye sordu.

– Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dediler. Rasûlullah:

– **Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Rasûlullah olduğuna şehâdet etmek, namazı ikaame, zekâtı eda etmek, ramazân orucunu tutmak ve ganimetin beşte birini vermenizdir**, buyurdu.

Kezâlik onları dubbâ, hantem ve muzeffet denilen kaplardan nehyetti. Şu'be dedi ki; İbn Abbâs belki nakîr, belki de mukayyer dedi. Sonra Rasûlullah:

– Bu emrimi ezberleyin ve onu arkanızda kalanlara haber veriniz, buyurdu

31.10.2017 / HAFTA 7 / DERS 1

٢٦ - باب الرحلة في المسألة النازلة وتعليم أهله

٨٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ ابْنُ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةً لِأَبِي إِيَّادٍ ابْنِ عَزِيزٍ فَاتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ : إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ . فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ : مَا أَعْلَمُ أَنَّكَ أَرْضَعْتَنِي ، وَلَا أَخْبَرْتَنِي . فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ ، فَسَأَلَهُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ ؟ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ ، وَنَكَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ .

26.BAB; (Bir Şahsa) Vâki' Olan Bir Mes'eleyi Sormak İçin Sefer Etmek Ve Ehline De Öğretmek Babı

88. Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn Mukâtil Ebu-l Hasan** bize tahdis etti o da bize **Abdullah ibn Mübarek** haber verip şöyle dedi: **Bize Umer ibnu Saîd ibn Ebi'l-Hüseyni** haber verip şöyle dedi: Bana **Abdullah ibnu Ebî Muleyke**, o da **Ukbe ibnu'l-Hâris'ten** tahdis etti ki, bu Ukbe ibnu'l-Hâris (R), Ebû İhâb ibn Azîz'in kızı ile evlenmişti. Derken yanına bir kadın geldi ve: Ukbe'yi de evlendiği kadını da ben emzirdim, dedi. Ukbe o kadına: Ne senin beni emzirdiğinden haberim **(Enneki; senin beni)** var, ne de evvelce bunu bana söylediğinden, cevâbını verdi. Müteakiben hayvanına binip Medîne'ye Rasûlullah'a gitti ve mes'elenin hükmünü ondan sordu. Rasûlullah (R): “Bir kerre (senin onun kardeşi olduğun) söylenmiş bulunduğu hâlde (o kadınla evlilik) nasıl olur?” buyurdu. Bunun üzerine Ukbe o kadından ayrıldı, o da başka bir kocaya vardı

5 ravili bir senet

٢٧ - باب التَّنَاوُبِ فِي الْعِلْمِ

٨٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ . ح . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ قَالَ : كُنْتُ أَنَا وَجَارُ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ ^(١) فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ - وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ ^(٢) - وَكُنَّا نَتَنَاوَبُ النُّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا ، فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرٍ ذَلِكَ الْيَوْمَ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ ، وَإِذَا نَزَلَ فَعَلْتُ مِثْلَ ذَلِكَ ^(٣) . فَنَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نَوْبَتِهِ فَضَرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ : أَمِّمٌ هُوَ ؟ فَفَزِعْتُ ، فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ : قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ ... قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي ، فَقُلْتُ : طَلَّقْكَ رَسُولُ اللَّهِ ؟ قَالَتْ : لَا أَدْرِي . ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ : أَطَلَقْتَ نِسَاءَكَ ؟ قَالَ : لَا . فَقُلْتُ : اللَّهُ أَكْبَرُ .

27.BAB; İlim (Edinmek) Hususunda Nöbetleşmek Babı

89.Hadis; Buharinin hocası bize Ebû'l-Yemân tahdîs edip şöyle dedi: Bize Suayb, o da Zuhrî'den haber verdi. **H (HA tahvil sigası, yeni senet başlangıcı)** Ebû Abdullah Buhari der ki, İbnu Vehb şöyle dedi: Bize Yûnus, o da İbn Şihâb'dan (İbni Şihab Ez-Zühri, senet burada birleşiyor.) o da Ubeydullah ibn Abdillâh ibn Ebî Sevr'den; o da Abdullah ibn Abbâs'tan; o da Umer ibn Hattâb'dan haber verdi: Umer (R) şöyle demiştir: Ensâr'dan bir komşum ile beraber Benû Umeyye ibn Zeyd yurdunda oturuyordum. Bu yurd Medine'nin Avâlî denilen yüksek semtindedir. (Bir şey öğrenmek ümidiyle) Rasûlullah'ın yanına nevbetleşe inerdik. Bir gün o iner, bir gün ben inerdim. Ben indiğim zaman o gün vahy ve sâireye dâir ne duyarsam, haberini komşuma getirirdim. O da indiği zaman böyle yapardı. Ensârî arkadaşım bir defa nevbetinin gününde idi. Dönüşünde kapımı pek şiddetli çalarak: O burada mı? diye sordu. Ben ürktüm. Yanına çıktım. Büyük bir iş meydana geldi, dedi. (Umer der ki: Ben zâten böyle birşey olacağını zannedip duruyordum. Sabah namazını kılınca giyinip kuşandım. Sonra Medîne'ye inip) Hafsa'nın yanına girdim. Baktım ki ağlıyor. Rasûlullah (S) sizleri boşadı mı? diye sordum. Bilmiyorum, dedi. Ondan sonra Rasûlullah'm yanına girdim. Ayak üstü durduğum yerden: Zevcelerini boşadın mı? dedim. “Hayır” dedi. Bunun üzerine ben de Allâhu ekber dedim.

Not: 2 senet İbni Şihab Ez-Zühri'de birleşiyor. Her 2 senette 6 ravili.

Hadis;

---- komşusu Hz. Ömere hadisi tek kişi olarak verdiği için hadis haberi vahid'tir

---- Peygamber Efendimizin hanımlarını 1 ay süreyle iletmesi (konuşmaması) ile ilgilidir.

٢٨ - باب الغضب في الموعظة والتعليم إذا رأى ما يكره

٩٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بَيْنَا فُلَانٌ (٤) . فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ : « أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنْفَرُونَ ، فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ ، فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ » .

28.BAB; Öğüt Verme Ve Öğretme Sırasında Hoşlanmadığı Bir Şey Gördüğü Zaman Öfkelenmek Babı

90. HADİS; Buharinin hocası Muhammed ibn Kesir bize tahdis etti o da bize Süfyan'dan, o da İbnu Ebi Halid'den o da Kays ibn Ebi Hazim'den, o da Ebû Mes'ûd'den haber verdi (R) şöyle demiştir: Bir kimse geldi ve:

– Yâ Rasûlallah! Fulânca bize (namaz kıldırırken) o kadar uzatıyor ki, adetâ namazı terkedecek gibi oluyorum, dedi. Peygamber (S)'i hiçbir mev'ıza da o günkü kadar gadablı görmedim. Bu şikâyet üzerine Rasûlullah: “Ey insanlar! Sizler nefret ettiricilersiniz (ettiriyorsunuz). Her kim insanlara namaz kıldırırsa namazı hafifletsin. Çünkü cemâatin içinde hasta olanı, zayıf olanı ve iş gücü sahibi olanı vardır” buyurdu.

(Daha önceki sınavlarda çıkmış hadis özellikle manası)

٩١ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ الْمَدِينِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى الْمُنْبَعِثِ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللَّقْطَةِ فَقَالَ « اَعْرِفْ وَكَاءَهَا - أَوْ قَالَ : وَعَاءَهَا - وَغِصَّاصَهَا ^(١) ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا ، فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَدَّهَا إِلَيْهِ ^(٢) » قَالَ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ ؟ فَغَضِبَ حَتَّى اخْمَرَتْ وَجْنَتَاهُ - أَوْ قَالَ : اخْمَرَتْ وَجْهَهُ - فَقَالَ « وَمَالِكَ وَلَهَا ؟ مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا ^(٣) تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ ، فَذَرَهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا » قَالَ : فَضَالَّةُ الْغَنَمِ ؟ قَالَ « لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذُّئْبِ ^(٤) » .

91. Hadis; Buharinin hocası **Abdullah ibn Muhammed** bize tahdis etti, o da bize **Ebu Amr'den** tahdis etti, o da bize **Süleyman ibn Bilal Mediniyye'den** tahdis etti, o da bize **Rabia ibn Ebi Abdurrahman'dan** o da (Münbeis'in azatlı kölesi Yezid) **Yezid Mevle Münbeis'den** (Mevle; azatlı köle demek) o da **Zeyd ibn Hâlid el-Cuheni** (R-72,78)'den (o şöyle demiştir): Bir kimse Peygamber'den lukatayı (yânî yitik malı) sordu. Peygamber (S):

– Bağını yâhud kabını, kılıfını belle, sonra onu ötekine berikine bir sene bildir, tanı. Ondan sonra onu kullan. Ondan sonra da **şahibi (rabbuha)** çıkarsa yine ona ver, buyurdu.

O zât:

– Yitik deve de (böyle mi)? diye sordu.

Rasûlullah o kadar öfkeleni ki, yanakları yâhud yüzü kızardı ve:

– Ondan sana ne? Su tulumunu, ayakkabısını beraberinde taşır. (Muhtaç oldukça) su başına gelir, ağaçlardan otlar. Onu sahibi buluncuya kadar kendi hâline bırak, buyurdu.

O zât:

– Yâ yitik davara ne buyurursun? dedi.

– O yâ senindir, yâ kardeşinindir, yâ kurdundur, buyurdu.

٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ : سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَشْيَاءَ كَرَّهَهَا ، فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضَبٌ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ : سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ : مَنْ أَبِي ؟ قَالَ : أَبُوكَ حُذَافَةُ . فَقَامَ آخِرُ فَقَالَ : مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ . فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ ^(٥) قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

92.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed ibn Alâ** bize tahdis etti, o da bize **Ebu Üsâme'den** tahdis etti, o da **Bürid'den** o da **Ebi Bürde'den** o da **Ebû Musa** (R) şöyle demiştir: Bir gün Peygamber (S)'den hoşlanmadığı bâzı şeyler soruldu. Bu gibi suâller çoğaltılınca öfkeleni. Ondan sonra insanlara hitaben:

– Bana istediğinizi sorun! buyurdu.

Birisi kalkıp:

– Benim babam kimdir? dedi.

– Baban Huzâfe'dir, buyurdu. Bir diğeri kalkıp:

– Yâ Rasûlallah! Benim babam kimdir? dedi.

– Şeybe'nin azadlısı Salim'dir, buyurdu.

Umer ibn Hattâb Peygamber'in yüzündeki öfkeyi görünce:

– Yâ Rasûlallah! Biz azîz ve celîl olan Allah'a tevbe ediyoruz, dedi

٢٩ - باب من برك على ركبتيه عند الإمام أو المحدث
 ٩٣ - حدثنا أبو اليان قال أخبرنا شُعَيْبٌ عن الزُّهْرِيِّ قَالَ : أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ : مَنْ أَبِي ؟ فَقَالَ : أَبُوكَ حُذَافَةُ . ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ « سَلُونِي » .. فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رِجْلَيْهِ فَقَالَ : رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا ^(١) . فَسَكَتَ .

29. BAB; İmâmın Yâhud Muhaddisin Huzurunda Önünde İki Dizi Üzerine Çöken Kimse Babı

93.Hadis; Buharinin hocası Ebu-l Yeman bize tahdis etti, o da bize Suayb'dan, o da Zuhrî'den haber verip şöyle dedi: Bana Enes ibn Mâlik(R) şöyle haber verdi: Rasûlullah (S) çıktı. (Kendisine hoşlanmadığı bâzı şeyler soruldu; bu suâlleri çoğalttılar, bundan dolayı öfkelenildi de benden sorunuz dedi). Abdullah ibn Huzâfe ayağa kalkıp:

– Benim babam kimdir? dedi. Rasûlullah:

– Baban Huzâfe'dir, buyurdu.

Ondan sonra Rasûlullah “Bana sorunuz” demeyi çoğaltınca, Umer, iki dizi üstüne çökerek:

– Biz Allah'ı Rabb, İslâm'ı dîn, Muhammed'i Peygamber olarak kabul ve tasdik ettik, dedi.

Bunun üzerine sükût buyurdu

٣٠ - باب من أعاد الحديث ثلاثاً ليفهم عنه فقال : « أَلَا وَقَوْلُ الزُّوَرِ » ، فَمَا زَالَ يُكْرَرُهَا . وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « هَلْ بَلَغْتُ » ؟ ثَلَاثًا .
 ٩٤ - حدثنا عبدة قال حدثنا عبد الصمد قال حدثنا عبد الله بن المثنى قال حدثنا ثمامة ابن عبد الله عن أنس عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ سَلَّمَ ثَلَاثًا ، وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا .

20.BAB; Anlaşılması İçin Sözü Üç Defa Tekrar Eden Kimse Babı

Rasûlullah: “İyi dinleyin! Bir de yalan söylemektir” dedi ve bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Ve İbn Umer: “Peygamber üç defa “Tebliğ ettim mi?” diye söyledi, dedi.

94.Hadis; Buharinin hocası Abdetü bize tahdis etti ve dedi bize Abdussamed tahdis etti, o da Abdullah ibn Müsenna'dan tahdis etti, o da bize Sumâme ibn Abdillâh'dan, o da Enes (R)'den tahdis etti ki, Peygamber (S) bir söz söylediği zaman, iyice anlaşılсын diye üç kerre tekrar ederdi.

٩٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُنْتَنَى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا .

95.Hadis; Buharinin hocası **Abde ibn Abdillâh** bize tahdis etti, o da **Abdusamed'den**, o da **Abdullah ibn Müsenna'dan** tahdis etti, o da bize **Sumâme ibn Abdillâh'tan**, o da dedesi **Enes (R)'den** tahdis etti ki, Peygamber (S) bir söz söylediği zaman, iyice anlaşılсын diye üç kerre tekrar ederdi. Keza bir kavmin yanına gelip selâm verdiği zaman da üç kerre selâm verirdi

٩٦ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يَوْسَفَ بْنِ مَاهُكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو قَالَ : تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ سَافَرْتَاهُ ، فَأَدْرَكْنَا وَقَدْ أَرَهَقْنَا الصَّلَاةَ (١) صَلَاةَ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا ، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ « وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

96.Hadis; Buharinin hocası **Müsedded** bize tahdis etti, o da bize **Ebû Avâne**, o da **Ebû Bişr'den**; o da **Yûsuf ibn Mâhek'den**; o da **Abdullah ibn Amr (R)'dan** tahdis etti. O şöyle demiştir: Yaptığımız yolculukların birinde Rasûlullah (S) geride kalmıştı da sonradan bize yetişmişti. O sırada ikinci namazı vakti girmişti. Biz de abdest alıyorduk. Ayaklarımızı (mesh eder gibi az su ile yıkamaya) başladık. Bu hâli görünce en yüksek sesiyle iki yâhud üç kerre: “Cehennemde yanacak ökçelere yazık!” diye nida etti.

٣١ - بَابُ تَعْلِيمِ الرَّجُلِ أَمَنَتَهُ وَأَهْلَهُ (٢)

٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ سَلَامٍ - حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ : قَالَ عَامِرُ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « ثَلَاثَةٌ لَمْ أَجْرَانِ : رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ ، وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا ، وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ، ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا ، فَلَهُ أَجْرَانِ » . .

ثم قال عامرٌ : أَعْطَيْنَا كُفَاهَا بِغَيْرِ شَيْءٍ ، قَدْ كَانَ يُرَكَّبُ فِيهَا دُونَهَا إِلَى الْمَدِينَةِ .

31. BAB; Kişinin Kendi Tasarrufunda Bulunan Dişi Hizmetçisine Ve Ehline İlim Öğretmesi Babı

97.Hadis; Buharinin hocası **Muhammed** bize haber verdi --o ibn Selem'dir (Selemin oğludur) -- O da **el-Meharibiyu'dan** bize tahdis etti o da bize **Salih ibn Hayvan'dan** tahdis etti dedi o da **Âmir eş-Sa'bî** dedi ki: Bana **Ebû Burde'den**, o da babası **Ebû Musa'dan** tahdis etti. Ebû Musa (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) şöyle buyuruyordu:

“Üç kişinin ikişer ecridir: Bunlardan biri Kitâb ehlinde olup da hem kendi peygamberine hem de Muhammed’e îmân eden kimsedir. Diğer köle edilmiş bir kuldur ki, hem Allah’ın hakkını, hem de efendilerinin hakkını eda ettiğinde (o da iki ecri nail olur). Üçüncüsü öyle bir kimsedir ki, yanında tasarruf edeceği bir câriye bulunur da onu edeblendirir, amma (şiddetten uzak olarak) güzel güzel edeblendirir ve onu iyice öğretir, lâkin (yine rıfk ile) güzel güzel öğretimini tamamlar, bundan sonra da onu hürriyete kavuşturup onunla evlenir. İşte boylesinin de iki ecridir”.

Bu hadîsi söyledikten sonra Âmir eş-Şa’bî, kendi muhatabına: İşte bu bilgiyi biz sana hiçbir bedel istemeksizin veriyoruz. Hâlbuki vaktiyle Peygamber zamanında bundan küçük bir mes’ele için tâ Medîne’ye kadar bineğe binilip yolculuk edilirdi, dedi

۳۲ - باب عظة الإمام النساء وتعليمهن

۹۸ - حَدَّثَنَا سُليمانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ : سَمِعْتُ عطاءَ قَالَ :

سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ : أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَوْ قَالَ عطاءُ أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعْ ، فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ ، وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرْفِ ثَوْبِهِ .
وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عطاءٍ وَقَالَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

32. BAB; İmâmın Kadınlara Va’z Vermesi Ve Onlara İlim Öğretmesi Babı

98.Hadis; Buharinin hocası **Süleyman ibn Harb** bize tahdis etti o da bize **Su’be’dan**, o da **Eyyûb’dan** tahdis etti. Eyyûb: Ben **Atâ’dan** işittim, dedi. Ata: Ben **İbn Abbâs’tan** işittim, dedi. İbn Abbâs (R): Ben Peygamber (S) üzerine şehâdet ediyorum, dedi. Yâhud Ata da: Ben İbn Abbâs üzerine şehâdet ediyorum, demiştir: Rasûlullah (mescidde va’z ettikten sonra) kadınlara duyuramadım zannıyla yanında Bilâl olduğu hâlde (erkek saflarından) çıktı. Kadınlara va’z ederek onlara sadaka vermeyi emretti. (Sözleri o kadar te’sîr etti ki) kadınların kimi (kulaklarındaki) küpeyi, kimi (parmağındaki) yüzüğü çıkarıp atmağa başladılar. Bilâl de onları eteği içine topluyordu.

Ve İsmâîl (194), Eyyûb’dan; o da Atâ’dan diye söyledi. Ata da: İbn Abbâs’tan söyledi, İbn Abbâs: Ben Peygamber üzerine şehâdet ediyorum ki... demiştir

01.11.2017 / HAFTA 7 / DERS 2

۳۳ - باب الحِرْصِ عَلَى الْحَدِيثِ (۱)

۹۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ : قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أبا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلَ مِنْكَ ، لَمَّا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ ، أَوْ نَفْسِهِ » (۲) .

33.BAB; Hadîs Öğrenmeyi Şiddetle Arzu Etmek Babı

99.Hadis; Buharinin hocası **AbdulAziz ibn Abdillâh** bize tahdis etti o da bana **Süleyman** tahdis etti dedi o da **Amr ve ibn ebi Amr ve den** o da **Said ibn Ebi Said El Makburiyyi'den** o da **Ebû Hureyre'den** (R) şöyle dedi: Bir kerre: Yâ Rasûlallah! Kıyamet gününde senin şefaatinle en ziyâde mes'ûd olacak insan kimdir? denildi. Rasûlullah (S): “Yâ Ebâ Hureyre! Hadîs bellemek için sende gördüğüm şiddetli arzuya göre, bu hadîsi senden evvel kimsenin bana sormayacağını zâten tahmin ediyordum. Kıyamet gününde halk içinde şefaetimle en ziyâde mes'ûd olacak kimse kalbinden (yâhud içinden) hâlis olarak La ilahe illallah diyendir” buyurdu.

۳۴ - باب كيف يُقْبَضُ الْعِلْمُ . وَكُتِبَ عَمْرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَزْمٍ : انْظُرْ مَا كَانَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَبِئْهُ (۳) ، فَإِنِّي خِفْتُ دُرُوسَ الْعِلْمِ وَذَهَابَ الْعُلَمَاءِ . وَلَا تَقْبَلْ إِلَّا حَدِيثَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَلِتُفَسِّحُوا الْعِلْمَ . وَلِتَجْلِسُوا حَتَّى يُعَلِّمَ مَنْ لَا يَعْلَمُ (۴) ، فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يَهْلِكُ حَتَّى يَكُونَ سِرًّا . حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ بِذَلِكَ . يَعْنِي حَدِيثَ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى قَوْلِهِ « ذَهَابَ الْعُلَمَاءُ » .

34.BAB; İlim Nasıl Kabz Olunacak Bâbı

Ve Umer ibn Abdilazîz (101), Ebû Bekr ibn Hazm (102)'a şöyle yazdı: “Bak Rasûlullah'ın hadîsinden ne bulursan yaz. Zîrâ ben ilmin yok olmasından ve âlimlerin göçüp gitmesinden korkar oldum. Zabt esnasında Peygamber'in sözünden başkası kabul edilmesin. Bir de (âlimlere söyleyin) ilmi ifşa etsinler (yâni meydana koysunlar; gizlemesinler, herkese söylesinler). Kezâlik âlimler (muayyen yerlere) oturarak ders versinler ki bilmeyenlere öğretilmiş olsun. Zîrâ ilim gizli bir şey hâline getirilmedikçe yok olmaz”.

Bize bu Umer ibn Abdilazîz hadîsini “Âlimlerin göçüp gitmesi” sözüne kadar Âlâ ibn Abdi'l-Cebbâr (214) tahdîs edip şöyle dedi: Bize Abdulazîz ibnu Müslim (167), Abdullah ibnu Dinar'dan böylece tahdîs etti

١٠٠ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُجُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ ^(١) فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا » .
 قَالَ الْفِرْبَرِيُّ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ قَالَ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ هِشَامِ نَحْوَهُ .

100.Hadis; Buharinin hocası İsmail ibn Ebi Uveys bize tahdis etti o da bana Mâlik'ten, o da Hişâm ibn Urve'den; o da babası Urve'den, o da Abdullah ibn Amr ibni'l-Âs'tan tahdis etti. Abdullah ibn Amr (R) şöyle demiştir: (Veda haccında) Rasûlullah (S)'tan işittim, şöyle buyuruyordu:

“Allah, ilmi kullarından çekip çıkarmak (yânî silmek) suretiyle değil, âlimleri kabz etmek suretiyle kabz edecektir. Nihayet hiçbir âlim kalmayınca, halk bir takım câhil kimseleri kendilerine başkanlar edinirler. Bunlara birtakım suâller sorulur, onlar da ilimleri olmadığı hâlde fetva verirler de hem kendileri dalâlete düşerler hem halkı dalâlete düşürürler”

-----Firabrî (320) şöyle der: Bize Abbâs ibn Fadl el-Herevî tahdîs edip şöyle dedi: Bize Kuteybe ibn Saîd tahdîs edip şöyle dedi: Bize Cerîr ibn Abdilhamîd, Hişâm ibn Urve'den yukarki Mâlik hadîsi tarzında tahdîs etti

Firabrî; Buharinin talebesi

٣٥ - بَابُ هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِدَةٍ فِي الْعِلْمِ ^(٢) ؟

١٠١ - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ ذَكْوَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ : قَالَتِ النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ ، فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ . فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ ^(٣) فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ ، فَكَانَ فِيهَا قَالَ لَهْنٌ « مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِيهَا ^(٤) إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابٌ مِنَ النَّارِ » . فَقَالَتِ امْرَأَةٌ : وَاثْنَيْنِ ؟ فَقَالَ : وَاثْنَيْنِ ؟

35.Bâb: İlim (Öğretmek)de Sırf Kadınlar İçin Gün Tâ'yîn Edilir Mi?

101. Hadis: Buharinin hocası Âdem bize tahdis etti o da Su'be'den tahdis etti o da bana İbnu-l Asbeheni'den tahdis etti dedi. O da Ebâ Sâlih'in Zekvene'den işittiğini tahdis ediyor dedi o da Ebû Saîd Hudrî (R) şöyle demiştir: Bir defa kadınlar Peygamber'e:

– Senin sözünü dinlemekte erkekler bize galebe ediyorlar, binâenaleyh kendiliğinden bize bir gün tahsîs et, dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah, kadınlara kendileriyle buluşacağı bir gün va'd ve ta'yîn etti. Kadınlar o ta'yîn edilen günde Peygamber'in yanına geldiler. O da kendilerine va'z etti ve onlara bâzı şeyler emretti. Kadınlara söylediği sözler arasında: “İçinizden hiçbir kadın yoktur ki, çocuklarından üçünü (âhirete kendinden) evvel yollasın da cehenneme karşı onun için bir siper (perde: hicab) peyda olmasın” sözü vardı. Kadınlardan biri:

– İki çocuk da (öyle değil mi)? dedi. Rasûlullah (S):

– İki dânesi de (öyledir), buyurdu.

١٠٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ : حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكَوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا .
وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ « ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْجَنَّةَ »^(٥)

102. Hadis: Buharinin hocası **Muhammed ibn Beşsar** bize tahdis etti o da bize **Gunder'den** tahdis etti dedi, o da bize **Su'be'den**, o da **Abdurrahmân ibni'l-Esbahânî'den**; o da **Zekvân'dan**; o da **Ebû Saîd Hudrî** (R)'den; o da Peygamber (S)'den yukarıki hadîsi tahdîs etti.

Ve yine **Su'be**, **Abdurrahmân ibni'l-Esbahânî'den** rivayet etti. Abdurrahmân şöyle demiştir: Ben **Ebû Hâzım'dan** işittim, o da **Ebû Hureyre'den**: Rasûlullah (mukayyed olarak): “**Bulûğ çağına ulaşmamış üç çocuk**” buyurmuştur

٣٦ - بَابُ مَنْ سَمِعَ شَيْئًا فَرَجَعَ حَتَّى يَعْرِفَهُ^(١)
١٠٣ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ : حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَا تَسْمَعُ شَيْئًا لَا تَعْرِفُهُ إِلَّا رَاجَعَتْ فِيهِ حَتَّى تَعْرِفَهُ^(٢) ، وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « مَنْ حُوسِبَ عَذَّبَ » قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ : أَوَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى ﴿ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴾ [انشقاق : ٨] قَالَتْ : فَقَالَ « إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرَضُ^(٣) ، وَلَكِنْ مِنْ نُوقِشَ الْحِسَابُ يَهْلِكُ »^(٤) .

36. Bab: Birşey İşitip De Anlayamayan Kimsenin, O Şeyi Öğrenmek İçin İşittiği Zâta Tekrar Müracaat Etmesi Babı

103. Hadis: Buharinin hocası **Said ibn Ebi Meryem** bize tahdis etti, o da bize **Nâfi' ibn Umer** (124) haber verip şöyle dedi: Bana **İbnu Ebî Muleyke** tahdîs edip şöyle dedi: Peygamber'in zevcesi **Âişe**, bilmediği herhangi birşeyi işitse, öğrenmek için muhakkak Peygamber'e müracaat ederdi. Bu cümleden olarak Peygamber (S): “Kim hesaba çekilirse azâb edilmiş olur” buyurdu. Âişe dedi ki: Bunun üzerine ben: Allah Taâlâ “işte böylesi kolay bir hesaba çekilir” (el İnşikaak: 84/8) buyurmuyor mu? dedim. Âişe dedi ki: Bunun üzerine Peygamber: “Bu senin dediğin ancak arzıdır, yoksa her kim ince hesaba çekilirse helak olur” buyurdu

۳۷ - **باب لِيُبْلَغَ الْعِلْمَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ** (۵). قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 ۱۰۴ - **حَدَّثَنَا** عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ أَنَّهُ
 قَالَ لِعَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ - وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ - ائْذَنْ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أُحَدِّثُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ ، سَمِعْتُهُ أَذْنًاى وَوَعَاهُ قَلْبِي ، وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَاى حِينَ تَكَلَّمَ
 بِهِ : حَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ : « إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ ، فَلَا يَحِلُّ لِمَرِيءٍ
 يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا ، وَلَا يَعْصِدَ بِهَا شَجَرَةً (۶) . فَإِنْ أَحْدَثَ رَخِصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقُولُوا : إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ ، وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً
 مِنْ نَهَارٍ ، ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ ، وَلِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ » . فَقِيلَ لِأَبِي شُرَيْحٍ :
 مَا قَالَ عَمْرُو ؟ قَالَ : أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ يَا أَبَا شُرَيْحٍ ، لَا تُعِيدُ عَاصِيًا ، وَلَا فَارًّا بِدَمٍ ، وَلَا فَارًّا بِخَرْبَةٍ (۷) .

37.Bâb: “Hâzır bulunup şâhid olanlar gaaib olanlara ilmi tebliğ etsin”. Bunu İbn Abbâs, Peygamber (S)’den söyledi.

104. Hadis: Buharinin hocası **Abdullah ibn Yûsuf** bize tahdis etti o da Bana **Leys** tahdis edip şöyle dedi: Bana **Saîd'den**, o da **Ebû Şurayh** (R-68)'den tahdis etti. Ebû Şurayh Huzâî, Amr ibn Saîd ibni'l-Âs'a Mekke'ye Abdullah ibn Zubeyr'e karşı ordular sevkettiği sırada şöyle dedi: Ey Emîr, Mekke fethinin ertesi günü Rasûlullah (S)'ın ayağa kalkıp îrâd eylediği bir sözü (yânî hutbeyi) sana haber vermekliğime bana izin ver. O hutbeyi şu iki kulağım işitti, kalbim belledi, söyleyeni de söylerken gözlerim gördü: Yüce Allah'a hamd ve Sena ettikten sonra, şöyle buyurdu:

“Mekke'yi (tâ evvelden beri) haram eden Allah'tır. Onu haram kılan, insanlar değildir. Bundan dolayı Allah'a ve âhiret gününe îmân eden kimse için Mekke'de ne kan dökmek ne de bir ağaca balta vurmak halâl olmaz. Şayet Rasûlullah burada harb etti diye ruhsat tarafına kaçan biri bulunursa, ona: Allah yalnız Rasûl'üne izin vermiştir, size izin vermemiştir, deyiniz. Bana da yalnız bir günün bir saati içinde izin verdi. Ondan sonra bugünkü harâmlığı dünkü harâmlığı derecesine döndü. Bu dediklerimi burada hâzır bulunup şâhid olanlar burada bulunmayanlara (ve müstakbel nesillere) tebliğ etsin”.

Ebû Şurayh'a: Amr ne dedi? diye soruldu. Amr da cevaben: Yâ Ebâ Şurayh, ben senden daha âlimim; Mekke hiçbir âsiyi, zimmetinde kan olan bir kaçağı, firar eden hiçbir hırsız kurtamaz, dedi

۱۰۵ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ - قَالَ مُحَمَّدٌ : وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَأَغْرَاضَكُمْ - عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا ، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا . أَلَا لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبَ » ، وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَقُولُ : صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، كَانَ ذَلِكَ « أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ » مَرَّتَيْنِ .

105. Hadis: Buharinin hocası Abdullah ibn Abdilvehhab bize tahdis etti o da bize Hammâd'dan, o da Eyyûb'dan; o da Muhammed ibnu Sîrîn'den, o da Abdurrahmân ibnu Ebî Bekre'den; oda babası Ebû Bekre'den tahdis etti. Peygamber zikrolundu (yânî Ebû Bekre, Peygamber'i zikretti de şöyle dedi): Peygamber(S) şöyle buyurdu:

“Şübhesiz kanlarınız, mallarınız -Muhammed ibn Sîrîn: Ebû Bekre oğlunun şunu da söylediğini zannediyorum dedi- ve ırzlarınız, bu ayınızın içinde bu gününüzün harâmılığı kadar birbirinize haramdır. Dikkat edin, hâzır olanlarınız gaaib olanlarınıza (ve müstakbel nesillere) bunu tebliğ etsin. -Muhammed ibn Sîrîn: Rasûlullah (S) doğru söylemiştir, yânî O'nun emrettiği aynen vâki' olmuş, bu tebliğ işi devam edip durmuştur, der idi.- Rasûlullah iki kerre: “Dikkat edin, tebliğ ettim mi?” buyurdu

۳۸ - بَابُ إِثْمِ مَنْ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۱۰۶ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْصُورٌ قَالَ سَمِعْتُ رَبِيعَ بْنَ جَرَّاشٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ ، فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ ^(۱) » .

38.Bab: Peygamber (S) Üzerine Yalan Söyleyen Kimsenin Günâhı Babı

106. Hadis: Buharinin hocası Aliyyu ibnu-l Ce'd bize tahdis etti o da bize Su'be'den haber verdi dedi, o da bana Mansur haber verdi dedi, ben Rıb'î ibn Hırâş (101-4)'tan işittim, şöyle diyordu: Ben Alî (R)'den işittim, şöyle diyordu: Peygamber (S): “Benim ağzımdan yalan söylemeyiniz. Her kim benim ağzımdan yalan söylerse cehenneme girsin” buyurdu.

۱۰۷ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ : إِنِّي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا يُحَدِّثُ فُلَانٌ وَفُلَانٌ . قَالَ : أَمَا إِنِّي لَمْ أَفَارِقْهُ ، وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ « مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ » .

107.HADİS: Buharinin hocası Ebu-l Velid bize tahdis etti o da bize Su'be'den o da Cami' ibn Şeddâd (118)'dan; o da Âmir ibn Abdillâh ibn Zubeyr (124)'den; o da babası Abdullah ibn Zubeyr (72)'den tahdis etti. Abdullah (R) dedi ki: Ben Zubeyr ibn Avvâm (36)'a: Ben senden, fulân ve fulân kimselerin tahdis eder olduğu gibi, Rasûlullah (S)'tan hadis söylerken işitmiyorum, dedim. Zubeyr: Bana gelince, ben Rasûlullah'tan hiç ayrılmadım. Lâkin ben Rasûlullah'tan işittim ki, O: “Her kim benim ağzımdan yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın” buyuruyordu, dedi

۱۰۸ - حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ أَنَسٌ : إِنَّهُ لَيَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « مَنْ تَعَمَّدَ عَلَى كَذِبًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ » .

108.HADİS: Buharinin hocası **Ebu Ma'mer** bize tahdis etti o da bize **Abdu'l-Vâris'ten**, o da **Abdu'l-Azîz'den** tahdis etti. Şöyle demiştir: **Enes** (R) şöyle dedi: Yemîn olsun beni sizlere çok hadîs rivayet etmekten, Peygamber (S)'in “Her kim benim üzerime **bilerek** yalan söylerse, cehennemdeki oturacağı yerine hazırlansın” buyurmuş olması men' etmektedir.

۱۰۹ - حَدَّثَنَا مَكِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ : سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « مَنْ يَقُلْ عَلَى مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ » .

109. Hadis: Buharinin hocası **Mekkiyyu ibn İbrahim** bize tahdis etti, o da bize **Yezîd ibn Ebî Ubeyd'den** (146), o da **Seleme ibnu'l- Ekva'**(R-74)'dan tahdis etti. O şöyle demiştir: Ben Peygamber (S)'den işittim, şöyle buyuruyordu:

“Benim söylemediklerimi her kim bana **isnâd** ederse cehennemdeki yerine hazırlansın.”

۱۱۰ - حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « تَسْمَوُا بِأَسْمِي ، وَلَا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي . وَمَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي . وَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ » .

110.HADİS: Buharinin hocası **Mûsâ** bize tahdis etti, o da bize **Ebu Avene'den** o da **Ebi Hasin'den** o da **Ebi Salih'ten** tahdis etti, o da **Ebû Hureyre** (R) şöyle demiştir: Peygamber (S) şöyle buyurdu:

“Benim adımı (kendinize yâhud birbirinize) isim takınınız, fakat künyemi (yânî “Ebu'l-Kaasım” künyesini) takınmayınız. (Şu da bilinsin ki) her kim beni ru'yâda görürse, hakikatte beni görmüş olur. Zîrâ şeytân benim suretime temessül edemez. **Bir de her kim benim ağzımdan bilerek yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın**”

NOT: 106,107,108,109,110. Hadislerdeki lafızlara dikkat edilecek.

106. Hadis: “Benim ağzımdan yalan söylemeyiniz. Her kim benim ağzımdan yalan söylerse cehenneme girsın” buyurdu.

107.Hadis: Zubeyr: Bana gelince, ben Rasûlullah'tan hiç ayrılmadım. Lâkin ben Rasûlullah'tan işittim ki, O: “Her kim benim ağzımdan yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın” buyuruyordu, dedi

108.Hadis: Enes (R) şöyle dedi: Yemîn olsun beni sizlere çok hadîs rivayet etmekten, Peygamber (S)'in “Her kim benim üzerime bilerek yalan söylerse, cehennemdeki oturacağı yerine hazırlansın” buyurmuş olması men' etmektedir.

109. Hadis: “Benim söylemediklerimi her kim bana **isnâd ederse** cehennemdeki yerine hazırlansın.”

110.Hadis: Bir de her kim benim ağzımdan **bilerek** yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın”

07.11.2017 / HAFTA 8 / DERS 1

۳۹ - باب كتابة العلم

۱۱۱ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ : أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ : قُلْتُ لَعَلِّي : هَلْ عِنْدَكُمْ كِتَابٌ ؟ قَالَ : لَا ، إِلَّا كِتَابُ اللَّهِ ، أَوْ فَهَمٌ أُعْطِيَهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ ، أَوْ مَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ . قَالَ ، قُلْتُ : فَمَا هَذِهِ الصَّحِيفَةُ ؟ قَالَ : الْعَقْلُ ^(۱) ، وَفَكَاهُ الْأَسِيرُ ، وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ ^(۲) .

39.Bab: İlmî Yazılması Babı:

111.HADİS: Buharinin hocası **Muhammed ibn Selâm** bize tahdis etti, o da bize **Vekî'den** (197), o da **Sufvân'dan**; o da **Mutarریف** (133)'dan; o da **Sa'бі'den**, o da **Ebû Cuhayfe** (R-72)'den haber verdi. O şöyle demiştir: Ben Alî'ye: Sizin yanınızda (Rasûlullah'tan kalan) bir kitâb, yazılmış bir şey var mıdır? diye sordum. Alî (R): Hayır, bizde Allah'ın Kitâbı'ndan, bir de müslümân olana verilen anlayıştan başka birşey yoktur. Bir de şu sahîfenin içindeki vardır, cevâbını verdi. **Ebû Cuhayfe** dedi ki: Ben: Peki, bu sahîfenin içinde ne var? diye sorunca: **Onun içinde diyetin, esîri kurtarmanın ve bir kâfire bedel müslümânı katil olunmayacağının hükmü vardır, dedi**

۱۱۲ - حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خُزَاعَةَ قَتَلُوا رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ عَامَ فَتْحِ مَكَّةَ بِقَتِيلٍ مِنْهُمْ قَتَلُوهُ ، فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَركب راحلته فخطب فقال : « إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْقَتْلَ - أَوْ الْقَيْلَ ^(۳) . شَكَّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ - وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُؤْمِنِينَ . أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي ، وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ بَعْدِي . أَلَا وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ . أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ : لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا ^(۴) ، وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا ، وَلَا تُلْتَقَطُ سَاقِطُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ ^(۵) . فَمَنْ قَتَلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ : إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ ، وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتِيلِ ^(۶) . فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ : اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ . فَقَالَ « اكْتُبُوا لِأَبِي فَلَانٍ » . فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ ^(۷) : « إِلَّا الْإِذْخِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بَيْوتِنَا وَقُبُورِنَا . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِلَّا الْإِذْخِرَ » . قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ، يُقَالُ : يُقَادُ بِالْقَافِ . فَقِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَيُّ شَيْءٍ كُتِبَ لَهُ ؟ قَالَ : كُتِبَ لَهُ هَذِهِ الْخُطْبَةُ .

112. Hadis: Buharinin hocası **Ebu Nu'aym El Fadlu Dukeyn** bize tahdis etti o da Bize **Sevbân'dan** (164), **Yahya ibn Ebî Kesîr** (129)'den; o da **Ebû Seleme'den**; o da **Ebû Hureyre(R)'den** tahdis etti ki (o şöyle demiştir): Huzâalılar Câhiliyyet günlerinde öldürülmüş bir müşrik Huzâalı'ya mukaabil Leys oğulları'ndan birini Mekke'nin fethi senesinde diğer bâzı rivayetlerin sevkine göre, fethin ertesi günü-öldürmüşlerdi. Bu hâdis Peygamber'e haber verildi.

Peygamber hemen devesine binip hitâb ederek şöyle buyurdu: “Şübhesiz Allah katli yâhud fili Mekke’den habs (yânî men’) etmiştir. ---Katil ve fil kelimelerinden hangisinin söylendiğinde Ebû Abdillâh Buhârî şübhe etti--- Ve Allah, Mekke ahâlîsine (bir kerre) Rasûlullah ile mü’minleri musallat kıldı. Haberinizi olsun, Mekke benden evvel hiçbir kimse için halâl olmadığı gibi, benden sonra da hiçbir kimse için halâl olmayacaktır. Biliniz ki o yalnız bir günün bir saatinde yalnız benim için halâl olmuştur. Malûmunuz olsun ki, işte bu saatimde o benim için bile haramdır. Mekke’nin dikenini kesilmez, ağacına balta değdirilmez, yitiği kimse tarafından el uzatılıp alınamaz, meğer ki sahibini arayacak için olur. O hâlde her kimin bir kimsesi katil olunursa iki şeyden hangisi kendisi hakkında hayırlı ise onu isteyebilir (yânî iki şey arasında muhayyerdir): Ya kendisine diyet verilir ya maktulün ehli kaatili kısas ettirir”.

Bunun üzerine Yemen ahâlîsinden bir kimse geldi de: Yâ Rasûlallah, (bu söylediklerini) benim için yaz! dedi. Rasûlullah da: “Ebû Fulân (yânî Ebû Şah) için yazınız” buyurdu. Derken Kureyş’ten bir zât: Yâ Rasûlallah! İzhır (yânî Mekke ayrığı) müstesna olsun. Zîrâ biz onu evlerimizde ve kabirlerimizde kullanıyoruz, dedi. Bunun üzerine Peygamber(S): “İzhır otu müstesna, ızhır otu müstesna” buyurdu. Ebû Abdillâh Buhârî der ki: Kısas edilir ma’nâsına “Kaved” masdarından kaaf harfî ile “Yukaadu” denilir. Ebû Abdillâh Buhârî’ye: Peygamber’in o şahıs için yazdığı hangi şeydir? diye soruldu da Buhârî: Peygamber o zât için bu hutbeyi yazdırmıştır, dedi.

Not: Bu hadiste Mekke’nin özel statüsünden bahsedilmektedir.

۱۱۳ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ مُنْبَهٍ عَنْ أَخِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : مَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدٌ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْهُ مِنِّي ، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَلَا أَكْتُبُ . تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

113. HADİS: Buharinin hocası **Aliyy ibn Abdillâh** bize tahdis etti, o da bize **Süfyan’dan** tahdis etti, o da bize **Amr ibn Dînâr** (126) tahdis edip şöyle dedi: Bana **Vehb ibn Münebbih** o da **kardeşin’dan** haber verdi. O şöyle demiştir: Ben **Ebû Hureyre** (R)’den işittim şöyle diyordu: “Peygamber’in sahâbîlerinden Peygamber’in hadîsini benim kadar toplayan bir kimse yoktur. Yalnız Abdullah ibn Amr müstesnadır. Çünkü o yazardı, ben yazmam”.

Hemmâm ibn Münebbih’ten gelen bu hadîsi rivayet etmekte Vehb ibn Münebbih’e Ma’mer ibn Râşid, Hemmâm ibn Münebbih’ten; o da Ebû Hureyre’den tarikiyle mutâbaat etmiştir.

۱۱۴ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ ^(۱) قَالَ « ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ ^(۲) » قَالَ عُمَرُ : إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَهُ الْوَجَعُ ^(۳) ، وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حُسْبُنَا . فَاخْتَلَفُوا ، وَكَثُرَ اللَّغَطُ . قَالَ : قَوْمُوا عَنِّي ، وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ . فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ : إِنَّ الرِّزْيَةَ كُلَّ الرِّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ كِتَابِهِ .

114. Hadis: Buharinin hocası **Yahya ibn Süleyman** bize tahdis etti, o da bana **ibnu Vehb** tahdis edip şöyle dedi: Bana **Yûnus ibn Yezîd**, o da **İbn Şihâb'dan**; o da **Ubeydullah ibn Abdillâh'tan**, o da **ibn Abbâs'tan** haber verdi. İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Peygamber (son hastalığında) ağrısı şiddetlenince: “Yazı yazacak şey getiriniz, size öyle bir kitâb (vasıyyetnâme) yazayım ki, ondan sonra hiç dalâlette kalmayasmız” buyurdu. Umer (R): Peygamber’in hastalığı ağırlaştı. Bizim elimizde de Allah’ın Kitabı vardır. O bize yeter, dedi. Bunun üzerine oradaki sahâbîler ihtilâfa düştüler. Sözleri birbirine karıştı. Rasûlullah (S): “Yanımdan savulun; benim yanımda nizâlaşmak olmaz” buyurdu. İbn Abbâs, bu sözleri râvî Ubeydullah ibn Abdillâh’a nakl ettikten sonra odadan çıkmaya davranıp: “Âh ne büyük musibettir o musibet ki, Rasûlullah ile yazmak istediği kitâb arasına perde oldu” diyerek dışarı çıktı.

Not: Bu hadise **Kırtas hadisi** de denir.

۴۰ - بَابُ الْعِلْمِ وَالْعِظَةِ بِاللَّيْلِ ^(۱)

۱۱۵ - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ . وَعَمَرُو وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ : اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ « سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أَنْزَلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتَنِ ، وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ ^(۲) . أَيْقِظُوا صَوَاجِبَ الْحُجَرِ ، فَرُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ ^(۳) » .

40.BAB: Geceleyin İlim Öğretmek Ve Va’z Etmek Babı

115. Hadis: Buharinin hocası **Sadaka** bize tahdis etti, o da bize **Sufyân ibn Uyeyne'den**, o da **Ma'mer ibn Râşid'den**; o da **Zuhrî'den**, o da **Hind bintü'l-Hâris el-Firâsiyye'den**; o da mü'minlerin annesi **Ümmü Seleme** (59)'den haber verdi. (**Keza İbn Uyeyne dedi ki:**) **Amr ibn Dinar'dan ve Yahya ibn Saîd el-Ensârî'den**; onlar da **Zuhrî'den**, o da **Hind'den**; o da **Ümmü Seleme'den**. Şöyle demiştir: Bir gece Peygamber (S) uyandı da: “Subhânallâh, bu gece ne fitneler indi ne hazîneler de açıldı! Hücrelerin sahibelerini (yânî mü'minlerin annelerini) uyandırınız. Dünyâda nice giyinik kadınlar vardır ki, âhirette çıplakdırlar” buyurdu

٤١ - باب السَّمرِ في العِلْمِ (١)

١١٦ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ وَأَبِي بَكْرٍ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ : صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ « أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ ، فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ » .

41. BAB: İlim Uğrunda Gece Uyanık Kalıp Sohbet Ve Lâkırdı Eylemek Babı

116. HADİS: Buharinin hocası Said ibn Ufeyr bize tahdis etti, o da bana El-Leys tahdis etti dedi, o da bana Abdurrahman ibn Halid, o da İbn Şihab'dan, o da Sâlim ve Ebi Bekr ibn Süleyman ibn Ebi Hasme'den haber verdi dedi ve Abdullah ibn Umer (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) hayâtının sonunda bir kerre bize yatsı namazını kıldırıldı. Selâm verince ayağa kalktı ve: “Bu gecenizi görüyorsunuz ya, işte bu gecenizden i’tibâren yüz sene başında (bugün) yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse kalmıyacaktır” buyurdu.

١١٧ - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ : سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : بَيْتٌ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا . فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ، ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ، ثُمَّ نَامَ ، ثُمَّ قَامَ ، ثُمَّ قَالَ : نَامَ الْغُلِيْمُ (٢) - أَوْ كَلِمَةً تَشْبِهُهَا - ثُمَّ قَامَ ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ . فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيْطَهُ - أَوْ خَطِيْطَهُ - ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

117. Hadis: Buharinin hocası Âdem bize tahdis etti, o da bize Su'be'den tahdis etti, o da bize El-Hakem'den tahdis etti, o da bize Said ibn Cubevr'den işittim o da İbn Abbâs'tan (R) şöyle demiştir: Bir gece Peygamber'in zevcesi teyzem Meymûne bintu'l-Hâris'in evinde geceledim. Peygamber o gece nevbeti dolayısıyla onun yanında idi. Peygamber (mescidde) yatsı namazını kıldırıdıktan sonra evine geldi. Dört rek'at namaz kıldıktan sonra uyudu. Sonra kalktı. “Çocuk uyudu mu?” dedi, yâhud buna benzer bir söz söyledi. Sonra namaza durdu; ben de sol tarafına durdum. Beni sağ tarafına geçirip beş rek'at kıldı. Ondan sonra da iki rek'at kıldı, ondan sonra uyudu. O kadar ki, horultusunu, duydum. Ondan sonra namaz kıldırmak üzere (mescide) çıktı.

٤٢ - بَابُ حِفْظِ الْعِلْمِ

١١٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ : أَكْثَرُ أَبُو هُرَيْرَةَ . وَلَوْ لَا آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا (٣) . ثُمَّ يَتْلُو : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ - إِلَى قَوْلِهِ - الرَّحِيمِ ﴾ إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفَقُ بِالْأَسْوَاقِ (٤) ، وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ (٥) وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَبَعِ بَطْنِهِ ، وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ ، وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ .

42. BAB: İlmi Hıfz Edip Bellemek Babı

118. Hadis: Buharinin hocası AbdulAziz ibn Abdillah bize tahdis etti, o da bana Mâlik, o da İbn Şihab'tan, o da E'rac'dan, o da Ebû Hureyre'den (R) şöyle demiştir: İnsanlar “Ebû Hureyre çok hadîs rivayet ediyor” deyip duruyorlar. Hâlbuki Allah'ın Kitâbı'nda şu iki âyet olmasaydı hiçbir hadîs nakletmezdim. Ebû Hureyre bu sözden sonra: “Hakikat, indirdiğimiz o açık açık âyetlerimizi ve doğruyu biz Kitâb'da insanlara onu pek aşikâr bir surette bildirdikten sonra gizleyenler, işte onlara hem Allah lâ'net eder ve hem la 'net etmek şânından olanlar la 'net eder. Ancak tevbe edenler, düzeltenler ve (hakikati gizlemeyip) iyice açıklayanlar başka. Ben artık onların günâhlarından geçerim. Ben en çok tevbeyi kabul edenim, en çok merhamet eyleyenim” (el-Bakara: 2/159-160) âyetlerini okuyup, şöyle derdi: Muhacir kardeşlerimizi çarşılarda alışveriş etmek işi meşgul ederdi. Ensâr kardeşlerimizi de mallarında çalışmak meşgul ederdi. Ebû Hureyre ise karın tokluğuna Rasûlullah'tan ayrılmazdı da onların hâzır bulunmadıkları meclislerde hâzır bulunur ve onların belleyemedikleri sözleri bellerdi.

١١٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعِبٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَسَاهُ . قَالَ : ابْسُطْ رِدَاءَكَ . فَبَسَطْتُهُ . قَالَ : فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ : ضُمَّهُ ، فَضَمَمْتُهُ ، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ .

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُدَيْكٍ بِهَذَا . أَوْ قَالَ : غَرَفَ بِيَدِهِ فِيهِ .

119. Hadis: Buharinin hocası Ahmet ibn Ebi Bekr Ebu Musab bize tahdis etti, o da bize Muhammed ibn İbrâhîm ibn Dînâr'dan (182), o da İbn Ebî Zi'b (159)'den; o da Saîd el-Makburî'den; o da Ebû Hureyre (R)'den tahdîs etti. O şöyle demiştir: Yâ Rasûlallah, ben senden birçok hadîs işitiyorum da unutuyorum, dedim. “Ridânı yay!” buyurdu. Yaydım, iki eliyle bir şey avuçlayıp attı. Sonra: “Topla!” diye emretti. Ridâmı topladım. İşte ondan sonra artık hiçbirşey unutmadım.

Bize İbrâhîm ibnu'l-Munzir tahdîs edip şöyle dedi: Bize İbnu Ebî Fudevk tahdîs edip bu hadîsi rivayet etti. Bu rivayete Ebû Hureyre: Rasûlullah eliyle bir şey avuçladı da ridânın içine attı, demiştir.

۱۲۰ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَائِينَ (۱) : فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشَّثُهُ ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشَّثْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ .

120. HADİS: Buharinin hocası İsmâil bize tahdis etti, o da bana Kardeşim, o da İbn Ebi Zib'den, o da Said El Makburiyye'den, o da Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S)'tan iki kab ilim belledim. Bunlardan birini neşrettim. Diğerine gelince, onu neşretseydim, benim şu boğazım kesilirdi.

۴۳ - بَابُ الْإِنْصَاتِ لِلْعُلَمَاءِ (۲)

۱۲۱ - حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ : اسْتَنْصِتِ النَّاسَ . فَقَالَ : « لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ » .

43. BAB: Alimler (in Söyleyecekleri Şeyler) İçin Susup Dinlemek Babı

121. Hadis: Buharinin hocası Haccac bize tahdis etti, o da bize Su'be'den tahdis etti, o da bana Aliyyu'bnü Müdrîk (120), o da Ebû Zur'a'dan; o da Cerîr (R)'den haber verdi ki, Veda hacmda Peygamber (S) Cerîr'e: “insanları sustur da dinlesinler” diye emretti. (Halk sükût ettikten sonra da): “Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyiniz” buyurdu.

44. BAB: 122. Hadis: Uzun hadis olduğu için atlandı...

۴۵ - بَابُ مَنْ سَأَلَ وَهُوَ قَائِمٌ عَالِمًا جَالِسًا (۱)

۱۲۳ - حَدَّثَنَا عُمَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ؟ فَلِنْ أَحَدُنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حِمِيَّةً . فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ - قَالَ : وَمَا رَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا - فَقَالَ : « مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ » (۲) .

45. BAB: Kendisi Ayakta İken Oturmakta Olan Bir Âlime Suâl Soran Kimse Babı

123. Hadis: Buharinin hocası Usman bize tahdis etti, o da bize Cerir'den haber verdi, o da Mansur'dan, o da Ebi Veil'den, o da Ebû Musa (R) şöyle demiştir: Peygamber'e bir kimse geldi ve: Yâ Rasûlallah! Allah yolunda kıtal (savaş) ne demektir? Kimimiz öfkesine kapılarak, kimimiz arından dolayı kıtal yapıyor? diye sordu. Rasûlullah (S) soran kimseye doğru başını kaldırdı. -Râvî der ki: Başını ona doğru kaldırması sırf soran kimsenin ayakta bulunduğundan dolayı idi.- Ve: “Her kim Allah ‘ın kelimesi en yüksek olsun diye kıtal yaparsa, onunkisi aziz ve celîl olan Allah yolundadır” buyurdu.

٤٦ - بَابُ السُّؤَالِ وَالْفُتْيَا عِنْدَ رَمِي الْجِمَارِ (٣)

١٢٤ - حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَيْسَى ابْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسْأَلُ ، فَقَالَ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرَى . قَالَ : أَرَمَ وَلَا حَرَجَ . قَالَ آخَرُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ . قَالَ : أَنْحَرْ وَلَا حَرَجَ . فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ : افْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

46. BAB: Haccda Küçük Taşları (Cemreleri) Atma Sırasında Suâl Ve Cevâb Babı

124. Hadis: Buharinin hocası **Ebu Naim** bize tahdis etti, o da bize **Abdulaziz ibn Ebi Selem'den** tahdis etti, o da **Ez-Zühri'den**, o da **İsa ibn Talha'dan**, o da **Abdullah ibn Amr** (R) şöyle demiştir: Ben Peygam ber (S)'i Minâ'da cemrenin yanında gördüm, kendisine suâller soruluyordu: Bir kimse: Yâ Rasûlallah, cemreyi atmadan önce kurbân kestim, dedi. Rasûlullah: “Cemreyi at, günâhı yok” buyurdu. Diğer biri: Kurbân kesmeden önce tıraş oldum, dedi. Rasûlullah: “Kurbânı kes, günâhı yok” buyurdu. Peygamber'e o gün öne geçirilmiş yâhud geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki (cevâbında) “Yap, günâhı yok” buyurmasın.

٤٧ - بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ ، [الإسراء : ٨٥]

١٢٥ - حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سُلَيْمَانُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَرْبِ الْمَدِينَةِ - وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَصِيبٍ مَعَهُ - فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ (١) . وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِبُ فِيهِ شَيْءٌ تَكْرَهُونَهُ . فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِنِسَائِلَتِهِ ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ : يَا أَبَا الْقَاسِمِ ، مَا الرُّوحُ ؟ فَسَكَتَ . فَقُلْتُ : إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ ، فَقَمْتُ . فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ ، فَقَالَ ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ ، قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ، وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ قَالَ الْأَعْمَشُ : هَكَذَا فِي قِرَاءَتِنَا .

47. BAB: Yüce Allah'ın: “Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh Rabb'imm emrindendir. Size az bir ilimden başkası verilmemiştir” (el-İsrâ: 17/85) Kavli Babı

125. HADİS: Buharinin hocası **Kays ibn Hafs** bize tahdis etti, o da bize **Abdulvahid'den** tahdis etti, o da bize **El A'meş Süleyman'dan** tahdis etti, o da **İbrahim'den**, o da **Alkame'den**, o da **Abdullah (ibn Mes'ûd)** (R) şöyle demiştir: Ben Peygamber (S)'in maiyyetinde Medîne harabelerinde yürüyordum. Peygamber beraberinde bulunan hurma dalından bir deyneğe dayanıyordu. Derken birkaç Yahûdî'ye rastladı. Bir takımı diğer takımına: O'na ruhu sorun, dedi. Bir takımı da: O'na birşey sormayın, bunun hakkında hoşlanmayacağınız birşey söyler, dedi. Bunun üzerine biri kalkıp: Yâ Ebâ'l-Kaasım, ruh nedir? diye sordu. Peygamber sükût etti. Kendi kendime: O'na şübhesiz vahy Olunuyor, dedim. Ve yanından kalktım. Vahiy hâli sıyrılınca: “Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Onlara az bir ilimden başkası verilmemiştir” (el-İsrâ: 17/85) âyetini söyledi. Râvî A'meş: Bizim okuyuşumuzda işte böyle “Ve mâ ûtû (= Onlara verilmedi...)” şeklindedir, dedi.

08.11.2017 / HAFTA 8 / DERS 2

٤٨ - **باب** مَنْ تَرَكَ بَعْضَ الْاِخْتِيَارِ مَخَافَةَ أَنْ يَقْصُرَ فَهُمْ بَعْضُ النَّاسِ عَنْهُ^(١) فَيَقْعُوا فِي أَشَدِّ مِنْهُ .

١٢٦ - **حَدَّثَنَا** عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ : قَالَ لِي ابْنُ الزُّبَيْرِ : كَانَتْ عَائِشَةُ تُسِرُّ إِلَيْكَ كَثِيرًا ، فَمَا حَدَّثْتُكَ فِي الْكُعْبَةِ ؟ قُلْتُ : قَالَتْ لِي : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « يَا عَائِشَةُ لَوْلَا قَوْمُكَ حَدِيثُ عَهْدِهِمْ - قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ : بِكُفْرٍ - لَنَقَضْتُ الْكُعْبَةَ فَجَعَلْتُهَا بَابَيْنِ : بَابٌ يَدْخُلُ النَّاسُ ، وَبَابٌ يَخْرُجُونَ » فَقَعَلَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ .

48. BAB: Bâzı İnsanların Anlayışlarının Kısa Olması Ve Terkten Daha Şiddetli Bir Hâle Düşmeleri Endişesinden Dolayı Üstün Kılınmış Bâzı Şeyleri Yapmayı Yâhud İlân Etmeyi Terkeden Kimse Babı

126. Hadis: Buharinin hocası **Ubeydullah ibn Mûsâ** bize tahdis etti, o da **İsaril'den**, o da **Ebi İshak'tan**, o da **el-Esved** (75) şöyle demiştir: İbn Zubeyr bana: Âişe sana çok sırr söyler idi. Binâenaleyh o sana Ka'be hakkında ne tahdis etti? dedi. Ben de ona şunu söyledim: Âişe bana dedi ki: Peygamber (S): “Yâ Âişe, şayet kavminin zamanları yakın olmasaydı -İbn Zubeyr; küfre yakın olmasaydı dedi- muhakkak Ka'be'yi bozar ve ona biri insanların gireceği, diğeri de çıkacakları iki kapı yapardım” buyurdu, işte Ibnu Zubeyr Peygamber'in bu arzusunu yerine getirmiştir.

٤٩ - **باب** مَنْ خَصَّ بِالْعِلْمِ قَوْمًا دُونَ قَوْمٍ كَرَاهِيَةً أَنْ لَا يَفْهَمُوا . وَقَالَ عَلِيٌّ : حَدَّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ^(٢) ، أُنْجِبُونَ أَنْ يُكَذِّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ؟

١٢٧ - **حَدَّثَنَا** عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرَّبُودٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ عَلِيٍّ بِذَلِكَ .

١٢٨ - **حَدَّثَنَا** إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ : حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَمُعَاذُ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ - قَالَ : يَا مُعَاذُ ابْنَ جَبَلٍ . قَالَ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ^(٣) . قَالَ : يَا مُعَاذُ . قَالَ : لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ (ثَلَاثًا) . قَالَ : « مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ^(٤) إِلَّا حَرَّمَهُ

اللَّهُ عَلَى النَّارِ » ، قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا ؟ قَالَ : إِذَا يَتَكَلَّمُوا^(١) . وَأَخْبِرْ بِهَا مُعَاذُ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِمًا^(٢) .

49. BAB: Anlayamamalarından (Hoşlanmadığı Ve Bu Yüzden Aktarılmasını Hoşgörmediği İçin) İlmi, Bir Topluluktan Başka Bir Topluluğa Tahsis Eden Kimse Babı

Ve Ali (İbn Ebî Tâlib-R): “İnsanlara anlayabilecekleri şeyler söyleyiniz. Siz Allah ve Rasûlü'nün tekzîb olunmasını arzu eder misiniz?” demiştir.

127. Hadis Buharinin hocası bize Ubeydullah ibnu Musa tahdis etti, o da Ma'rûf ibn Harrabûz'dan; o da Ebu't-Tufeyl (110-R)'den; o da Alî (İbn Ebî Tâlib R)'den bu sözü tahdis etti.

128. Hadis: Buharinin hocası İshak ibn İbrahim bize tahdis etti, o da bize Muaz ibn Hişam'dan tahdis etti, o da bana babam tahdis etti, o da Katâde'den şöyle demiştir: Bize Enes ibn Mâlik (R) şöyle tahdis etti: Muâz ibn Cebel, deve üstünde Peygamber'in terkinde iken, Peygamber (S):

– Yâ Muâz ibne Cebel! diye nida etti. Muâz:

– Lebbeyk yâ Rasûlallah ve sa'deyk, dedi. Peygamber yine:

– Yâ Muâz! diye çağırdı. Muâz:

– Lebbeyk yâ Rasûlallah ve sa'deyk, dedi. Bu üç kerre vâki' oldu. Üçüncüde Rasûlullah.

– Hiçbir kimse yoktur ki, kalbinden tasdik ederek Allah 'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Rasûlullah olduğuna şehâdet etsin de Allah onu ateşe haram etmesin, buyurdu.

Muâz:

– Yâ Rasûlallah, bunu insanlara haber vereyim de sevinsinler mi? dedi.

– Haber verdiğin takdirde buna güvenirler, buyurdu. Muâz ibn Cebel, bunu ölümüne yakın günâhtan sıyrılmak için haber verdi.

۱۲۹ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا قَالَ : ذَكَرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِمُعَاذٍ « مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ^(۳) دَخَلَ الْجَنَّةَ » قَالَ : أَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ ؟ قَالَ « لَا : إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّكِلُوا » .

129. Hadis: Buharinin hocası Müsedded bize tahdis etti, o da bize Mu'temirr'den tahdis etti, o da babamdan işittim dedi, o da ben Enes (R)'ten işittim, şöyle dedi: Bana zikrolundu ki, Peygamber (S), Muâz'a:

– Allah'a hiçbir şey ortak kılmıyarak Allah'a kavuşan kimse, cennete girdi, buyurmuştur.

Muâz:

– Bunu insanlara müjdeleyeyim mi? dedi. Rasûlullah:

– Hayır, çünkü ben onların buna güvenmelerinden endişe ederim, buyurdu

۵۰ - بَابُ الْحَيَاءِ فِي الْعِلْمِ ^(۴) . وَقَالَ مُجَاهِدٌ : لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ . وَقَالَتْ عَائِشَةُ : نِعَمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ ، لَمْ يَمْنَعْنَهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ .

۱۳۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبِ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ : جَاءَتْ أُمُّ سَلَمَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ ؟ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ . فَقَطَّطُ أُمُّ سَلَمَةَ - تَغْنَى وَجْهَهَا - وَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، تَرَبَّتْ بِمِثْلِكَ ، فَفِيمَ يُشَبِّهَهَا وَلَدُهَا ؟

50. BAB: İlim (Öğrenip Öğretmek)de Haya Babı

Ve Mucâhid ibn Cebr: “Haya eden de büyüklük taslayan da ilim öğrenemez” demiştir. Âişe (R) de: “Ensâr kadınları ne iyi kadınlardır! Hayaları kendilerini dinde fakîhler (derin âlimler) olmalarından men' etmedi” demiştir

130. Hadis: Buharinin hocası **Muhammed ibn Selem** bize tahdis etti, o da bize **Ebu Muavive'den** haber verdi, o da bize **Hişâm'dan**, o da **babasından** (Urvetu'bnu'z-Zubeyr) o da **Zeyneb bint Ümmü Seleme (R)'den** o da **Ümmü Seleme'den (R)** tahdis etti. Şöyle demiştir: Ümmü Suleym (R) Rasûlullah'ın yanına geldi de: Yâ Rasûlallah! “Allah hakktan haya etmez” (el-Ahzâb: 33/53). Bir kadın ihtilâm olursa yıkanması icâb eder mi? diye sordu. Peygamber (S): “Suyu gördüğünde (evet)” cevâbını verdi. Ümmü Seleme utancından yüzünü örterek: Yâ Rasûlallah! Kadın da ihtilâm olur mu? dedi. Rasûlullah: “Evet. Sağ elin toprağa gelsin! Bu olmasa çocuğu kendisine nasıl benzeyebilir?” buyurdu.

۱۳۱ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « إِنْ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةٌ لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَهِيَ مِثْلُ الْمُسْلِمِ ، حَدَّثُونِي مَا هِيَ ؟ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَادِيَةِ ، وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّمْلَةُ ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَاسْتَحْيَيْتُ . فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِهَا . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ النَّمْلَةُ . قَالَ عَبْدُ اللَّهِ : فَحَدَّثْتُ أَبِي بِمَا وَقَعَ فِي نَفْسِي ، فَقَالَ : لَأَنْ تَكُونَ قُلْتَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي كَذَا وَكَذَا .

131. Hadis: Buharinin hocası **İsmail** bize tahdis etti, o da bana **Mâlik** tahdis etti, o da **Abdullah ibn Dinar'dan**, o da **Abdullah ibn Umer (R)'den** (ki o şöyle demiştir): Rasûlullah (S): “Ağaçlardan bir nevi vardır ki yaprağı düşmez, o ağaç müslümânın benzeridir. Nedir o, bana söyleyin” buyurdu, insanlar çöldeki ağaçları saymağa daldılar. Benim kalbime onun hurma ağacı olduğu düştü. Abdullah dedi ki: Fakat ben söylemeğe utandım. Yâ Rasûlallah, onu bize haber ver, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (S): “O, hurma ağacıdır” buyurdu. Abdullah dedi ki: Müteakiben babama gönlüme düşen şeyi söyledim. Babam: Vallahi onu söylemiş olmağın bana, benim şu, şu şeylerim olmasından daha sevimli olurdu, dedi.

۵۱ - بَابُ مَنْ اسْتَحْيَا فَأَمَرَ غَيْرُهُ بِالسُّؤَالِ
۱۳۲ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مَنْذِرِ الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ : كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً ، فَأَمَرْتُ الْمُقَدَّادَ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَسَأَلَهُ فَقَالَ : فِيهِ الْوُضُوءُ .

51. BAB: Âlime Bizzat Kendisi Bir Şey Sormaktan Utanıp da Sorma İşini Başkasına Emreden Kimse Babı

132. Hadis: Buharinin hocası **Müsedded** bize tahdis etti, o da bize **Abdullah ibn Davud'dan** tahdis etti, o da **A'meş'den**, o da **Münzir Es-Sevriy'den**, o da **Muhammed ibn El-Hanefiyye'den**, o da **Alî ibn Ebî Tâlib (R)** şöyle demiştir: Ben çok mezîsi olan bir adam idim. Peygamber'e sormasını Mîkdâd ibnu'l-Esved'e emrettim. O da sordu. Peygamber (S): “Abdest alması icâb eder” buyurmuştur.

۵۲ - بَابُ ذِكْرِ الْعِلْمِ وَالْفَتْيَا فِي الْمَسْجِدِ (۱)

۱۳۳ - حَدَّثَنِي قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهَلَّ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « يَهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ ، وَيَهَلُّ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ ، وَيَهَلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ » . وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ : وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « وَيَهَلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ . وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ : لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

52. BAB: Mescid İçinde İlim Takrir Etmek Ve Herhangi Bir Suâlin Cevâbını Zikretmek Babı

133. HADİS: Buhari hocası Kuteybe ibn Said'den bize tahdis etti, o da bize El-Leys ibn Sa'd'den tahdis etti dedi, o da bize Abdullah ibn Umer ibn Hattâb'ın azâdlısı Nâfi'den, o da Abdullah ibn Umer (R)'den tahdis etti (ki şöyle demiştir): Bir kimse mescidde ayağa kalktı ve: Yâ Rasûlallah, nereden ihrama girip telbiye etmemizi emrediyorsun? diye sordu. Rasûlullah (S): “Medine ahâlîsi Zu'l-Huleyfe'den, Şam ahâlîsi Cuhfe'den, Necd ahâlîsi Karn'dan itibâren telbiye etsinler” buyurdu. Abdullah ibn Umer der ki: Rasûlullah'm: “Yemen ahâlîsi Yelemlem'den i'tibâren telbiye etsinler” buyurduğunu da söylüyorlar. İbn Umer: Ben bu son sözü Rasûlullah'tan anlamadım, der idi.

۵۳ - بَابُ مَنْ أَجَابَ السَّائِلَ بِأَكْثَرِ مَا سَأَلَهُ

۱۳۴ - حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ : مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ ؟ فَقَالَ : « لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُنْسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزَّعْفَرَانُ ، فَإِنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ ، وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ » .

53. BAB: Suâl Soran Şahsa, Sorduğu Şeyden Fazlasıyla Cevâb Veren Kimse Babı

134. Hadis: Buharinin hocası bize Âdem (ibn Ebî İyâs) tahdis edip şöyle dedi: Bize İbnu Ebî Zi'b, Nâfi'den; o da İbn Umer (R)'den; o da Peygamber (S)'den tahdis etti. **Ve keza** (Âdem, o da ibn Ebî Zi'b'den), o da Zuhrî'den; o da Sâlim'den, o da İbn Umer'den (şöyle demiştir): Bir kimse Peygamber'den: İhrama giren (insan) ne giyer? diye sordu. Peygamber (S): “Ne gömlek ne sarık ne don ne bornus ne çehrî veya zağferân ile boyanmış bir kumaş giyer. Na'leyn bulamadığı takdirde mest giysin ve onları topukların altına varıncaya kadar kessin” buyurdu.

Muallak hadis

-----Sahihî Buharî-----

---SON---